

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1926.

Andra kammaren.

Nr 14.

Onsdagen den 3 mars.

Kl. 11 f. m.

På grund av förfall för sekreteraren tjänstgjorde, enligt herr talmannens förordnande, undertecknad vid protokollet.

§ 1.

Justerades protokollen för den 23 och den 24 nästlidna februari.

§ 2.

Enligt därom den 27 nästlidna februari fattat beslut skulle nu företagas val av tolv ledamöter och tolv suppleanter i andra särskilda utskottet; och anställdes först val av ledamöter i nämnda utskott.

Därvid avlämnades 157 godkända valsedlar, samtliga med partibeteckningen »Gemensam lista» och upptagande namnen på nedan nämnda personer i följande ordning:

herr *Eriksson* i Grängesberg,

» *Lindman*,

» *Johanson* i Stockholm.

» *Hagman*,

» *Anderson* i Storegården.

» *Hamrin*,

» *Leo*,

» *Järte*,

» *Westman*,

» *Carlsson* i Stockholm.

fru *Östlund* och

herr *Jansson* i Edsbäcken.

Dessa personer hade alltså utsetts till ledamöter i utskottet.

Härefter anställdes val av suppleanter.

Därvid avlämnades 80 godkända valsedlar, samtliga med partibeteckningen »Gemensam lista» och upptagande namnen på nedan nämnda personer i följande ordning:

herr *Carlsson-Frosterud*,

» *Holmdahl*,

» *Andersson* i Igelboda,

» *Brännberg*,

» *Laurén*,

» *Björnberg*,

herr *Isacsson*,
 » *Bernström*,
 » *Strindlund*,
 » *Bergström* i Hälsingborg,
 » *Högström* och
 » *Johansson* i Edsbyn,

Dessa personer hade alltså utsetts till suppleanter i utskottet.

§ 3.

Justerades protokollsutdrag angående de i nästföregående paragraf omförmälda valen.

§ 4.

Föredrogs var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilade propositioner; och hänvisades därvid

till bankoutskottet propositionen, nr 198, angående inordnande i statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. under ändrat namn av statens pensionsanstalt av vissa grupper av befattningshavare; och

till jordbruksutskottet propositionen, nr 204, angående anordnande av en statsunderstödd, frivillig försäkring mot smittsamma husdjursjukdomar m. m.

§ 5.

Vidare föredrogs första lagutskottets utlåtande, nr 10, i anledning av väckt motion angående revision av lagen om skiljemän; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 6.

Till avgörande förelåg nu jordbruksutskottets utlåtande, nr 15, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr **Nilsson** i Tånga, som yttrade: Herr talman! Beträffande föredragningsättet av jordbruksutskottets utlåtande nr 15 anhåller jag att få hemställa, att utlåtandet föredrages punktvis, men att allenast kantrubrikerna behöva uppläsas utom i de fall, då någon kammarens ledamot annat påyrkar.

Denna hemställan bifölls.

Punkterna 1—7.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 8, angående hingstdepåernas och stuteriets verksamhet.

Ang. hingstdepåernas och stuteriets verksamhet.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkten 35 av nionde huvudtiteln föreslagit riksdagen att dels höja ordinarie reservationsanslaget till hingstdepåernas och stuteriets verksamhet, nu 185,000 kronor, med 51,000 kronor till 236,000 kronor, dels ock medgiva att av uppkommande besparing å det belopp av 400,000 kronor av fonden för anläggning av

ett statsstuteri, som enligt medgivande av 1922 års riksdag finge användas för inrättande av ett statsstuteri i samband med Flyinge hingstdepå, ett belopp av 32,900 kronor finge tagas i anspråk för utförande av vissa ändrings- och reparationsarbeten å chefsbostaden vid Flyinge hingstdepå och stuteri.

Ang. hingstdepåernas och stuteriets verksamhet.
(Forts.)

Vidare hade i en inom andra kammaren väckt till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 191, herr *Pettersson* i Köping föreslagit, dels att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, att för betjäningen vid Strömsholms hingstdepå samt Flyinge hingstdepå och stuteri måtte fastställas ny lönereglering, varigenom denna personal i avlöningshänseende bleve likställd med annan, närmast jämförlig personal inom statsförvaltningen, dels ock, att det under nionde huvudtiteln uppförda reservationsanslaget »uppehållande av hingstdepåernas och stuteriets verksamhet» måtte höjas med 9,000 kronor för beredande av tillgång till utbetalande av sådan höjning i de kontanta avlöningsförmånerna för ifrågavarande personal, att dessa avlöningsförmåner — beklädnadsersättning icke inbegripen — komme att uppgå till samma belopp som till personalen utgick före den 1 juli 1924.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen med avslag å ovanberörda motion måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

Häremot hade herr *Boberg* reserverat sig.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr *Pettersson* i Köping: Herr talman! I förevarande punkt har jag väckt en motion, vilken avser löneförbättring för betjäningen vid statens hingstdepåer och stuteri. Yrkandet i min motion sönderfaller i två delar: den ena delen avser skrivelse till Kungl. Maj:t att vidtaga åtgärder för lönereglering för ifrågavarande personal, den andra delen avser en höjning av anslaget i staten å 9,000 kronor för att göra det möjligt att redan under nästkommande budgetår höja dess löner. Utskottet har emellertid yrkat avslag å min motion, men om jag läser utskottets motivering förefaller det mig, som om det sagt varken nej eller ja. Det har visserligen yrkat avslag, men själva motiveringen för detta avslag är ganska knapphändig. Jag får väl förutsätta, efter utskottets motivering för avslag i vad det gäller åtminstone den första punkten av min motion, som avser skrivelse till Kungl. Maj:t, att utskottet ansett, att denna del åtminstone borde kunna komma till beaktande, medan däremot utskottet i mera positiv form har yrkat rent avslag på det äskade beloppet av 9,000 kronor. Utskottet säger också i sitt avslagsyrkande, efter att hava relaterat förhållandena i frågan, att lönereglering försiggått så sent som år 1924. Det är sant, att en lönereglering kom till stånd 1924 för här ifrågavarande personal, men denna lönereglering innebar en avsevärd försämring av vederbörande befattningshavares löneförhållanden. Jag har också i min motion något sökt att visa och belysa detta, och jag har särskilt i detta fall citerat vad depåchefen vid Strömsholms hingstdepå i annat sammanhang framhållit i en framställning till stuteriöverstyrelsen. Jag skall be att här få upprepa vad han skrivit. Han säger nämligen:

»Beträffande lönevillkoren så ha dessa utan tvivel försämrats genom senast fastställda avlöningsstat. Vid övergången från gammal till ny stat den 1 juli 1924 uppgick minskningen i kontant avlöning till minst 12:58 kronor pr månad. Den 30 juni 1924 (sista månadsavlöning enligt gammal stat) erhöll nämligen stallbetjänt utan barn 119:58 kronor och den 31 juli 1924 (första månadsavlöning enligt den nya staten) erhöll samma befattningshavare 107:— kronor.» Depåchefen säger ytterligare, vilket jag också citerat: »Det är mycket för-

Ang. hingst-
depåernas och
stuteriets
verksamhet.
(Forts.)

klarligt, att en dylik minskning skall inverka kännbart på ett litet hems ekonomi och man får väl även erkänna, att det är svårt inse det berättigade i att en lönereglering avsevärt *försämrar* avlöningsförmånerna.»

Nu är det så, att jag också i motionen hänvisat till vissa andra befattningshavare i statsförvaltningen, som i detta avseende kunna vara jämförliga, och i det avseendet finnes det knappast andra som äro mera jämförliga än de befattningshavare som finnas vid ridskolan vid Strömsholm och vid remontdepån därstädes. Jag har genom vederbörande chefers medgivande fått uppgift på dessa befattningshavares löneinkomster under år 1925, alltså det sist gångna året, och jag skall be att få göra en jämförelse mellan huru lönerna ställa sig för respektive befattningshavaregrupper. Jag har då i mina uppgifter dels den kontanta lönen eller arvodet jämte dyrtidstillägg på detta och dels beklädnadsersättning och vidare de naturaförmåner, som utgå i form av husrum och bränsle, vilka naturaförmåner värderats i pengar. Jag skall då icke medtaga de befattningshavare, som innehava förmans ställning, för vilka skillnaden icke är så stor, utan jag skall taga den grupp som kallas stallbetjante, då det just är den grupp som är dels den största och dels sämst ställd i löneavseende i här berörda avseende. För stallbetjante vid Strömsholms hingstdepå utgår avlöningen i högsta lönegraden, d. v. s. efter en tjänstetid av 6 år, med inberäkning av naturaförmåner till 1,710 kronor om året. En liknande befattningshavare eller hästskötare vid ridskolan vid Strömsholm har sammanlagt 2,030 kronor om året, och samma befattningshavare vid remontdepån å Strömsholm har 2,110 kronor om året, inberäknat dessa naturaförmåner, som jag nyss angav. Skillnaden i löneavseende mellan stallbetjante i högsta löneklassen och hästskötarna vid remontdepån blir 400 kronor om året. Om jag tar stallbetjante i andra löneklassen, blir det en skillnad på 477 kronor, och om jag tar stallbetjante i lägsta löneklassen, vilka hava en årslön av 1,566 kronor, blir skillnaden 544 kronor om året. Gör jag sedan en jämförelse med samma befattningshavare vid ridskolan, blir skillnaden i första fallet, nämligen i högsta löneklassen, för stallbetjant 320 kronor, i andra löneklassen 397 kronor och i lägsta löneklassen 464 kronor. Jag skall icke göra vidare jämförelser mellan dessa personalgrupper, men jag har andra jämförelser att förebbringa. Rörande dessa vill jag dock redan på förhand säga, att ifrågavarande personalgrupper äro ju icke riktigt jämförliga. Jag har emellertid begärt uppgift om vad den lägre järnvägspersonalen vid t. ex. Strömsholms station har för löneförmåner. Och då visar det sig, att en banvakt eller stationskarl i högsta löneklassen har 2,856 kronor om året, inberäknat dyrtidstillägg, och i lägsta löneklassen har han sammanlagt 2,339 kronor. Vi se alltså, att dessa statens befattningshavare, som jag sökt i någon mån göra mig till talesman för, ovillkorligen hava synnerligen små löner jämfört med de exempel jag förebragt. Och vad som är särskilt anmärkningsvärt härvidlag är, att de stå så avsevärt lägre i lönehänseende än andra *jämförliga* befattningshavare i *statens tjänst*.

Det är alldeles tydligt, att de på grund av de omständigheter, som jag här antytt, måste känna sig synnerligen orättvist behandlade. Och enligt min mening är det alldeles uppenbart, att det måste bli en ändring i detta avseende. Det är icke möjligt, att man i löneavseende kan behandla likartade befattningshavare på samma plats så olika. Jag skall i detta sammanhang icke vidare ingå på vilka krav, som ställas på de olika befattningshavarna. Men såvitt jag förstår och vad jag själv kunnat iakttaga med egna ögon, så är det min bestämda uppfattning, att kraven beträffande tjänsteutövning o. s. v. för dessa stallbetjante vid hingstdepåerna äro större, än vad de kunna anses vara beträffande t. ex. hästskötarna vid ridskolan eller remontdepån.

Nu har, som jag sade, utskottet yrkat avslag på min motion, och det finns naturligtvis icke någon som helst möjlighet för mig att kunna få riksdagen

att bifalla min motion. Den saken förstår jag. Men jag förutsätter i alla fall, att statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet kommer att taga denna fråga under *allvarligt* övervägande och se till, att en löneroglering kommer till stånd, och att den lönerogleringen verkligen blir sådan, att dessa befattningshavare komma i lönehänseende att bli jämfäställda med övriga likartade befattningshavare. Jag kan emellertid icke uraktlåta att i detta sammanhang göra ett yrkande. Det förhåller sig nämligen enligt min mening på det sättet, att ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag, som nu är tillstyrkt av utskottet, innebär, att det icke finns någon möjlighet, såvitt jag förstår, för regeringen att verkställa en tillfällig löneförbättring under budgetåret 1926—1927, på grund av att icke några medel därtill finnas upptagna i anslaget. Det är också därför som jag i min motion har yrkat på, att detta reservationsanslag för uppehållande av hingstdepåernas och stuteriets verksamhet skulle höjas med 9,000 kronor för att göra det möjligt att vidtaga en tillfällig löneökning för ifrågavarande personal. Jag vill också säga att denna summa å 9,000 kronor, som föreslagits, icke är ett hugskott, utan den är beräknad så, att den åtminstone skulle vara tillräcklig för att tillerkänna personalen samma löneförmåner, som den hade före den 1 juli 1924. Jag kan nämligen meddela, att jag har erhållit uppgift från kungliga stuteriöverstyrelsen, att ett belopp av denna storlek kan anses vara tillräckligt för nämnda ändamål.

Av vad jag nu här anför, herr talman, torde tydligt framgå, att jag anser, att en ny löneroglering för här ifrågavarande befattningshavare bör komma till stånd, och att jag dessutom även anser det vara nödvändigt, att riksdagen anslår ett belopp för tillfällig löneförbättring utöver det av Kungl. Maj:t här begärda. På den grund ber jag, herr talman, att få yrka, att riksdagen måtte besluta bifalla Kungl. Maj:ts förslag under punkt a) med det tillägg, som innefattas i yrkandet i den av mig vid denna punkt avgivna motionen, och sålunda höja ordinarie reservationsanslaget till hingstdepåernas och stuteriets verksamhet, nu 185.000 kronor, med 60,000 kronor till 245.000 kronor.

Herr **Johansson** i Uppmålby: Herr talman! I den motion, som herr Pettersson i Köping har väckt i förevarande ämne, hemställes det, dels att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om ny löneroglering för tjänstepersonalen vid Strömsholms och Flyinge hingstdepåer och dels att 9,000 kronor måtte beviljas till löneförstärkning redan under innevarande budgetår för ifrågavarande personal. Saken är nu den, att löneroglering för nämnda befattningshavare genomfördes så sent som år 1924, och det var först år 1925, vid budgetårets början, som densamma började tillämpas.

Herr Pettersson i Köping har nu i sin motion åberopat ett yttrande, som inkommit till stuteriöverstyrelsen från tillförordnade chefen vid Strömsholms hingstdepå. Denne gör liksom motionären gällande, att det torde vara uppenbart, att vid 1924 års löneroglering något förbiseende ägde rum, alldenstund lönerna för ifrågavarande befattningshavare då blevo mindre än de förut varit. Detta berodde på beräkningen av dyrtidstilläggen, vilka skulle utgå efter olika grunder för reglerade och för oreglerade verk. Emellertid var det icke något förbiseende, som då skedde. Man finner nämligen under nionde huvudtiteln i 1923 års statsverksproposition ett yttrande återgivet efter 1902 års lönekommitté, som är synnerligen belysande i detta avseende. Det heter där, att kommittén vid införskaffande av uppgifter rörande ifrågavarande personals avlöningsförhållanden icke kunnat undgå uppmärksamma, att vissa befattningshavares löneförmåner, tillfälliga löneförbättringar och dyrtidstillägg däri inberäknade, synas väl högt tillmätta. Kommittén hade därför, säges det, ansett, att det borde tagas under övervägande, huruvida icke i vissa fall en jämkning av löneförmåner kunde äga rum, därvid bestämmande hänsyn borde tagas till

Ang. hingstdepåernas och stuteriets verksamhet.
(Forts.)

Ang. hingst-
depåernas och
stuteriets
verksamhet.
(Forts.)

respektive orters gällande avlöningsförhållanden. Vid 1923 års riksdag framhöll vidare departementschefen under nionde huvudtiteln å sidan 83, att rörande personalens avlöningsförhållanden skulle närmare utredning införas från stuteriöverstyrelsen och möjligheterna till besparingar undersökas. Stuteriöverstyrelsen anbefalldes att göra detta, vilket föranledde, att styrelsen inkom med det förslag, som sedermera av Kungl. Maj:t den 30 juni 1924 fastställdes.

Jag vill med det sagda visa, att det är en ren missuppfattning när man säger, att något förbiseende förekommit uti ifrågavarande avseende. Vederbörande hade nämligen på sin tid den uppfattningen, att det här icke gällde att reglera lönerna uppåt, utan att man skulle försöka åstadkomma besparingar. Jag vill däremot icke nu yttra mig om lönernas storlek i och för sig. Den tablå, som här framlagts och som utvisar dyrtidstilläggens inverkan på lönerna, ger nämligen vid handen, att befattningshavarna kommit i en jämförelsevis dålig ställning.

Motionären, som hade ordet före mig, tyckte att det var underligt, att utskottet varken svarat ja eller nej på den skrivelse, som föreligger i denna sak. Ja, inom avdelningen hade vi verkligen tänkt oss ett tillägg till motiveringen, enligt vilken vi skulle uttala den förhoppningen, att Kungl. Maj:t och särskilt jordbruksministern hade sin uppmärksamhet riktad på frågan. Man ansåg emellertid inom utskottet, att detta ändå skulle bli fallet, varför man fann yttrandet överflödigt och strök detsamma. Nog är det väl ändå väl mycket begärt, att riksdagen skulle skriva och begära en ny lönereglering, när en sådan, som jag nämnde, blivit fastställd så sent som den 30 juni 1924. Man får väl gå den väg, som är den vanliga, nämligen att vederbörande befattningshavare göra hemställan hos stuteriöverstyrelsen och att styrelsen sedan går till Kungl. Maj:t, om den finner någon anledning därtill.

Vad slutligen den andra punkten i motionen beträffar, nämligen att man skulle öka det reservationsanslag, som nu finnes upptaget för hingstdepåernas och stuteriernas verksamhet, till 9.000 kronor för att bereda tillgång till en sådan förhöjning i de kontanta löneförmånerna, att ifrågavarande personal skulle komma att åtnjuta samma löner, beklädnadsersättning inbegripen, som den hade före den 1 juli 1924, förstår jag icke, huru ett sådant förslag skulle kunna vara möjligt att genomföra. Riksdagen har ju icke att fastställa nämnda lönereglering; detta göres fastmera av Kungl. Maj:t. Riksdagen kan heller icke säga, att Kungl. Maj:t vid fastställandet av lönestaten begått något misstag, ty Kungl. Maj:t har, såsom jag nyss angivit, följt de direktiv, som avgåvos av 1902 års löneregeringskommitté, ävensom de direktiv, som 1923 års riksdag på framställning av jordbruksutskottet godkänt. Under sådana förhållanden kan jag icke finna, att Kungl. Maj:t handlat annorlunda än man bort handla, och då som sagt de av riksdagen givna direktiven på alla områden följts, kan jag icke inse, att riksdagen bör ställa några medel till Kungl. Maj:ts förfogande för att vederbörande skulle i avlöningshänseende bli bättre ställda än de för närvarande äro.

Det har varit de nu anförda skälen, som föranlett utskottets ståndpunkt, och jag ber därför att få yrka bifall till dess hemställan.

Herr **Pettersson** i Köping: Herr talman! I mitt förra yttrande framförde jag icke alls någon kritik gentemot Kungl. Maj:t i förevarande avseende. Jag bara ställde en vädjan till Kungl. Maj:t, som har att bestämma ifrågavarande löner, att taga upp spørgsmålet om en ny lönereglering. Jag ansåg det vara alldeles på sin plats att framlägga denna sak i riksdagen, då det ju är riksdagen, som på grundvalen av 1902 års löneregeringskommittés utlåtande skrivit i frågan på sätt som skett. Om det nu skall kallas ett förbiseende eller nå-

got annat, därom vill jag icke yttra mig, men ett ganska märkligt faktum är, att när löne regleringen år 1921 kom till stånd, pålade man icke, samtidigt, som man beslöt, att dyrtidstilläggen skulle beräknas efter samma grunder som för reglerade verk, någon kompensation på grundlönerna. Det är alldeles klart, att under sådana förhållanden det beräkningssätt, som tillämpas, då man skiljer mellan reglerade och oreglerade verk, i förevarande fall kom att leda till, att ifrågavarande befattningshavare fingo ungefär 200 kronor om året mindre i inkomster tack vare löne regleringen än de hade näst före densamma. Det är detta som jag velat påpeka, och jag kan icke finna, att det är så märkvärdigt, att, om riksdagen skriver på ett sätt ett år och finner detta vara riktigt, sedan ändra detta, då påtagliga felaktigheter uppstått. Jag förstår visserligen, såsom jag förut sagt, att det nu icke är möjligt att få någon ändring till stånd härvidlag, men jag vill liksom nyss sluta med att göra en vördsam vädjan till Kungl. Maj:t att taga upp spørsmålet och därvid se till, att ifrågavarande befattningshavare, som nu otvivelaktigt stå sämre i löneställning än andra jämförliga befattningshavare i statens tjänst, få sina löner reglerade. Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

*Ang. hingst-
de påernas och
stuleriets
verksamhet.
(Forts.)*

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i föreliggande punkt, dels ock på bifall till det av herr Pettersson i Köping under överläggningen framställda yrkandet; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl av herr Pettersson i Köping, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 8:o av utskottets förevarande utlåtande nr 15 röstar

Ja:

Den, det ej vill, röstar

Nej:

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr Pettersson i Köping under överläggningen framställda yrkandet.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Punkten 9, angående prisbelöningar av hästar.

Under punkten 36 av förevarande huvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, med uteslutande av det i riksstaten uppförda ordinarie reservationsanslaget till understödjande av prisbelöningar av hästar och därav härflytände kostnader, för samma ändamål anvisa för budgetåret 1926—1927 ett extra reservationsanslag av 30.000 kronor.

*Ang. pris-
belöningar av
hästar.*

I samband härmed hade utskottet till behandling förehått en inom andra kammaren väckt motion, nr 298, av herr *Olsson* i Berg *m. fl.*, vari föreslagits, att riksdagen måtte besluta att under nionde huvudtiteln — i stället för det av Kungl. Maj:t föreslagna extra reservationsanslaget för samma ändamål — till understödjande av prisbelöningar av hästar och därav härflytände kostnader anvisa för budgetåret 1926—1927 ett ordinarie reservationsanslag av 70.000 kronor.

Ang. pris-
belöningar av
hästar.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte med avslag å ovan-
berörda motion bifalla Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

(Forts.)

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herr *Andersson* i Grimbo, som
yrkat bifall till herr *Olssons* i Berg m. fl. förenämnda motion.

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr *Andersson* i Grimbo: Herr talman! Under förevarande punkt har, såsom vi se, Kungl. Maj:t föreslagit ett anslag å 30,000 kronor. 1922 uppgick motsvarande anslag till 184,000 kronor jämte 20,000 kronor för bevarande av inhemska häststammar och 10,000 kronor till stambokföring, sålunda tillhoppa 214,000 kronor, vilket belopp direkt utgick såsom statsanslag. Sedan kom ett halvt budgetår, vilket jag går förbi, varefter anslaget för år 1923—1924 upptogs till 100,000 kronor och för år 1924—1925 och 1925—1926 till 70,000 kronor. Nu återigen föreslår Kungl. Maj:t, såsom jag nämnde, endast 30,000 kronor. Anslagsbeloppet har gått ned i så betydlig utsträckning på grund av att man för ändamålet anlitat totalisatorsmedel. Det var dock icke meningen, när totalisatorn beslutades, att anslaget från statskassan skulle minskas i motsvarande omfattning, utan var det uttryckligen sagt, att totalisatorsmedlen skulle direkt komma hästpremieringen till godo. De, som litade på denna bestämmelse, ha emellertid blivit djupt besvikna. Det har för övrigt föreslagits, att anslaget i stället för att som hittills varit på ordinarie, nu upptages på extra stat. I anslaget å 30,000 kronor ingå också 25,000 kronor för bevarande av inhemska häststammar och för stambokföringen. Anslag för dessa senare ändamål voro dock ända till år 1922 fristående.

När ärendet förra året var före här i kammaren, erinrades om, att metoden att anlita totalisatorsmedel i stället för statsanslag på förevarande område stode i strid med riksdagens tidigare beslut. I statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln framhölls nämligen denna sak av statskontoret. Icke förty har regeringen återkommit, och resultatet av den erinran som gjordes tycks endast vara, att statskontoret blivit helt avkopplat från frågan, så att det icke fått yttra sig denna gång — åtminstone finns det icke något sådant yttrande återgivet vare sig i statsverkspropositionen eller i akten, vilket senare jag särskilt tagit reda på. Detta är väl ett konstigt sätt att gå till väga; jag vet icke om det är betecknande för systemet eller vad anledningen är.

Emellertid föreligger det en motion om att statsanslaget skulle utgå med det nuvarande beloppet, 70,000 kronor. Motionärerna anse, att det icke finns någon anledning att i det oändliga minska statsanslaget, då de medel, som stå till hästpremieringens förfogande, under senare tid icke på minsta sätt ökats. Jag har tillåtit mig att avgiva en reservation, däri jag yrkat bifall till motionen. Jag skall också här i kammaren be att få framställa ett sådant yrkande.

Herr *Sköld*: Herr talman! Jag föranleddes att begära ordet på grund av den insinuation, som herr *Andersson* i Grimbo framställde rörande behandlingen av förevarande ärende hos Kungl. Maj:t. Herr *Andersson* i Grimbo efterlyste statskontorets yttrande i ämnet och yttrade den tron, att då ett sådant yttrande icke var infordrat, det skulle bero på att statskontoret hade en annan mening än Kungl. Maj:t i föreliggande fråga. När det gäller anslag för ändamål, beträffande vilka statskontoret icke är sakkunnigt i det materiella, brukar man emellertid icke tillfråga statskontoret annat än i fråga om grunderna för sådana anslags utgående. I den delen skedde remiss till statskontoret i samband med statsverkspropositionen år 1925. I årets statsverksproposition har det icke föreslagits någon ändring i vad Kungl. Maj:t förra året föreslog riksdagen. Det har alltså icke påkallats något förnyat yttrande av statskontoret i

denna sak. Just den omständigheten, att statskontoret förra året anmärkte, att begagnande av totalisator-medlen för stambokföringen och till befrämjande av inhemska häststammar stode i strid med bestämmelserna vid totalisatorns införande, föranledde Kungl. Maj:t att förelägga riksdagen frågan, och eftersom det är riksdagen som avgör, huru medlen skola användas, har riksdagen genom sitt bifall till den föreslagna ordningen gett sin sanktion av vad Kungl. Maj:t hemställt. Därmed ha alla anmärkingar i det avseendet förfallit, och jag kan icke begripa det klander, som herr Andersson i Grimbo frambar.

Ang. pris-
belöningar av
hästar.
(Forts.)

Herr Nilsson i Tånga: Herr talman! Endast ett par ord! Föreliggande fråga befinner sig ju egentligen i samma läge som i fjol, då den debatterades ganska vidlyftigt. Den ställning, som riksdagen då intog till frågan, är densamma, som nu omfattas av Kungl. Maj:t och som även utskottet för sin del accepterat. Jag skall därför i allra största korthet be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Andersson i Grimbo: Herr talman! Herr Sköld nämnde, att statskontoret plögade tillfrågas endast när det gällde ändring i grunderna för anslags utgående och att en sådan ändring icke föreslagits i år. Nej, det har det icke, men i fjol erinrade statskontoret, att man åsidosatt riksdagens beslut vid det tillfälle, då totalisatorn infördes, och det är detta, som regeringen icke brytt sig om att beakta. Man tycks ha menat, att när saken en gång gått igenom, utan att man, såsom ofta sker, fäst sig vid de avvikelser från tidigare riksdagsbeslut, som gjorts, så är det ingenting vidare att fästa sig vid. Det tycks även vara herr Skölds uppfattning, att när man begått en galenskap eller dumhet, bör man fortsätta. Jag anser, att det kunde ha varit anledning att höra statskontoret även i år för att möjligen få en rättelse till stånd, men naturligtvis kan icke herr statssekreteraren räkna ut att detta kan vara behöfligt. Man hänger i stället upp sig på att riksdagen givit sin sanktion i detta fall! Ja, vilket är det mest betydelsefulla: en »sanktion», som ingen har tänkt på och som man utan vidare gått förbi, eller ett beslut av riksdagen vid införande av en sådan institution som totalisatorn, då saken var mycket grundligt utredd och debatterad? Jag menar, att riksdagens beslut bör väga mera, men så ser icke herr Sköld saken: var och en ser den på sitt sätt. Det är egendomligt, att herr statssekreteraren kan komma med en dylik manöver och advokatyr, och jag tycker att regeringen borde ha aktning för det tidigare riksdagsbeslutet. Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Carlström: Herr talman! Herr Andersson i Grimbo nämnde i sitt första anförande, att det icke var meningen, då riksdagen beslöt införande av totalisatorn, att anslagen till hästavelns befrämjande på denna grund skulle indragas. Jag skall icke tvista om, huruvida detta påstående är riktigt eller icke, men jag vill nämna, att då frågan om införande av totalisator var uppe i riksdagen, sade jag uttryckligen ifrån, att jag höll för troligt, att statsmedlen i så fall skulle komma att så småningom indragas, jag var också motståndare till införande av totalisator. Jag vill endast betona, att mitt antagande, att svenska folket icke vill beskattas både genom totalisator och genom direkta statsanslag, visat sig riktigt. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lorichs: Herr talman! Jag kan icke hjälpa, att jag måste hålla med herr Andersson i Grimbo om att indragningen av ifrågavarande anslag väckt mycken besvikelse i landsbygden bland alla dem, som föda upp hästar. Det var icke från början meningen, att införande av totalisatorn skulle innebära

Ang pris-
belöningar av
hästar.
(Forts.)

någon minskning i statsanslaget, det må sedan ha utvecklats sig på annat sätt. Man mottog i stället totalisatorn med ganska stor tillfredsställelse, ty man tänkte, att det därigenom skulle beredas medel att tillgodose hästaveln i större utsträckning än förut.

Alla, som syssla med hushållningssällskapens angelägenheter, känna till, att de medel, som stå till förfogande för hästaveln, äro så knappa, att de icke alls äro tillräckliga. Man måste draga in på pris och betäckningspremier o. d., något som väcker stor ovilja bland hästuppfödarna. Hästaveln befinner sig också för närvarande i ganska tryckta förhållanden. Hästprisen, som under kristiden voro ofantligt höga, ha gått ned i oerhörd utsträckning, och hästuppfödningen är därför icke längre någon lönande näring. Den ädla hästaveln kommer vidare att lida ett mycket stort avbräck genom den nya härorganisationen, och uppfödningen av vagnhästar, som förut på sina håll var en ganska lönande hantering, är nu ekonomiskt så gott som alldeles ogenomförbar, därför att ingen avsättning finnes tack vare automobilerna. Nu på sistone har även avsättningen av den tunga hästen minskats genom de mer och mer vanliga traktorerna i jordbruket.

I dessa dagar expedierar jordbruksutskottet ett betänkande, däri det föreslås en skrivelse till Kungl. Maj:t om att vidtaga åtgärder för åstadkommande av export av hästar till Ryssland. Kan en sådan komma till stånd, skulle det betyda ett utomordentligt gott uppsving för hästaveln i landet. Men det är icke så lätt att få i gång en dylik export. Det fordras — utom en marknad, vilket är en sak för sig — att man skall kunna prestera hästar av bästa beskaffenhet, och detta är icke möjligt utan ett ganska intensivt arbete bland hästuppfödarna. För nämnda arbete är premieringen och de uppmuntringspris, som utdelas, av det mest betydande värde. Det går väl knappast att tänka sig, att hästuppfödarna skulle kunna få avsättning för hästar, som icke själva varit premierade och vilkas förfäder ej heller varit det. Då för premier och belöningar pengar äro behövlige, och de nuvarande anslagen icke räcka till, så kan jag icke komma ifrån, att jag tycker det icke skulle vara illa använda pengar att bevilja det av motionären begärda anslaget å 70,000 kronor utöver totalisatorsmedlen, och jag skall därför be att få yrka bifall till herr Olssons i Berg m. fl. motion.

Herr Olsson i Broberg: Herr talman! Jag har närvarit i utskottet vid justeringen av föreliggande punkt. Situationen i utskottet var emellertid sådan, att även om man hade sympatier för den väckta motionen, tjänade det icke någonting till, realiter sett, att reservera sig. Men det kan icke hjälpas, att man känner en viss beklämning, att man såväl på denna punkt som på många andra finner i vår nuvarande riksförsamling ganska litet intresse, då det gäller förslag att stödja jordbruket och vad därtill hör. Jag undrar, vart det kommer att bära hän med vår jordbruksnäring, om man skall fortsätta på detta sätt undan för undan. Man gläder sig åt den moderna utvecklingen på mekanikens och många andra områden — och det är naturligtvis intet ont att säga om den saken — men man kan i alla fall icke undgå att konstatera, att en dylik utveckling i många avseenden icke främjar utan tvärtom motverkar jordbruksnäringen; vi kunna tänka på bilismens tillväxt och den minskning i behovet av hästar, som denna medfört. Bilismen verkar givetvis kolossalt tillbakasettande på all uppfödning av hästar, vilken dock varit en ganska betydande detalj i jordbrukshanteringen. Det borde ligga i statens intresse att söka upprätthålla och främja hästaveln. Denna har dock stått på en ganska hög ståndpunkt här i landet och gör det ännu, men kommer den icke att erhålla tillräckligt stöd från statsmakternas sida, är det att befara, att mycket av det arbete, som där nedlagts, kommer att gå till spillo.

Tanken hos alla, som medverkade till totalisatorns införande, var nog, att

man på detta sätt hoppades få ökade medel för befrämjande av hästaveln. En talare nämnde visserligen, att man vid beslutet om totalisatorn hade en känsla av att statsbidraget därigenom skulle lida minskning. Ja, jag förstår, att en principiell motståndare till totalisatorn kunde resonera på detta sätt, men de som bidrogo till beslutet hade nog den uppfattningen, som jag nämnde, nämligen att ökat ekonomiskt stöd därigenom skulle beredas för ändamålet. Emellertid ha statsbidragen undan för undan indragits och medlen, som stå till hästavelns förfogande, äro icke större utan mindre än förut. Jag har velat understryka detta för att giva till känna, att ehuru jag icke reserverat mig, förstår jag innebörden av de här framställda önskemålen. Men då det icke tjänade något till att, såsom saken låg till i utskottet, reservera sig, gav jag heller icke uttryck åt någon avvikande mening. Jag skall därför icke framställa något yrkande utan inskränka mig till denna deklaration.

Ang. pris-
belöningar av
hästar.

(Forts.

Herr Nilsson i Tånga: Herr talman! Endast ett par ord! Den siste talarrens yttrande gav mig anledning till en gensaga. Herr Olsson i Broberg påstår, att riksdagen visat bristande intresse för hästaveln. Jag vill då hänvisa till de siffror, som finnas återgivna i utskottsutlåtandet. År 1923—1924 utgick för ifrågavarande ändamål, såsom ordinarie anslag och av totalisatorsmedel 120,000 kronor, år 1924—1925 130,000 kronor, och för budgetåret 1925—1926 beräknas 178,000 kronor. För år 1926—1927 är motsvarande belopp 185,000 kronor. Man kan väl ändå icke säga, att riksdagen under sådana förhållanden lagt i dagen något bristande intresse att understödja hästaveln. I vilken utsträckning beloppen skola tagas av totalisatorsmedel eller direkt av statskassan, kan ju vara en lämplighetsfråga. Jag är förresten övertygad om, att det stora flertalet av dem, som på sin tid biträdde förslaget om totalisatorns införande, voro av den uppfattningen, att totalisatorsmedlen skulle i väsentlig mån fylla de behov för hästavelns främjande, som kunde komma att föreligga. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till det av herr Andersson i Grimbo under överläggningen framställda yrkandet; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Votering begärdes emellertid av herr Andersson i Grimbo, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 9:o) av utskottets förevarande utlåtande nr 15 röstar

Ja:

Den, det ej vill, röstar

Nej:

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr Andersson i Grimbo under överläggningen framställda yrkandet.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Punkten 10.

Lades till handlingarna.

Punkterna 11—22.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Ang. höjande
av det mindre
jordbruket.*

Punkten 23, angående anslag för höjande av det mindre jordbruket.

Uti punkten 59 av förevarande huvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till åtgärder under kalenderåret 1926 för höjande av det mindre jordbruket anvisa för budgetåret 1926—1927 ett extra reservationsanslag av 300,000 kronor.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehåft följande inom riksdagen väckta motioner, nämligen

motionen nr 150 i första kammaren av herr *Elisson m. fl.*, vari hemstälts, att riksdagen måtte till åtgärder under kalenderåret 1926 för höjande av det mindre jordbruket för budgetåret 1926—1927 anvisa ett extra reservationsanslag av 325,000 kronor; samt

de likalydande motionerna nr 149 i första kammaren av herr *Gabrielsson m. fl.* och nr 132 i andra kammaren av herr *Lindman m. fl.*, vari hemstälts, att riksdagen måtte dels för budgetåret 1926—1927, utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit i nionde huvudtiteln, punkten 59, anvisa ytterligare 500,000 kronor till åtgärder under kalenderåret 1926 för höjande av det mindre jordbruket, d. v. s. sammanlagt 800,000 kronor, dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att av sagda anslag använda ett belopp av 550,000 kronor för utlämnande, i huvudsaklig överensstämmelse med i motionen framställt förslag, av bidrag utan återbetalningskyldighet till understöd av mindre odlingsföretag.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

1) med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning och med avslag å motionen I: 150 till åtgärder under kalenderåret 1926 för höjande av det mindre jordbruket anvisa för budgetåret 1926—1927 ett extra reservationsanslag av 300,000 kronor; samt

2) i anledning av motionerna I: 149 och II: 132 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om utredning rörande lämpligaste sättet för vinnande av det i motionerna angivna syftet samt för 1927 års riksdag framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Uti en vid denna punkt avgiven reservation hade herrar *Andersson* i Grimbo och *Elisson* yrkat bifall till ovanberörda motion I: 150

Punkten föredrogs. Därvid yttrade:

Herr *Nilsson* i Antnäs: Herr talman! I motionen nr 132 i denna kammare, som vi avlämnat, ha vi yrkat på omedelbara åtgärders vidtagande för odlingsarbetets raskare fortskridande. Utskottet har emellertid ej velat eller vågat vara med härom. Utskottet säger: »Då emellertid utskottet icke äger möjlighet att endast på grundvalen av vad i motionerna anförts bilda sig en bestämd ståndpunkt rörande det lämpligaste sättet för frågans lösning, anser utskottet erforderligt, att frågan göres till föremål för utredning.» Utskottet tillstyrker alltså en utredning och föreslår riksdagen att besluta en skrivelse i ärendet till Kungl. Maj:t. Vi motionärer hade hoppats, att riksdagen redan nu skulle fatta beslut i denna sak. Det synes åtminstone mig, som om detta vore ganska enkelt. Jag erinrar om, att under en tid då det rådde brist på livsmedel här i landet, lyckades det att i hast åvägbringa liknande åtgärder som dem, vi i vår motion nu föreslagit. Vi hoppades och trodde, att så skulle

lata sig göra även nu, fastän vi icke befinna oss i ett sådant tvångsläge som då. Läget är i alla fall sådant, att effektivare åtgärder än som hittills vidtagits böra tillgripas, och detta bör ske med det allra snaraste. Vi hava i vår motion angivit, huru vi tänkt oss denna sak ordnad, och det synes, jag upprepar det, kunna ske på ett ganska enkelt sätt. Vår mening är att möjlighet skulle, som det heter i motionen, öppnas för Kungl. Maj:t att enligt grunder, i huvudsak liknande dem, som nu gälla i fråga om premielån åt egnahemslantagare för nyodlingsarbete, använda anslagsdelen i fråga för befrämjande av nyodling å sådana lägenheter, med förslagsvis mindre än 15 hektar redan odlad jord, där tilläggsodling är av mera nämnvärd betydelse för lägenhetens önskvärda utveckling eller eljest befinner vara av beskaffenhet att böra särskilt uppmuntras. Bidraget borde utgå med högst hälften av den vid odlingsplans upprättande beräknade odlingskostnaden, dock med högst 200 kronor per hektar, samt utbetalas i mån av arbetets fortgång genom vederbörande hushållningssällskap, som även i övrigt torde böra omhänderhava verksamheten under lantbruksstyrelsens kontroll och enligt av styrelsen meddelade närmare föreskrifter. Vi ha sålunda enligt min mening i vår motion uttryckt oss på ett sätt, som ganska tydligt ger vid handen, huru vi tänkt oss saken ordnad. Det är icke min mening, herr talman, att i sak framställa något särskilt yrkande. Jag får vara utskottet tacksam för den uppmärksamhet, det ägnat vår motion, och för den välvilliga motivering, det bestått densamma. Det bådar ju gott för framtiden.

Men det är en sak, som gör mig bekymrad, och det är, att utskottet i sitt utlåtande — på sista raderna på sid. 17 — yttrar: »Denna utredning synes utskottet lämpligen kunna ske i samband med den utredning, som igångsatts i anledning av riksdagens skrivelse nr 150 förlidet år med begäran om utredning, huruvida och på vad sätt kolonisation å odlingsbar jord kunde genom statliga åtgärder åvägbringas inom landet i vidare utsträckning, än vad för närvarande vore fallet.» Jag upprepar det: Detta utskottets uttalande gör mig bekymrad: Skall nu även detta ärende, som så lätt skulle kunna bringas till avgörande i praktisk riktning sammanslås med och drunkna i denna kommittés mångahanda? Jag dristar mig hemställa att dessa fem nyss citerade rader skola utgå ur utskottets motivering. Som jag redan påpekat, äro i denna fråga snabba åtgärder av nöden. Jag kan ej annat än beklaga, att vi icke genast få gå till verket med denna sak. Huru snabbt detta ärende än handlades av kolonisationskommittén, fruktar jag att det kommer att dröja minst ett par år, innan det i motionen föreslagna anslaget kan börja utnyttjas för det därmed avsedda ändamålet, och det vore ju skada, om det skulle behöva draga så lång tid. Vi sträva ju alla, mina herrar, efter att folket skall förbliva vid jorden och återgå till jorden, och man kan rent av säga att förslag om åtgärder i sådant syfte hagla om varandra och alla vilja främja detta ändamål, var och en på sitt sätt. En del av de åtgärder, som genomförts i praktiken, ha kostat och kosta fortfarande kolossalt med penningar, men resultatet har i många fall blivit kient. Man har ej vunnit, vad man åsyftat. Vi måste här försöka slå in på andra och lättare till målet ledande vägar. Jag är för min del livligt övertygad om att, om vårt förslag blir bifallet och i tillämpningen handhaft på ett praktiskt sätt, skall det snart komma att visa sig innebära det effektivaste och på samma gång billigaste sättet både att behålla folket vid jorden och att skapa nya jordbruk. Vår motion går ut på inrättandet av en permanent fond för detta ändamål. Genom ett bifall till motionen skulle mindre odlingsföretag komma att stödjas och bättre möjligheter beredas jordbrukarsönerna i vårt land att med stöd från fädernehemmet bilda egna hem. Det förhåller sig så, som vi säga i vår motion, att sådana egna hem säkerligen skulle komma att så att säga framväxa ur den förut odlade

*Ang. höjande
av det mindre
jordbruket.*
(Forts.)

Ang. höjande
av det mindre
jordbruket.
(Forts.)

bygden, och detta är, mina herrar, den rätta vägen härvidlag. Alla eller åtminstone de flesta av de åtgärder, vi hittills vidtagit, ha varit konstlade åtgärder, som i många fall ingalunda visat sig vara till någon välsignelse. Deras genomförande har dragit stora kostnader över samhället och mången gång även lidande över individen. Innehavarna av redan förefintliga jordbruk skulle, om de erhöle bidrag härtill visa sig vara sin uppgift vuxna. De skulle komma att lita till sin egen kraft och icke till staten, och de skulle reda sig själva. Sannolikt skulle de komma att utgöra en förnöjsam folkklass, då däremot samhället vid all konstlad kolonisation göres ansvarigt för kolonistens möjligheter att reda sig.

Jag nämnde visst i början av mitt anförande, att under kristiden utlämnats statsbidrag av liknande karaktär som dem, vi nu föreslagit. Det visade sig då, att enbart för Norr- och Västerbotten odlingen stegrades med 1,000 hektar årligen under de år, dessa odlingsbidrag utgingo. Vad göres oss egentligen mera vittne behov om effektiviteten av dylika anordningar? De medföra, mina herrar, ett i förhållande till kostnaderna storartat resultat. Jag vill särskilt framhålla, att de nyodlingar, jag nyss nämnde, företogs under en tid, då det var gott om arbetsförtjänster inom andra yrken än jordbruket. Det visade sig under denna tid, att jordbrukaren helst vill ägna sig åt jordbruk, om bara hans ekonomiska förhållanden tillåta det, och om han från statens sida erhåller det stöd, som erfordras och som stimulerar honom till att uppodla sin jord. Jag var själv under kristiden ute och inspekterade sålunda tillkomna nyodlingar och hade därvid tillfälle iakttaga, vilka storartade resultat man, tack vare odlingsbidragen, kommit till. Jag vågar påstå, att ingen annan hittills av staten vidtagen åtgärd, har givit så storartade resultat som denna, om jag undantager bidrag ur det norrländska avdikningsanslaget, men detta är en helt annan åtgärd i samma syfte. Dikningen är ju en sak, som måste föregå odlingen och som helst bör företagas så långt i förväg som möjligt. I den av oss föreslagna åtgärden ha vi, enligt min mening, en kraftig hävstång för utvecklingen av jordbruket. Det är ej endast bidragsbeloppens storlek och deras direkta ekonomiska betydelse för den mer eller mindre medellöse odlaren, som utgöra denna hävstång. Om så vore, skulle det komma att kosta staten för mycket. Men erfarenheten har visat att de i och för sig obetydliga bidrag, som beviljats, ha stimulerat den enskilde odlaren och stärkt hans företaganda, så att därigenom nyodlingar blivit utförda, som eljest icke skulle kommit till stånd. Det är i detta avseende, som vårt förslag har sin största betydelse och styrka. Man kan med andra ord säga, att det ekonomiska stöd, riksdagen genom beviljande av detta anslag skulle skänka odlarna, skulle medföra en psykologisk återverkan, så att man med små medel kunde åstadkomma stora resultat. Vi borde alla kunna ena oss om, att det här föreliggande förslaget kan genomföras, även om det kostar litet pengar. Vi få komma ihåg, att den jord som härigenom blir uppodlad sedan evärdeliga tider kommer att utgöra en tillgång för kommande släkten. För ett sådant ändamål är det värt att offra något. De flesta av de små jordbrukarna önska naturligtvis ingenting högre än att helt få ägna sig åt jordens odling, men mångas ekonomiska ställning är så svag, att det är fara värt, att modet och kraften svika dem. Låt oss därför stödja dem på detta enkla men effektiva sätt, och hela samhället, nutid och eftervärld, skall få nytta därav.

Jag skall sluta detta mitt anförande, herr talman, med att bedja få framställa det yrkandet, att de fem sista raderna å sid. 17 i utskottets motivering måtte utslutas. I övrigt vill jag uttala den förhoppningen, att utredningen må bliva bedriven så skyndsamt som möjligt samt såvitt möjligt vid denna utredning få medverka män, som ha vilja och förmåga att ordna denna sak på lämpligaste sätt och till största nytta för oss alla.

Herr Johansson i Uppmälby: Ja, herr talman, jag hade ursprungligen icke tänkt begära ordet, men då den föregående ärade talaren gjorde ett yrkande angående utskottets motivering, så anser jag mig böra säga några ord.

Jag vill då för det första säga, att jordbruksutskottet enhälligt hyser sympati för de tankar, som äro uttalade i motionen. Utskottet har ju också enhälligt förordat en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning angående denna sak.

Den föregående ärade talaren gav uttryck åt den uppfattningen, att det i motionen finnes så klara linjer, att man redan nu skulle kunna gå på rent bifall till motionen. Det torde dock vara litet svårt att göra detta på rak arm, då det i alla fall gäller ett så stort anslagsbelopp som en halv miljon kronor, och därför ha vi ansett försiktigheten bjuda att låta Kungl. Maj:t ytterligare bereda ärendet och framlägga förslag till de grunder, efter vilka dessa bidrag skola utgå. Beträffande frågans slutliga lösning har jag personligen den uppfattningen, att det vore lämpligare att bevilja odlingsbidrag utan återbetalningskyldighet än att låta anslaget utgå i form av odlingspremier. I sistnämnda fall skulle ju, i likhet med vad för närvarande är förhållandet, för tillgodonjutande av premier fordras, att odling redan vore verkställd. I motionen förordas däremot, att odlingsbidrag skola utbetalas i mån av fullgjort odlingsarbete. Det skulle, mena motionärerna — och om den saken torde för övrigt alla vara eniga — verka som en stimulans för jordbrukarna att veta, att de utfå statsbidrag, i den mån deras arbete fortskrider. Herr Nilsson i Antnäs var ju också, såvitt jag kunde finna, tämligen tillfredsställd med det resultat, till vilket utskottet kommit.

Det fanns emellertid en passus i motiveringen, som han hyste betänkligheter emot, nämligen utskottets uttalande, att utredningen i fråga lämpligen borde ske i samband med den utredning, som nu pågår angående kolonisation av odlingsbar mark, d. v. s. den utredning, som anförtrotts åt 1925 års kolonisationskommitté. Han trodde, att ärendet i så fall skulle begravas i flera år. Här emot vill jag för det första invända, att utskottet icke sagt, att utredningen ovillkorligen borde ske på detta sätt, utan utskottet har endast givit uttryck för sin uppfattning att om, som utskottet förmodar, det visar sig lämpligt, att utredningen anförtros åt nämnda kommitté, bör så också ske. Den ärade talaren yttrade i detta sammanhang, att man borde anförtro utredningen åt personer, som voro kända som förståndiga och praktiska karlar. Jag har ingen anledning betvivla, att de personer, som sitta i kolonisationskommittén, ha de egenskaper, som den ärade talaren ansåg böra finnas hos dem, vilka skola omhändervärd ifrågakommande utredning. Jag tror för övrigt icke utredningen skulle komma att bedrivas i hastigare takt, om man för densamma tillsatte en särskild kommitté eller förordnade särskilda sakkunniga att utreda förevarande spörsmål. Då kolonisationskommittén ju har att syssla med frågor rörande fonder till stöd för jordbruket i olika avseenden, ligger det ju nära till hands att anförtro kommittén även denna utredning. Med de arbetsuppgifter, kommittén fått sig tilldelade, torde den för övrigt icke gärna kunna undgå att komma in på även de i motionen behandlade frågorna. Men vi ha inom utskottet i alla fall velat försöka åstadkomma, att det icke skulle bli något uppskov med utredningen, och därför ha vi i klämman sagt ifrån, att för vinnande av motionens syfte en utredning skall ske, men den skall vara verkställd i så god tid, att den kan föreläggas 1927 års riksdag, d. v. s. nästa riksdag; då skall sålunda förslag ligga framme. Jag tror icke man kan ernå ett snabbare resultat genom att överlåta utredningsarbetet åt någon annan sakkunnig beredning än den som nu arbetar. Jag är tvärtom rädd för att ett sådant tillvägagångssätt skulle komma att fördröja saken. Och skulle de sakkunniga icke bli färdiga med hela sitt arbete rörande kolonisationen, så är det ju intet som hindrar att man bryter ut denna

Ang. höjande av det mindre jordbruket.

(Forts.)

Ang. höjande
av det mindre
jordbruket.
(Forts.)

del och upptager den till behandling för sig. Och då Kungl. Maj:t fått så starka direktiv, att förslag skall vara framlagt till 1927 års riksdag, så kommer Kungl. Maj:t naturligtvis också att giva kolonisationssakkunniga direktiv att arbeta snabbt med denna fråga.

Under sådana förhållanden kan jag, herr talman, icke finna anledning föreligga att bifalla det yrkande, som den föregående talaren har framställt beträffande motiveringen, utan jag ber, herr talman, att få yrka bifall såväl till utskottets kläm som till dess motivering.

Herr Andersson i Grimbo: Herr talman! I första momentet av sitt utlåtande under denna punkt har utskottet hemställt om anvisande av ett anslag av 300,000 kronor för höjande av det mindre jordbruket. Utskottet har i sammanhang härmed avslagit en i första kammaren avlämnad motion, vari föreslagits att ifrågakvarande anslag skulle utgå med 325,000 kronor.

Såsom i återropade motion erinras har riksdagen alltsedan 1921 anvisat medel för upphjälpande av det mindre jordbruket. Under år 1919—1921 utgick sålunda för ändamålet ett anslag med 400,000 kronor. Nu har Kungl. Maj:t i år föreslagit ett belopp av 300,000 kronor. Lantbruksstyrelsen har i sitt förslag hemställt att propositionen i ämnet skulle upptaga det högre beloppet av 325,000 kronor, men utskottet har nu stannat vid Kungl. Maj:ts förslag eller 300,000 kronor. I den i första kammaren väckta motionen har man som sagt yrkat på samma anslag som lantbruksstyrelsen, d. v. s. 325,000 kronor.

Nu kan det ju tyckas, att skillnaden mellan de olika beloppen icke kan ha någon större betydelse. Men det förhåller sig nog så, att även denna relativt obetydliga skillnad spelar en viss roll, när det gäller att fördela beloppet på dessa småbrukare, som här komma i betraktande. Hela det arbete, som nedlägges på såväl gödselstäder som nyodlingar, har, må man väl säga, ett bestående värde, och på så sätt komma alla pengar till effektiv användning.

Jag har i utskottet tillåtit mig att yrka bifall till motionen, d. v. s. till ett belopp av 325,000 kronor och reserverat mig i detta syfte, och jag ber nu, herr talman, att få göra samma yrkande här.

Herr Pettersson i Bjälbo: Herr talman! I egenskap av medmotionär skulle jag väl egentligen yrka bifall till motionen. Men jag får säga, att sällan har en motion blivit så välvilligt behandlad av ett utskott som denna. Vi motionärer ha nu ansett, att man bör göra något för att befrämja odlingsverksamheten, och det bästa sättet är då, enligt vår mening, att söka åvägbringa en sådan ordning, att odlingsverksamheten växer fram organiskt från redan odlad bygd. Och det tror jag att alla som känna förhållandena måste anse att detta sätt är det bästa, åtminstone under alla förhållanden ofantligt mycket bättre än att kasta ut kolonister i ödemarken och skogarna såsom nu skett. Frågan är sålunda bara, hur man skall få fram en sådan ordning, att man möjliggör en organisk utveckling av odlingen. Härvid ha vi tänkt, att man skulle kunna anknypa det statsbidrag som här vore erforderligt till denna lilla summa, som nu är anslagen till premiering av mindre odlingsföretag, och sedan skulle den summan ökas ut exempelvis till 500,000 kronor och användas i mån av behov.

Nu är det emellertid så, att det arbetar en kommitté som har till uppgift att se till, »huruvida och på vad sätt kolonisation å odlingsbar jord må kunna genomständigt sammanfalla med det syftemål som motionärerna här framhålla. Och närvarande vore fallet». Det är alldeles givet att den kommitténs arbete fullständigt sammanfaller med det syftemål som motionärerna här framhålla. Och då kommittén sålunda arbetar just med denna fråga, så kan man väl icke underlåta att taga hänsyn härtill, utan det måste väl ur alla synpunkter anses lämpligt att kommittén får taga även denna fråga under övervägande. Ty det kan i

alla fall behövas att man får fram vissa bestämmelser och vissa regler för detta statsanslags användning, då det ju icke är så lätt att på rak arm draga upp de linjerna eller ens överlämna till Kungl. Maj:t att draga upp de linjerna, därför att förhållandena i olika delar av landet äro synnerligen skiftande.

Ang. höjande
av det mindre
jordbruket.
(Forts.)

Nu ha vi också i utskottet vidtagit den försiktighetsåtgärden, att vi framhållit önskvärdheten av att utredningen föreligger färdig till 1927 års riksdag. Jag tror att, även om vi bifallit motionen, vi icke kommit fram hastigare på den i motionen ifrågasatta vägen, än vi göra nu, och under sådana förhållanden och då denna väg ur alla synpunkter är den lämpligaste, så ber jag, oaktat jag är motionär, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde först propositioner i fråga om utskottets hemställan, nämligen dels på bifall till berörda hemställan, dels ock på bifall till det yrkande, som under överläggningen framställts av herr Andersson i Grimbo; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Vidare gav herr talmannen beträffande motiveringen propositioner dels på godkännande av utskottets motivering, dels ock på bifall till det av herr Nilsson i Antnäs i avseende härå under överläggningen gjorda yrkandet; och godkände kammaren utskottets motivering.

Punkterna 24—34.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 35, angående understöd åt vissa av högkonjunktorens egnahemslåntagare.

Kungl. Maj:t hade under punkten 97 av förevarande huvudtitel föreslagit riksdagen att för utlämnande — i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen tillstyrkt — av understöd åt vissa av högkonjunktorens egnahemslåntagare anvisa för budgetåret 1926—1927 ett extra reservationsanslag av 700,000 kronor.

Ang.
understöd åt
vissa av
högkonjunktorens
egnahemslåntagare.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehåft följande inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade motioner, nämligen

nr 93 i första kammaren av herr *von Stockenström*, vari hemställt, att riksdagen måtte besluta att för utlämnande av understöd åt vissa av högkonjunktorens egnahemslåntagare anvisa för budgetåret 1926—1927 ett extra reservationsanslag av 1,000,000 kronor; samt

nr 74 i andra kammaren av herr *Brännström m. fl.*, vari hemställt, att riksdagen måtte för utlämnande — i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen tillstyrkt under punkten 97 i nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition — av understöd åt vissa av högkonjunktorens egnahemslåntagare anvisa för budgetåret 1926—1927 ett extra reservationsanslag av 1,000,000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med avslag å motionerna I: 93 och II: 74 i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning för utlämnande — i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen tillstyrkt med däri av utskottet angiven ändring — av understöd åt vissa av högkonjunktorens egnahemslåntagare anvisa för budgetåret 1926—1927 ett extra reservationsanslag av 700,000 kronor.

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herr *Gabrielsson*, som ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts

Anj. understöd åt vissa av högkonjunktorens egna-hemslantagare.
(Forts.)

förevarande framställning och de i ämnet väckta motionerna I: 93 och II: 74, för utlämnande — i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen tillstyrkt med däri av utskottet angiven ändring — av understöd åt vissa av högkonjunktorens egna-hemslantagare anvisa för budgetåret 1926—1927 ett extra reservationsanslag av 1,000,000 kronor.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr Brännström: Herr talman! Då jag jämte åtskilliga medmotionärer under föregående års riksdag framställde yrkande om att statsmakterna skulle gå in för att hjälpa kristidens egna-hemslantagare, så resulterade detta, som vi erinra oss, i en skrivelse från riksdagens sida, vari begärdes att regeringen skulle verkställa utredning angående denna sak. Den utredning, som i enlighet härmed har blivit verkställd av egna-heminspektören, har givit vid handen, vad jag tillät mig påvisa i motionen, att det vore av största behov att dessa låntagare kunde erhålla hjälp. Jag utgick ifrån att det är en lika nödvändig sak att i möjligaste mån söka bevara de egna hem, som bildats, i deras ägo som bildat dem som att bilda nya egna hem. Och förutsättningarna för dessa låntagare, som ha bildat sina hem under kristiden, att kunna gå i land med sina företag ha ju på grund av förhållandena varit så ogynnsamma, att det är alldeles uppenbart att svårigheter inträtt för dem. Det påvisades ju då också och framhölls, att icke nog med att villkoren för egna-hemslånen då vore sämre, än vad de för närvarande äro enligt 1923 års beslut, utan därtill kom givetvis också den oerhörda prisstegringen på jord, byggnadsmaterial och även inventarier, som de, vilka skulle bilda sina egna hem under denna tid, hade att dragas med.

Utredningen har nu givit vid handen, att det missförhållande, som jag här nu antytt, också förefinnes i mycket stor utsträckning. Jag skall endast anföra ett par rader utav vad som anföres i propositionen såsom resumé av utredningens resultat. Det heter där: »Av utredningen framgår emellertid, att ej så ringa antal av nu berörda låntagare haft och alltjämt hava särskilt svåra ekonomiska förhållanden. En del av dem hava redan måst avträde sina lägenheter. Andra hotas av samma belägenhet. I åtskilliga fall föreligga stora svårigheter för vederbörande att i det iråkade läget uppdriva sina jordbruk till erforderlig produktivitet.»

Sedan utredningen sålunda givit detta vid handen, har egna-heminspektören, som haft hand om denna utredning, också föreslagit, att hjälp skulle i olika former lämnas till dessa egna-hemslantagare. Det har av honom beräknats, att det skulle erfordras 1,900,000 för denna hjälpaktion. Detta belopp skulle då användas dels för en nedsättning av räntesatsen och dels för en produktionsförbättring, som skulle lämnas i form av premielån eller på annat sätt. Och för denna produktionsförbättringshjälp har han beräknat 1 miljon kronor. Dessutom har han beräknat att 500,000 kronor skulle vara erforderliga för, som han kallar det, gäldregleringslån.

Nu har Kungl. Maj:t i propositionen i så måtto tillmötesgått de krav som framställts, att det föreslagits ett anslag av 700,000 kronor för sådan hjälpverksamhet. Detta kan ju vara gott och väl, och man kan ju vara tacksam att något har gjorts i denna riktning. Men det är ju dock uppenbart, att när man har den uppfattning, som jag här uttalat, då måste det belopp, som man här har äskat och som utskottsmajoriteten har gått inför, vara alldeles otillräckligt. Även om man skulle för närvarande ha åtnöjt sig med den produktionsförbättringshjälp eller den miljon som egna-heminspektören för detta ändamål föreslagit, så borde man förstå att detta dock vore ett anslag, som måste anses ligga i underkanten. De beräkningar, som gjorts av egna-hems-

inspektören, gå ju ut ifrån att dessa egnahemslåntagare under tiden 1918—1922 utgjort 10,989 stycken. Utredningen har visat, att av dessa minst 2,000 stycken äro i behov av kraftigt bistånd och hjälp. Dessa 2,000 stycken skulle då genomsnittligt erhålla ett anslag av endast 500 kronor. Om vi då komma ihåg att riksdagen 1923 gick in för att lämna egnahemslåntagare, som efter den tiden skulle erhålla egnahemslån och där det företrädesvis gällde nybildning, premiälån utan återbetalningsskyldighet av intill 1,500 kronor, så måste vi förstå att dessa egnahemslåntagare, som fått sina egnahemslån under tiden 1918—1922, hade det betydligt sämre ställt med avseende å de villkor, som riksdagen dock gått in för, och det vore väl då en både rimlig och billig begäran att var och en av dessa 2,000, som, enligt vad det framgått, äro i behov av hjälp, finge i genomsnitt ett så ringa belopp som 500 kronor. Jag tror, att om anslaget sättes så lågt, som Kungl. Maj:t och utskottet föreslagit, det skall uppstå stora svårigheter vid fördelningen av detsamma, när man inte kan tillnärmelsevis hjälpa alla dem som dock, enligt vad lånetörmedlarna och utredningen konstaterat, äro i behov av hjälp.

Jag skall sluta med detta och ber, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som i denna punkt är avgiven av herr Gabrielsson.

Herr Nilsson i Tånga: Herr talman! Jag skall endast be att helt kort få yrka bifall till utskottets hemställan. Det är ju ganska naturligt, att utskottet har haft den uppfattningen, att, då det gäller ett anslag av sådan beskaffenhet som ifrågavarande, där man icke har några exakta grunder att bygga på, utan anslagsbeloppet måste tilltagas så att säga på måfå, man då icke håller sig i överkant utan snarare i underkant, om man överhuvud taget vill begränsa anslagsbeloppets storlek till någorlunda rimliga proportioner. Den uppfattningen har utskottet haft.

Det kan ju vara riktigt, som den föregående talaren anmärkte, att behoven kunna vara så stora, att anslagsbeloppet icke fyller rimliga krav, som framställas; det är ju möjligt, man vet icke något bestämt därom. Men utskottet har i alla fall ansett det riktigast, att man från början icke lägger det hela på en alltför bred bas. Kungl. Maj:t får ju återkomma, om anslagsbeloppet icke fyller rimliga anspråk.

Herr Brännström: Gent emot utskottets ärade ordförande vill jag endast göra den invändningen, att jag icke kan förstå, att man kan göra gällande, att det skulle vara att hålla sig i överkant, när man gjort det yrkande, som här gjorts, och som innebär en ökning av anslaget till 1 miljon, då ju den utredning, som riksdagen begärt och som blivit verkställd, visat, att det erfordrades ett belopp av 1,900,000 kronor. Att det då i en motion yrkats en höjning till 1 miljon, kan väl, såvitt jag kan förstå, icke få anses innebära att sistnämnda belopp skulle ligga i överkant. Jag skulle fastmer vilja tillåta mig den förmodan, att man rättvisligen bör medgiva att ett sådant yrkande som jag gjort ligger i underkant.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Brännström, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 35:o) av utskottets förevarande utlåtande nr 15, röstar

Ja;

Ang.
understöd åt
vissa av
högkonjunk-
turens egna-
hemslåntagare.
(Forts.)

Ang.
understöd åt
vissa av
högkonjunk-
turens egna-
hemsläntagare.

(Forts.)

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 36—43.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang.
lönereglering
för lantmäteri-
kontoren
i länen.

Punkten 44, angående lönereglering för lantmäterikontoren i länen.

Under punkten 127 av förevarande huvudtitel hade Kungl. Maj:t framlagt förslag till lönereglering för lantmäterikontoren i länen.

Kungl. Maj:ts förslag innebar, bland annat, att samtliga överlantmätare skulle placeras i lönegraden B 30, motsvarande den tidigare tredje normalgraden, i vilken dessa befattningshavare för närvarande voro hänfödda, samt att utöver avlöningen enligt nämnda lönegrad skulle i fråga om överlantmäterna i följande åtta län, nämligen Stockholms, Älvsborgs, Värmlands, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, utgå en förstärkning med ett årligt belopp av 600 kronor och till överlantmätaren i Kopparbergs län med 1,200 kronor.

Utskottet, som icke funnit skäl till erinran mot Kungl. Maj:ts förevarande framställning utom beträffande överlantmäternas löneställning, i vilket avseende utskottet ansett, att överlantmätarbefattningarna i de ovan särskilt uppräknade länen borde hänföras till lönegraden B 30 och samtliga övriga — utom den i Gotlands län, vilken föreslagits att uppföras å övergångsstat, — till lönegraden B 29, samt att någon särskild avlöningsförstärkning till överlantmäterna i vissa län icke borde utgå, hemställde, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning,

a) besluta, att avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, skulle från och med budgetåret 1926—1927 äga tillämpning å befattningshavare vid lantmäterikontoren i länen;

b) bestämma antalet ordinarie befattningar vid lantmäterikontoren i länen på följande sätt:

Befattning	Lönegrad
9 överlantmätare (Stockholms, Älvsborgs, Värmlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län)	B 30
14 överlantmätare (övriga län utom Gotlands län)	B 29
28 kanslibiträden	B 7
6 kontorsbiträden	B 4

c) fastställa i utskottets utlåtande intagna förslag till ordinarie stat och övergångsstat för lantmäterikontoren i länen, att tillämpas från och med budgetåret 1926—1927;

d) besluta, att utöver vad i avlöningsreglementet stadgades skulle i fråga om befattningar vid lantmäterikontoren i länen gälla, att innehavare av ordinarie

befattning å lantmäterikontor icke ägde, utan Kungl. Maj:ts efter särskild prövning i varje fall lämnade tillstånd, utföra lantmäteriförrättningar åt enskilda;

e) besluta, att därest ordinarie tjänsteman vid lantmäterikontor, å vilken ovan nämnda avlöningsreglemente komme att från och med den 1 juli 1926 äga tillämpning, enligt hittills gällande bestämmelser ägt uppbära någon del av avlöningen — såväl i staten upptagen avlöning som tillfällig löneförbättring — i förskott, vid ingången av juli månad 1926 till honom skulle på statsverkets bekostnad utbetalas ett belopp, motsvarande vad han skulle hava i den befattning, han vid utgången av juni månad 1926 innehade, i förskott uppburit för juli månad 1926, om de dittillsvarande avlöningsbestämmelserna då fortfarande varit gällande;

f) medgiva, att kostnaderna för berörda övergångsanordning finge bestridas från anslaget till avlöningar till ordinarie befattningshavare;

g) förklara, att övriga av riksdagen med avseende å den definitiva löneregleringen för befattningshavare vid statsdepartement med flera verk lämnade medgivanden finge i tillämpliga delar gälla även beträffande befattningshavare vid lantmäterikontoren i länen ävensom att Kungl. Maj:t ägde att i fråga om ersättning till vikarie för överlantmätare meddela särskilda föreskrifter utöver i detta avseende eljest gällande bestämmelser; samt

h) under nionde huvudtiteln, avdelningen lantmäteriväsendet — med uteslutande av nuvarande underavdelningen lantmäterikontoren i länen upptagna anslag till avlöningar — under samma underavdelning uppföra

under titel lantmäterikontoren i länen ett ordinarie förslagsanslag av 462,300 kronor, och

under titel övergångsstat ett ordinarie anslag av 48,800 kronor.

Vid denna punkt hade reservation emellertid avgivits av herrar *Nilsson* i Tånga, *Hellström*, *Sederholm*, *Pettersson* i Bjälbo, *Gabrielsson* och *Månsson* i Erlandsro, som ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning

dels besluta, att avlöningsreglementet — — — lika med utskottet — — — i länen;

dels bestämma antalet ordinarie befattningar vid lantmäterikontoren i länen på följande sätt:

Befattning	Lönegrad
23 överlantmätare	B 30
28 kanslibiträden	B 7
6 kontorsbiträden	B 4

dels fastställa i reservationen intagna förslag — — — budgetåret 1926—1927;

dels besluta, att utöver vad — — — åt enskilda;

dels besluta, att därest — — — varit gällande;

dels medgiva, att kostnaderna — — — ordinarie befattningshavare;

dels förklara, att övriga — — — gällande bestämmelser;

dels ock under nionde huvudtiteln, avdelningen lantmäteriväsendet — med uteslutande av nuvarande underavdelningen lantmäterikontoren i länen upptagna anslag till avlöningar — under samma underavdelning uppföra

under titel lantmäterikontoren i länen ett ordinarie förslagsanslag av 469,000 kronor, och

under titel övergångsstat ett ordinarie anslag av 48,800 kronor.

Ang.
lönereglering
för lantmäteri-
kontoren
i länen.
(Forts.)

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr **Jansson** i Falun: Jag får be utskottet om ursäkt för att jag givit mig in i den här frågan, som behandlats av ett utskott, som jag icke tillhör, men på grund av att jag tidigare haft tillfälle att i egenskap av kommittéledamot deltaga i utredningen av denna fråga, kan det måhända ursäktas mig, om jag tager till orda för att i någon mån motivera kommitténs ståndpunkt.

Vid den lönereglering, som år 1920 verkställdes för ifrågavarande befattningshavare, borttogos ju de sportler, som dessa tjänstemän tidigare haft, och man övergick till de fasta lönerna. Det uttalades då av vederbörande departementschef — riksdagen hade däremot intet att erinra — att dessa befattningshavare borde anses tillhöra den tredje normalgraden inom dåvarande lönetyp, d. v. s. statskontorstypen. Samtidigt gjordes emellertid en viss differentiering av befattningshavarnas löner, och denna differentiering grundade sig på den olika mängd av arbetsuppgifter, som förefanns i de olika länen. Sålunda fick överlantmätaren i Kopparbergs län 400 kronor mer i tjänstgöringspenningar än överlantmätrarna i de andra länen. Vidare bestämdes, att det skulle utgå ortstillägg till överlantmätrarna med 300 kronor i de fyra norrländska länen och 600 kronor i Stockholms län.

Ortsgrupperingen kommer nu att regleras vid inplaceringen i den nya löneplanen. Däremot har, synes det mig, utskottsmajoriteten icke tagit hänsyn till det särskilda lönetillägg, som överlantmätaren i Kopparbergs län tidigare haft, och följderna har blivit, att denne tjänsteman, som kommit i samma lönegrad som de övriga överlantmätrarna i de mera arbetstyngda länen, icke får något särskilt lönetillägg. Detta innebär alltså, att det särskilda lönetillägg, han tidigare haft, skulle bortfalla. Jäväl, men hans lön skulle naturligtvis bli kompenserad genom den nya löneskalan, komma reservanterna och utskottsmajoriteten att invända. Men komma då icke även de övriga överlantmätrarna att få samma fördel på grund av den nya inplaceringen? Det vill synas mig, att man här behandlat en befattningshavare icke fullt juste. Den princip, som var gällande 1920, då löneregleringen verkställdes, borde väl även gälla, intill dess att de trassliga jordförhållanden, som för närvarande äro rådande i Kopparbergs län, blivit något så när uppklarade.

Nu har Kungl. Maj:t icke följt de sakkunniga utan placerat samtliga överlantmätare i lönegraden B 30 men dock föreslagit samma avlöningsförstärkning som de sakkunniga föreslagit. Varken reservanterna eller utskottsmajoriteten ha emellertid accepterat Kungl. Maj:ts förslag. Om det vore fråga om en större löneförstärkning, skulle jag möjligen kunna finna mig i att man placerat samtliga överlantmätare i trettionde lönegraden, men när detta motiveras med att man icke kan dela på den tredje normalgraden, så kan jag icke finna detta riktigt. Ty det är dock så, att man sökt jämka på den saken, då det gällt tjänstemän inom andra ämbetsverk, och lönegraden B 29 måste väl också betraktas såsom tillhörande den gamla tredje normalgraden. De sakkunniga hava därför också haft goda skäl att icke placera de minsta länens befattningshavare i trettionde lönegraden, och till denna ståndpunkt har även utskottsmajoriteten anslutit sig. Jag för min del kommer också att stödja utskottsmajoriteten i det avseendet.

När de sakkunniga hade att bedöma, huruvida några skäl förefunnos för en differentiering, var det klart, att vi först måste infordra uppgifter från vederbörande ämbetsverk, lantmäteristyrelsen, angående överlantmätrarnas i de olika länen arbete och antalet ärenden, som de hava att handlägga. Resultatet av denna utredning framgår av en tabell, som vidfogats de sakkunnigas yttrande, och det synes där, att det föreligger en stor skillnad med avseende på arbetsmängderna. Det finnes flera län, där t. ex. antalet ärenden angående jorddel-

ningsväsendet icke uppgått till mer än 118, medan antalet dylika ärenden i andra län är vida större, i Kopparbergs län utgör antalet sålunda 1,400. Jag menar, att när det råder en sådan skillnad i arbetsmängd, finnes det naturligtvis starka skäl för att man gör en liten differentiering av överlantmätarnas löneförmåner.

Ang.
löne reglering
för lantmäterikontoren
i länen.
(Forts.)

Jag skall be att på förhand få säga det, att här är icke fråga om någon skillnad på grund av olika kvalifikationer, ty dessa äro enahanda för samtliga befattningshavarna, utan det är fråga om arbetsbördan, dels antalet ärenden och dels storleken av den personal, som finnes i de olika distrikt överlantmätarna ha att övervaka. Detta har varit avgörande för de sakkunniga, när vi tagit ståndpunkt till differentieringsfrågan.

Jag skall icke uppehålla mig längre vid den saken utan kommer endast med den motivering, jag här i all korthet lämnat, att framställa ett yrkande; samma yrkande kommer även att framställas i första kammaren. Detta yrkande innebär endast bifall till utskottets förslag men med det tillägg, att överlantmätaren i Kopparbergs län skall tillsvidare, utöver honom enligt avlöningsreglementet tillkommande lön, uppbära en avlöningsförhöjning med 900 kronor. Vi, d. v. s. jag och några kamrater, som resonerat om denna sak, vilja icke ha fastslaget, att denna avlöningsförstärkning skall utgå allt framgent, utan vi ha ansett, att man borde inflika orden »tills vidare» i det tilläggsmoment, som vi föreslå. Vi ha därmed velat säga, att när förhållandena i detta län komma att närma sig förhållandena i andra län och eventuellt ny innehavare av tjänsten skall tillsättas, så får det icke bli tal om sådan löneförhöjning utan särskild prövning. Jag tror det är nödvändigt att vidtaga denna försiktighetsåtgärd, om kammaren skulle vilja biträda det yrkande jag framställt. Ett bifall till detta yrkande skulle också föranleda en liten ändring i utskottets kläm, där, såsom redan antytts, ett nytt moment finge införas, vilket nödvändiggör, att beteckningen av övriga moment får undergå en viss förskjutning. Anslagssumman sådan den anges i utskottets utlåtande, näst sista stycket på sidan 38, skulle härigenom höjas med 900 kronor ifrån 462,300 kronor till 463,200 kronor och nödig förändring vidtagas i utskottets motivering under rubriken »Stat», så att siffrorna där komma att stämma.

Jag ber alltså, herr talman, att på grund av vad jag nu anfört få yrka,

dels att efter moment b) tilläggas ett moment c) så lydande: »besluta, att överlantmätaren i Kopparbergs län skall tills vidare, utöver honom enligt avlöningsreglementet tillkommande lön, uppbära avlöningsförstärkning med 900 kronor för år räknat,

dels att momenten c)—h) i utskottets hemställan erhålla därav betingad förändrad beteckning,

dels ock att det av utskottet föreslagna ordinarie förslagsanslaget under titel lantmäterikontoren i länen höjes från 462,300 kronor med 900 kronor till 463,200 kronor.

Chefen för jordbruksdepartementet herr statsrådet **Linders:** Herr talman! Man kan ju inte rätt gärna begära, att jag skall visa mitt gladaste ansikte inför den situation, som här upprullar sig. Beträffande överlantmätarnas löne reglering hava nämligen varken utskottsmajoriteten eller reservanterna velat ansluta sig till Kungl. Maj:ts förslag, och nu har herr Jansson i Falun gjort ett yrkande, som icke heller ansluter sig till Kungl. Maj:ts förslag. Jag nödgas dock upptaga kammarens tid med några synpunkter på denna fråga för att belysa de grunder, varpå Kungl. Maj:ts förslag i huvudsak vilar.

I propositionen föreslogs, att samtliga överlantmätare med undantag av överlantmätaren i Gotlands län, som skulle ställas på övergångsstat, skulle placeras i lönegraden B 30, och dessutom skulle överlantmätarna i Stockholms,

Ang.
lönereglering
för lantmäteri-
kontoren
i länen.
(Forts.)

Älvsborgs, Värmlands, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län erhålla en avlöningsförstärkning av 600 kronor vardera samt överlantmätaren i Kopparbergs län 1,200 kronor.

Jag skall inskjuta, att före propositionens framläggande hade saken blivit föremål för en utredning av sakkunniga, av vilka två äro ledamöter av riksdagen, nämligen herrar Jansson i Falun och Widell i första kammaren.

Mitt förslag anslöt sig i huvudsak till dessa sakkunnigas förslag med den skillnaden, att dessa hade upptagit överlantmätarna i Gotlands, Uppsala, Blekinge och Västmanlands län i en lägre lönegrad, nämligen B 29, vilket jag icke velat vara med om.

Nu föreslår utskottet, att nio överlantmätare nämligen de i Stockholms, Älvsborgs, Värmlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län skulle placeras i lönegraden B 30, men de övriga fjorton i B 29. Däremot vill icke utskottsmajoriteten vara med om någon avlöningsförstärkning. Reservanterna ha icke heller velat gå med på avlöningsförstärkning, men i övrigt yrkat bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Man skulle principiellt kunna säga, att skillnaden består däri, att Kungl. Maj:t velat tillgodose en länge önskad löneförbättring och dessutom med hänsyn till de skiftande arbetsuppgifternas mängd och art velat lämna en avlöningsförstärkning i vissa svårarbetade län. Utskottsmajoriteten biträder differentieringsprincipen, men på det sättet att den tager med ett större antal län och placerar överlantmätarna i dessa län i B 29, d. v. s. flyttar ned dem i lönegrad, och bibehåller de andra i B 30 såsom Kungl. Maj:t föreslagit för samtliga län. Utskottsmajoriteten vill däremot icke vara med om differentiering genom särskild löneförstärkning. Reservanterna återigen gå med på förslaget om löneförbättring och placering i lönegraden B 30, men ha icke alls velat biträda differentieringsprincipen. Om man lämnar principfrågan åsido, ger ju reservanternas förslag givetvis mera åt den grupp av tjänstemän det här är fråga om.

Frågor om avlöningsanspråk bli ju numera alltid föremål för livliga diskussioner, då det kämpas om principer och linjer och schabloner. Men det levande livet självt har ju också sitt krav på att man tager även andra hänsyn vid en lönereglering än sådana, som uppställas efter ett visst strikt genomfört system. Jag vill erinra om, att ett sådant avsteg, som här föreslagits av Kungl. Maj:t, gjordes vid förra riksdagen, då det gällde löneförstärkning åt en viss grupp av länsstyrelsernas tjänstemän. Vad som nu föreslås av Kungl. Maj:t innebär alltså icke i och för sig någon nyhet, men det är ju klart, att tillämpningen får ske med försiktighet och stor urskillning. Jag har emellertid för min del funnit, att i detta fall föreliggande särskilda skäl, som motivera en lönedifferentiering, tillräckligt effektiv för att tillförsäkra de mest krävande posterna förstklassiga arbetskrafter.

Herr Jansson i Falun har redan erinrat om, att både de sakkunniga och de hörda myndigheterna ställt sig på den ståndpunkten att överlantmätaren i sin egenskap av chef för länets jorddelningsväsende förtjänar att i lönehänseende likställas med övriga befattningshavare i den gamla s. k. tredje normalgraden, och detta har också tidigare, nämligen år 1920, fastslagits av statsmakterna.

Nu har det emellertid visat sig, att det ofta är svårt nog att få personer från distriktslantmätarekåren att i tidigare år flytta över till överlantmätareposter. Det har även från både de sakkunnigas och lantmäteristyrelsens sida påvisats, att rekryteringen av överlantmätarekåren erbjuder åtskilliga svårigheter framför allt i de mest arbetstyngda länen. Förhållandet är ju det, att arbetsuppgifterna äro av väsentligt olika beskaffenhet och omfattning i de olika länen.

Sälunda finnas i somliga län, de mest arbetstyngda, ända till ett trettiotal

underordnade tjänstemän i orten, men i vissa län endast sex eller därunder. Det är givet, att även om det ställes underordnade krafter till förfogande på lantmäterikontoret, så har dock därigenom överlantmätaren i dessa mest arbets-tyngda län ett synnerligen ansträngande arbete med att övervaka arbetsupp-gifterna och se till, att dessa utföras på ett riktigt sätt.

Jag tror, att både utskottsmajoriteten och reservanterna i detta fall skatta åt ett mindre hållbart antagande, då de förmena, att det fysiskt mindre ansträngande arbetet på lantmäterikontoren under alla förhållanden skall locka aspiranter bland distriktslantmätnarna. Givetvis kan det förhålla sig så, att detta fysiskt mindre ansträngande arbetet kan locka vissa av distriktslant-mätarna till överlantmätaretjänsterna, men det är icke detta som får vara av-görande på en så ansvarsfull post som överlantmätarens. Där kräves en i sitt fack synnerligen kvalificerad man, som dessutom måste vara i sina bästa och kraftigaste arbetsår för att kunna prestera ett, särskilt i de stora länen, om-fattande och mycket krävande arbete. Detta gäller i synnerhet arbetet under den första tiden av överlantmätarens verksamhet.

Det har, som sagt, från flera håll betonats, att det skulle kunna bereda svår-igheter, om man icke beträffande överlantmätnarna finge differentierade löner, så att de mest krävande posterna bleve mera lockande. Under sådana förhål-landen kan jag icke se annat än att Kungl. Maj:ts förslag är väl avvägt, och det är att beklaga, om riksdagen nu icke skulle följa detsamma.

Jag vill sluta med att uttala den förhoppningen, att man dock skall finna en god lösning, men jag är viss om, att den goda lösningen ligger bäst tillgänglig i Kungl. Maj:ts förslag eller i varje fall i det förslag, som lättast kan jämkas så, att det ansluter sig till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Nilsson i Tånga: Herr talman! Som ledamot i utskottet och tillika reservant skall jag be att i allra största korthet få redogöra för olikheterna i de förslag, som utskottet vid det slutliga avgörandet hade att taga ställning till.

Kungl. Maj:ts förslag innebar att överlantmätnarna i samtliga län skulle placeras i lönegraden B 30, d. v. s. den grad, som motsvarar den tidigare tredje normalgraden, men att därutöver överlantmätnarna i de mera arbetstyngda lä-nen skulle tillförsäkras en löneförstärkning att utgå med 600 kronor till veder-börande i Stockholms, Älvsborgs, Värmlands, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län samt med 1,200 kronor till över-lantmätaren i Kopparbergs län. Detta var Kungl. Maj:ts förslag. Jag vill i förbigående fästa uppmärksamheten på, att varken utskottets förslag eller re-servanternas skilja sig från Kungl. Maj:ts förslag utom i vad angår över-lantmätnarna.

Utskottets förslag innebär, att nio överlantmätare, nämligen de, som enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle erhålla löneförstärkning, skulle placeras i löne-graden B 30, men överlantmätnarna i övriga fjorton län skulle placeras i lö-negraden B 29. Dessutom innebär utskottets förslag ett slopande av den löne-förstärkning, som Kungl. Maj:t föreslagit. Reservanternas förslag ansluter sig till Kungl. Maj:ts förslag i vad detta avser placeringen av samtliga överlant-mätare i lönegraden B 30, men reservanterna ha, av skäl, som åtminstone jag för min personliga del måste finna tvingande, icke gått med på den s. k. löneförstärkningen.

För egen del får jag säga, att jag hade själv de starkaste sympatierna för Kungl. Maj:ts förslag. Jag ansåg och anser fortfarande, att det var sakligt sett det starkaste. Men vid ärendets avgörande i utskottet kom frågan att lig-ga på sådant sätt, att det icke fanns någon utsikt att vinna anslutning till Kungl. Maj:ts förslag, utan det blev att taga ställning antingen till det för-slag, som sedan blev utskottsmajoritetens, eller också till det alternativ, som

*Ang.
löne reglering
för lantmäteri-
kontoren
i länen.
(Forts.)*

Ang.
lönereglering
för lantmäteri-
kontoren
i länen.
(Forts.)

reservanterna ha gått på. För min del fann jag det självfallet, att ställa mig på det förslag, som låg närmast Kungl. Maj:ts. Vad som för mig var det absolut avgörande hindret att biträda utskottets förslag, det var differentieringen.

Jag har för min del respekt för de konsekvenser, som detta kan komma att föra med sig. Jag vet visserligen, att systemet i enstaka fall tillämpas, men jag anser den vägen vara farlig. Det kan komma att medföra oöverskådliga konsekvenser, om man med hänsyn till arbetsbördans större eller mindre tyngd skall klassificera och differentiera tjänsteinnehavare, som hava samma tjänsteställning, samma kvalifikationer och samma ansvar o. s. v. Naturligtvis är arbetsbördan t. ex. beträffande byråcheferna i de olika ämbetsverken mycket olika, och varför skall man då inte också klassificera där. Men den utsikten ter sig så avskräckande för mig, att jag inte har kunnat biträda utskottets förslag om differentiering. Kungl. Maj:t har ju inte heller velat gå på den linjen. Nu kan man ju säga, att Kungl. Maj:t i vissa avseenden har låtit tumma med sig, då ju Kungl. Maj:t föreslagit en löneförstärkning, som ju måste betecknas såsom en annan form av differentiering. Men det är dock i alla fall icke detsamma som att företaga en sådan differentiering, som utskottet här har föreslagit. Det är betänkligt att slå in på en väg, som hittills icke har tillämpats i den allmänna civila statsförvaltningen. Dessutom är det ett faktum, att överlantmätnarna även i de län, där arbetsbördan är mindre, äro fullt sysselsatta. Då så är fallet, tycker jag, att det skäl, som utskottet anfört för deras placering i lönegrad B 29, är ganska svagt. Det är för övrigt inte alls säkert, att arbetsbördan för överlantmätnarna i de mest arbetstyngda länen reellt sett är större än i övriga; vederbörande ha ju i de förra länen i stor utsträckning hjälp till förfogande. Jag har sålunda, herr talman, omöjligt kunnat biträda utskottets förslag.

Jag skulle för min del hellre velat biträda Kungl. Maj:ts än utskottets förslag. Saken låg emellertid tyvärr inte till så i utskottet, att Kungl. Maj:ts förslag kunde vinna anslutning. Det svagaste i Kungl. Maj:ts förslag är enligt min uppfattning löneförstärkningen. Att, samtidigt som man lönereglerar, lämna löneförstärkning kan medföra vittgående konsekvenser, men dessa äro dock säkerligen mindre farliga i Kungl. Maj:ts än i utskottets förslag.

Ja, herr talman, det är med hänsyn till de skäl, som jag här haft äran anföra, som jag har reserverat mig, och det är ju självfallet, att jag då också hemställer om bifall till reservationen.

Herr Sjöblom: Herr talman! Jag har begärt ordet huvudsakligen för att meddela kammaren, att jag i utskottet har biträdt den uppfattningen, som kommer till synes i reservationen, men att jag, på grund av omständigheterna, icke står antecknad såsom reservant.

Om den differentiering, som man här har talat, vill jag för min del bara säga, att det har sagts mig, att talet om mer eller mindre arbetstyngda områden vad överlantmätnarna beträffar nog kan vara riktigt, och det förefaller också mig vara naturligt och förnuftigt. Vi böra dock icke glömma, att överlantmätnarna i de län, där det är mest att göra, ha till sitt förfogande assistenter, som i många fall äro nästan lika goda som överlantmätnarna själva, och som lika bra kunna bedöma frågorna, under det att vederbörande överlantmätare i de mindre länen få nöja sig med biträde av eventuellt en flicka. Man kan sålunda inte säga, att den där arbetsbördan för överlantmätarnas del bör betraktas i förhållande till antalet ärenden eller andra omständigheter, som kunna förekomma, utan arbetsbördan beror ju också på det större eller mindre kansli, som de ha att tillgå, och som ju inte bekostas av överlantmätnarna personligen. Jag har den uppfattningen, att detta resonemang har mycket starka

skäl för sig, och det är därför, herr talman, som jag för min del ber att få yrka bifall till reservationen.

Ang.
lönereglering
för lantmäteri-
kontoren
i länen.
(Forts.)

Herr Carlström: Herr talman! Jag beklagar, att herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet inte har kunnat visa upp ett glatt ansikte här i kammaren då det gäller denna löneregleringsfråga, men det är ju på det sättet i sådana frågor, att man inte gärna blir glad, då ju motsatta intressen givetvis alltid göra sig gällande.

Man har nu här talat om de olika förslagen och sagt, att det skulle vara oriktigt att gå in för en differentiering av dessa överlantmätare. Jag vill emellertid påpeka, att såväl de sakkunniga som Kungl. Maj:t, båda parterna, i sina förslag realisera differentieringsprincipen, ty de sakkunniga ha ju föreslagit, att fyra av dessa överlantmätare skola placeras i B 29, och fastän Kungl. Maj:t har föreslagit, att samtliga skola placeras i B 30, har dock även Kungl. Maj:t, genom en överbyggnad av 600 kronor åt åtta överlantmätare och 1,200 kronor åt den nionde, så att säga åstadkommit en dylik differentiering. Varför jag nu i detta fall har kunnat ansluta mig till denna uppdelning som utskottet föreslår beror på den omständigheten, att jag har fått klart för mig, att det dock måste finnas en viss skillnad beträffande mängden av arbetsuppgifter i dessa olika län. Jag har nu den uppfattningen, att man, om man skall gå in för en differentiering, bör göra det inom den ram, som den nuvarande löneplanen fastställer, ty jag anser, att den löneplan på 30 trappsteg, som vi en gång gingo in för, väl skall räcka till för en differentiering, om så behöves. Man kan väl inte heller förneka att både B 29 och B 30 tillhöra den 3:e normallönegraden enligt den gamla planen. Jag kan för min del inte finna annat, än att det skulle vara rätt och rimligt att i detta avseende följa de linjer, som utskottet här har föreslagit.

Som jag förut sagt, är jag givetvis motståndare till förslaget om överlantmätarnas placering i högre lönegrad än B 30 eller på annat sätt än utskottet har föreslagit, men då det från herr Janssons i Falun sida har framkommit ett yrkande, som också lär komma att framställas i första kammaren, om att överlantmätaren i Kopparbergs län *tills vidare* skulle få ett lönetillägg av 900 kronor, skall jag för att det skall kunna bli enighet i fråga om kammarens beslut, gå med på detta. Det är väl otvivelaktigt på det sättet, att det å överlantmätaren inom detta län vilar så pass mycket arbete, att det ju mycket väl kan vara rimligt, att han får något större ersättning än de övriga.

Jag ber härmed, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan med det tillägg, som herr Jansson i Falun har framställt.

Herr Pettersson i Bjälbo: Ja, herr talman, den fråga, som vi äro oeniga om här, är ju frågan om överlantmätarnas löneställning. Vi äro eniga så långt, att vi anse, att dessa befattningshavare böra betraktas såsom tjänstemän i 3:e lönegraden, men, under det att utskottet vill ha en differentiering beträffande dem på så sätt, att en del skola sättas i lönegrad B 29 och en annan del i lönegrad B 30, så anse vid reserver, i likhet med Kungl. Maj:t, att de allesammans böra sättas i lönegrad B 30. Departementschefen motiverar i propositionen detta på följande sätt: »Välgående invändningar synas mig sålunda vara av lantmäteristyrelsen och statskontoret anförda mot att på här angivet sätt nedflytta överlantmätarbefattningarna i vissa län under den för liknande befattningar normala lönegraden B 30. I anslutning till vad statskontoret härutinnan anført, vill jag för egen del bland annat framhålla, hurusom vid tidigare löneregleringar någon dylik uppdelning av tredje normalgradens tjänstebefattningar icke förekommit. Såväl byråcheferna i de centrala ämbetsverken som avdelningscheferna hos

Ang.
lönereglering
för lantmäteri-
kontoren
i länen.
(Forts.)

länsstyrelserna hava, utan undantag och oavsett arbetets skilda omfattning inom olika verk och län, inordnats i lönegraden B 30. Det bör uppmärksammas, att överlantmätarbefattningarna såväl i fråga om arbetsuppgifternas karaktär som innehavande tjänsteställning och därmed följande ansvar i stort sett äro ensartade. Förbises må ej heller, att med undantag för Gotlands län arbetet även inom de mindre länen måste, enligt vad lantmäteristyrelsen vitsordat, anses vara av sådan omfattning, att vederbörande överlantmätares hela arbetstid härav tages i anspråk.»

Ja, dessa motiv ha, åtminstone för mig, varit så vägande, att jag icke har kunnat gå med på detta utskottets förslag till differentiering av lönerna. 1917 års lantmäterikommission, till vilken jag bland andra hörde, hade även denna fråga under övertvägande och kom också till den uppfattningen, att någon differentiering icke borde äga rum. Då Kungl. Maj:t vid riksdagarna 1919 och 1920 kom fram med förslag byggt på lantmäterikommissionens utlåtande, så ifrågasattes icke heller då någon sådan differentiering, och riksdagen var i det fallet av samma uppfattning som Kungl. Maj:t och departementschefen framhöll vid båda tillfällena, att överlantmätarnas löner borde regleras i närmaste sammanhang med landskamrerarnas.

För övrigt måste ju en sådan här differentiering alltid bli i mycket hög grad godtycklig. De sakkunniga hade tagit undan 4 stycken av de mindre länen överlantmätaretjänster och sagt: de här 4 skola vi sätta i B 29. Utskottet har utan vidare tagit 10 överlantmätaretjänster till och sagt: de här 14 skola vi sätta i B 29. Godtyckligheten kommer ju fram så tydligt och klart, som det gärna är möjligt. Det kan ju hända, att mängden av det arbete, som förekommer inom de olika lantmäterikontoren naturligtvis kan variera mycket, men de överlantmätare, som ha en större arbetsmängd, ha ju också mer biträde och mera kvalificerade arbetskrafter till sitt förfogande. Jag tvivlar förresten på, att de överlantmätare, som tjänstgöra i de större länen, äro mera arbets-tyngda än de, som tjänstgöra i de mindre länen. Vad som enligt min mening bör vara klart är, att befattningarnas karaktär ej rättvisligen bör medgiva någon åtskillnad, ty de medföra ju i själva verket samma ansvar och samma svåra och grannliga arbete, och särskilt framträder ju detta arbete vid de ganska ingående och svåra utredningar, som dessa befattningshavare måste göra.

Nu kommer ju, som vi hoppas, den nya skiftesstadgan att godkännas av innevarande års riksdag, och hur arbetet på lantmäterikontoren då kommer att ställa sig, kunna vi inte med säkerhet avgöra nu. Med tämligen stor säkerhet får man väl emellertid antaga, att arbetet på lantmäterikontoren inte kommer att minskas utan att arbetet snarare blir mycket mera omfattande, än vad det nu är. Under sådana förhållanden är en dylik differentiering och nedflyttning av vissa överlantmätarebefattningar orättvis och icke under några förhållanden befogad.

Beträffande den nya löneförstärkningen, som, så att säga, skulle komma på toppen av det hela, framhålles det ju av alla lönesakkunniga, att det egentligen är det mest farliga, som man kan gå in för. Att först placera befattningshavarna i en viss lönegrad och, sedan de placerats där, giva dem särskilda löneförstärkningar, än si, än så, är något som måste bryta sönder hela lönesystemet. Under sådana förhållanden var jag inom utskottet med på att helt enkelt slopa dessa löneförstärkningar, därför att jag anser, att det vore synnerligen lyckligt, om man kunde göra det utefter hela linjen. Men jag hoppades också, att man skulle komma till enighet beträffande alla dessa överlantmätares placering i B 30. Nu har ju en sådan enighet, som jag hoppades på, och som det vid det förberedande arbetet i utskottet fanns förhoppning om, icke kunnat uppnås, och därför har jag för min del, och åtskilliga andra också, nödgats reservera mig på den linje, som herrarna se av reservationen.

Jag ber således, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Nilsson i Tånga m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

*Ang.
lönereglering
för lantmäteri-
kontoren
i länen.
(Forts.)*

Herr Jansson i Falun: Det ser ut, som om utskottets reservanter alldeles ha glömt, att vi redan gått in för differentieringsprincipen. Jag vill endast peka på postverket och fängsvården m. fl. institutioner, där man uppdelat lönerna i det oändliga. Vid postkontoren, där postmästarna ha samma kvalifikation men olika arbetsbördor, har det ansetts lämpligt att en postmästare vid ett mindre postkontor skall vara i en lägre löneklass än en postmästare vid ett större postkontor, där arbetsbördan visserligen är större, och där det är mera tillströmning av folk, men där det ändå finns förhållandevis ungefär lika stor personal till förfogande som vid de mindre postkontoren.

När herr Nilsson i Tånga talar om konsekvenser, skall jag be att få fråga, vad reservanternas förslag innebär för konsekvenser. Jo, konsekvenserna bli, att dessa postmästare och fängelsedirektörer komma att säga: nu har man be-
träffande överlantmästarna gått in för att giva samma lön oavsett arbetsbörda och arbetsmängd, nu skola vi också be att få samma lön. Det blir konsekvenserna, herr Nilsson i Tånga! Men de komma alltså att gå i motsatt riktning mot vad han trodde. Det är min bestämda uppfattning, och jag vågar bestrida, att någon kan bevisa motsatsen.

Herr Sjöblom var också inne på samma tema och tyckte, att det var synnerligen olämpligt att, om för ett visst slag av befattningar samma utbildning och samma kvalifikationer erfordrades, då bestämma, att de, som hade färre arbetsuppgifter i sin tjänst, skulle placeras i lägre lönegrad än de, som hade ett större antal arbetsuppgifter. Jag vill svara herr Sjöblom på samma sätt, som jag svarade herr Nilsson i Tånga. Det är ett felaktigt resonemang. Konsekvenserna bliva, att det kommer att resas krav på ytterligare löneförhöjningar från dem, som nu blivit placerade i lägre lönegrader. Vilja herrarna vara med då? Inte jag åtminstone.

När man här talar om, att de överlantmätare, som under sig ha summa 6 distriktslantmätare, skulle ha lika mycket arbete som de, som tjänstgöra i län, där det finnes 28 distrikt med 28 distriktslantmätare, vill jag framhålla, att det väl ändå är litet skillnad på ansvar och arbetsbörda mellan överlantmästarna i dessa län. Det kunna väl de herrar, som äro litet praktiska, förstå. Ja, visst är det skillnad, säger herr Sjöblom. Men assistenterna då? säger herr Sjöblom. Ja visst, men i de andra länen har man också assistenter, i den mån arbetsmängden kräver det. I detta avseende råder absolut likställdhet. Därför menar jag, att de starkaste skälen ligga på utskottsmajoritetens sida, och att man bör göra en differentiering.

Nu säga reservanterna, att de ansluta sig till Kungl. Maj:ts förslag, men de ha skilt sig från Kungl. Maj:ts förslag såtillvida, att Kungl. Maj:t har godkänt differentieringen men icke de. Detta är en mycket stor skillnad enligt mitt förmenande. Kungl. Maj:t har visserligen sagt, att i vissa län hade överlantmästarna mindre att göra, men dock inte funnit, att det föreläge rimliga skäl att placera dem i en lönegrad lägre. Jag kan förstå, varför Kungl. Maj:t så uttalat sig, men det är icke något skäl för riksdagen att godtaga detta Kungl. Maj:ts resonemang, enligt vad jag anser.

Så komma vi till lönetillägget för överlantmätaren i Kopparbergs län. Jag vill då erinra herr Pettersson i Bjälbo om att 1920 års löneereglering gick in för just den principen och företog en förhöjning av tjänstgöringspengarna med 400 kronor för denne överlantmätare. Reservanternas föreliggande förslag innebär, att denna förhöjning skall tagas bort. Kungl. Maj:t har föreslagit en avlöningsförstärkning med 1,200 kronor. Jag påstår, att det är en stor skillnad här mellan Kungl. Maj:ts förslag och reservanternas. Utskotts-

Ang.
lönereglering
för lantmäteri-
kontoren
i länen.
(Forts.)

majoriteten har, i likhet med de sakkunniga, ansett att det finns starka skäl för differentiering. Vi vilja inte gå väsentligt utöver den nu gällande löneplanen för att få den differentieringen. Vi placera därför överlantmäterna i de små länen i B 29 och de andra i B 30. Det kan icke bestridas, ha vi sagt, att i vissa av de förra länen överlantmäterna äro särskilt arbetstyngda. I fråga om dessa hava vi vidhållit den princip, som 1920 års förslag innebär, och sagt, att det kan vara befogat med tillägg. Jag vill inom parentes säga, att jag för min del var aldrig vidare intresserad av det förslaget. Anledningen till att jag ändå gick med på det var, att i gengäld personalgruppens representant var med om, att dessa befattningshavare skulle placeras i B 29 men att kostnaderna icke skulle överstiga, vad man eljest skulle kommit till ifall befattningshavarna placeras i B 30. Det var motivet till att jag kunde vara med på extra tillägg av 600 resp. 1,200 kronor. Jag har ingen anledning att kämpa för att en tjänsteman i hög löneställning skall få ännu högre lön, långt därifrån, men jag anser, att man bör såvitt möjligt ur rättvisans synpunkt bedöma en sådan sak, skipa rättvisa så långt som det är möjligt. Jag är alldeles viss om, att vi gå ingas intressen för nära. Vad skall t. ex. överlantmätaren i Stockholms län säga med sina 2,500 ärenden rörande jorddelningsväsendet och med sina 26 distrikt, om överlantmätaren i Uppsala län med 118 dylika ärenden och 6 personer ute i 6 distrikt skall ha samma lön? Kanhända dessa tjänstemän äro så storsinta, att de icke tycka ett sådant förhållande illa vara, men nog förefaller det mig, att det är litet olämpligt att så avväga löneförhållandena för dessa personer. Det få herrarna verkligen ursäkta mig.

Jag har, herr talman, ingen anledning att frånga mitt föregående yrkande. Detta innebär ett bifall till utskottets förslag med det av mig tidigare refererade tillägget, att överlantmätaren i Kopparbergs län må få bibehålla denna särskilda avlöningsförstärkning, som han tidigare haft, och att den höjes från 400 till 900 kronor. Jag tror, att det är goda skäl för den ståndpunkten.

Herr Brännström: Herr talman! Jag har heller ingen anledning att påyrka, att en tjänsteman i hög löneställning skall få ännu högre lön. Jag har emellertid begärt ordet, emedan det är en synpunkt, som jag anser icke har blivit framhållen som den borde.

Den jorddelningslag, som nu ligger under riksdagens förberedande behandling, kommer, därest, som vi hoppas, den blir antagen i år, att medföra, att överlantmäterna få en hel mängd nya viktiga uppdrag, varigenom givetvis deras arbetsbörda kommer att ökas. Det kan väl icke vara rimligt att, när man pålägger dessa tjänstemän nya och viktiga arbetsuppgifter, samtidigt nedsätta deras löneförmåner. Den nya jorddelningslagen kommer enligt mitt förmenande säkert att medföra ökat arbete för också distriktslantmäterna. Därigenom torde dessa komma att erhålla ökade inkomster, och det går sannolikt därhän, att dessa underordnade tjänstemän, distriktslantmäterna, i lönehänseende komma högre än deras överordnade, överlantmäterna. Det kan inte vara riktigt.

Det är från dessa utgångspunkter jag anser, att reservanterna hava anfört fullgoda skäl för att någon differentiering här icke skall företagas. Det är väl också så, att överlantmäterna hittills hava haft full sysselsättning, haft tillräckligt med arbete. Då vidare kvalifikationerna för dem äro lika, anser jag, att det är ingen anledning att nu gå in för en differentiering.

Jag yrkar alltså, herr talman, bifall till reservationen.

Herr Nilsson i Tånga: Herr talman! Herr Jansson i Falun menade, att ett bifall till reservationen skulle komma att ha precis lika många konsekven-

ser med sig som ett bifall till utskottets förslag. Jag får säga herr Jansson, att jag fruktar inte alls för dessa konsekvenser, om det gäller befattningshavare med alldeles samma ansvar och kvalifikationer; då är jag icke rädd för konsekvenserna. Förhållandena inom postverket och andra områden ligga icke alls på samma sätt som här. Nu nämnde herr Carlström i sitt anförande, att löneförstärkningen i Kungl. Maj:ts förslag ju också innebär en differentiering. Ja, på sätt och vis, men herr Carlström måste medgiva, att det är en högst väsentlig skillnad, om jag gör en klassificering, som träffar grundlönen, eller en klassificering i form av tillfällig löneförstärkning. Det blir en högst väsentlig skillnad på differentiering. Jag var, såsom jag nämnde förut, icke alls förtjust över Kungl. Maj:ts löneförstärkningar, och vi reservanter ha heller icke följt Kungl. Maj:t i den delen.

Jag ber, herr talman, att fortfarande få vidhålla mitt yrkande.

Herr Andersson i Rasjön: Herr talman! Jag har begärt ordet närmast för att tillkännagiva min anslutning till det av herr Jansson i Falun framställda yrkandet.

Oavsett vilken uppfattning man har om lämpligheten av en differentiering i lönehänseende mellan de ifrågavarande befattningarna, råder det beträffande överlantmätaren i Kopparbergs län ett alldeles speciellt förhållande. Denne överlantmätare har nämligen, såsom redan är sagt, ett lönetillägg, visserligen inte större än 400 kronor, men statsmakterna ha ändå för rätt länge sedan gått in för den principen, att denne tjänsteman borde, på grund av de speciella kvalifikationer, som måste fordras av honom, i lönehänseende intaga en något förmånligare ställning än sina kolleger. Jag vill för kammaren framhålla, att förhållandena i fortsättningen säkerligen torde bli sådana, att de mer än hittills motivera denna särställning. Vi kunna tryggt våga det påståendet, att skiftesfrågan för Kopparbergs län kommit i ett bättre läge än vad den varit tidigare. Detta torde i sin ordning medföra, att skiftesförrättningarnas antal under de närmaste åren kommer att i väsentlig grad ökas. Med all sannolikhet kommer antalet laga skiften i Kopparbergs län inom de närmaste åren att bli långt större än i något annat län. Med hänsyn till den av den föregående talareren, herr Brännström, påtalade ökningen av arbetsuppgifterna för överlantmätaerna i och med den nya skiftesstadgans genomförande, är det tydligt och klart, att även i fortsättningen man måste räkna på att i Kopparbergs län ha en överlantmätare med bästa tänkbara kvalifikationer.

Jag kan också nämna, att den person, som nu innehar befattningen, nödgades, kan man nästan säga, att mottaga uppdraget just därför att han av myndigheterna och den då sittande regeringen ansågs vara den person, som inom lantmäterikåren hade bästa förutsättningarna för att gå i land med den synnerligen ömtåliga uppgiften. Jag skulle således vilja livligt förorda, att kammaren lämnar sitt bifall till utskottets förslag med det tillägg, som är gjort av herr Jansson i Falun. Jag kan meddela, att första kammaren nyss med stor majoritet bifallit det yrkande, som där i samma riktning framstälts. Det är givetvis önskvärt, att alla i denna kammare, som vilja gå på utskottets förslag, även stödja herr Janssons yrkande för att i den delen undgå gemensam votering.

Herr Vahlstedt: Herr talman! Då jag deltagit i utskottets behandling av detta ärende, men, så vitt jag funnit, ingen annan yrkat bifall till utskottets förslag, har jag begärt ordet för att ange min ställning.

Såsom kammarens ledamöter funnit av debatten och av handlingarna, har utskottsmajoriteten anslutit sig till den princip, som Kungl. Maj:t har följt:

Ang.
lönereglering
för lantmäterikontoren
i länen.
(Forts.)

Ang.
lönereglering
för lantmäteri-
kontoren
i länen.
(Forts.)

differentiering av överlantmätarnas löner. Denna princip har också herr Jansson i Falun, liksom tidigare de sakkunniga, gått in för. Skillnaden mellan Kungl. Maj:ts ställning och utskottets är ju den, att under det utskottet vill placera överlantmätarna i olika lönegrader, B 29 och B 30, för att åstadkomma den skillnad, som allmänt anses vara nödvändig, så har Kungl. Maj:t genom särskilda lönetillägg för vissa överlantmätare velat åstadkomma denna skillnad. För min del skulle jag nu helst se, att den där långa lönestegen kapades av, så att det bara funnes några få pinnar kvar på densamma, men jag förstår, att det går inte för sig.

Det som mest påverkat utskottet vid dess ställningstagande i frågan, har varit det förhållandet, att i utskottet sitter en person, som är särskilt kunnig på lönefrågornas område, kanske den kunnigaste vi ha här i riksdagen, och att denne har utmålats den fara, som kan uppstå, om vi besluta att göra dessa särskilda lönetillägg utöver den lön, som varje tjänsteman får, då han inrymmer i en viss löneplan. Om vi nu skulle ansluta oss till det förslag, för vilket herr Jansson i Falun varit förespråkare, skulle vi redan bryta den princip, som varit bestämmande för utskottet, när det tog sin ställning, nämligen att icke göra tillägg utöver den lön, som tillkommer vederbörande enligt löneplanen.

Herr talman! På grund av vad jag nu anfört, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, 2:o) bifall till samma hemställan med den ändring, som innefattades i det av herr Jansson i Falun under överläggningen framställda yrkandet samt 3:o) bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den under 2:o) angivna propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes emellertid av herr Olsson i Kullenbergstorp, varför herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka därvid den under 3:o) angivna antogs till kontraposition. I överensstämmelse härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd samt anslagen:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 44:o) av utskottets förevarande utlåtande nr 15 med den ändring, som innefattas i det av herr Jansson i Falun under överläggningen framställda yrkandet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring, som innefattades i det av herr Jansson i Falun under överläggningen framställda yrkandet.

§ 7.

Å föredragningslistan var härefter uppfört jordbruksutskottets utlåtande, nr 16, angående reglering av utgifterna för kapitalökning för budgetåret 1926—1927 i vad angår jordbruksärenden.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkten 2, angående egnahemslånefonden.

I punkten 2 av den till innevarande riksdag avlåtna statsverkspropositionen, avdelning: utgifter för kapitalökning i vad angår jordbruksdepartementet, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att

dels medgiva, att Kungl. Maj:t finge under 1927 såsom lån från egnahemslånefonden disponera ett belopp av intill 18,000,000 kronor, därav 12,500,000 kronor för jordbrukslägenheter och 5,500,000 kronor för bostadslägenheter,

dels ock såsom kapitalökning för egnahemslånefonden för budgetåret 1926—1927 anvisa ett reservationsanslag av 10,500,000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft följande inom riksdagen väckta motioner, nämligen:

de likalydande motionerna nr 24 i första kammaren av herr *Elof B. Andersson m. fl.* och nr 40 i andra kammaren av herr *Olsson* i Ramsta *m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i § 11 av kungörelsen den 27 juni 1919 angående allmänna villkor och bestämmelser för statens egnahemslånerörelse, att den effektiva räntan å egnahemslånen, för vilka amortering började under åren 1926—1930, fortfarande skulle utgå till och med utgången av år 1930 med fyra procent, samt att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till den ändrade lagtext, som ett bifall härtill kunde kräva;

motionen nr 301 i andra kammaren av herr *Werner*, däri föreslagits,

att räntan å den stående delen av statslån, som från och med år 1920 eller senare anvisats ur egnahemslånefonden, måtte efter amorteringstidens inträde — utan hinder av gällande allmänna villkor och bestämmelser för statens egnahemslånerörelse — nedsättas till 3.6 procent från och med året 1926 samt följande år, tills riksdagen annorlunda beslutade, samt

att riksdagen för budgetåret 1926—1927 måtte anvisa 57,500 kronor till täckande av egnahemslånefondens minskade ränteavkastning; samt

motionen nr 302 i andra kammaren av herr *Laurin*, vari hemställts, att riksdagen ville utöver nu utgående anslag till egnahemslån bevilja ett belopp av 25,000,000 kronor till en lånefond för bildande av nya jordbrukarehem, att utgå med en tredjedel årligen under tre år.

Utskottet hemställde,

a) att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning

dels medgiva, att Kungl. Maj:t finge under 1927 såsom lån från egnahemslånefonden disponera ett belopp av intill 18,000,000 kronor, därav 12,500,000 kronor för jordbrukslägenheter och 5,500,000 kronor för bostadslägenheter,

dels ock såsom kapitalökning för egnahemslånefonden för budgetåret 1926—1927 anvisa ett reservationsanslag av 10,500,000 kronor,

b) att motionerna I: 24 och II: 40 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

c) att motionen II: 301 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda; samt

d) att motionen II: 302 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Andra kammarens protokoll 1926. Nr 14.

Ang.
egnahems-
ånefonden.
(Forts.)

Vid denna punkt hade reservationer avgivits:

beträffande utskottets hemställan under b)

av herrar *Elof B. Andersson*, *Carlström* och *Vahlstedt*, vilka hemställt, att riksdagen med bifall till motionerna I: 24 och II: 40 måtte besluta sådan ändring i § 11 av kungörelsen den 27 juni 1919 angående allmänna villkor och bestämmelser för statens egnahemslånerörelse, att den effektiva räntan å egnahemslånen, för vilka amortering började under åren 1926—1930, fortfarande skulle utgå till och med utgången av år 1930 med fyra procent; samt

beträffande utskottets hemställan under c)

av herr *Gabrielsson*, som ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionen II: 301 dels medgiva, att räntan å den stående delen av statslån, som från och med år 1920 eller senare anvisats ur egnahemslånefonden finge efter amorteringstidens inträde — utan hinder av gällande allmänna villkor och bestämmelser för statens egnahemslånerörelse — nedsättas till 3.6 procent från och med året 1926 samt följande år, tills riksdagen annorlunda beslutade, dels ock till tackande av egnahemslånefondens härigenom minskade ränteavkastning för budgetåret 1926—1927 anvisa ett extra förslagsanslag av 57,500 kronor.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr **Carlström**: Herr talman! Under punkt 35 i jordbruksutskottets utlåtande nr 15, som nyss i kammaren föredragits, hemställdes om ett anslag av 700,000 kronor till bisträckning åt sådana kristidens egnahemslånetagare, som kommit i särskilt svår situation på grund av nu rådande ekonomiska förhållanden. En talare, som här uppträdde i frågan, framförde den uppfattningen, att dessa 700,000 kronor voro alldeles otillräckliga, och han yrkade bifall till det motionsvis framförda förslaget om 1 miljon kronor till ifrågavarande ändamål.

Jag kan instämma med den ärade talaren däruti, att denna summa, 700,000 kronor, som kammaren nyss gick med på att anslå, är otillräcklig, om man nämligen skulle tänka effektivt hjälpa alla de egnahemslånetagare, som nu befinna sig i en svår situation. Den summan torde inte då räcka. För övrigt lär det inte gärna vara möjligt att dela ut detta anslag på ett sådant sätt, att full rättvisa komme att ske. Jag är övertygad, att det skall bli stora svårigheter vid denna summas fördelning, ty det är mycket möjligt, att en del egnahemslånetagare få del av anslaget, vilka i alla fall icke kunna räddas. I varje fall blir det en mycket liten hjälp för dem, som äro i en sådan svår situation. Detta berör således de av kristidens egnahemslånetagare, som befinna sig i en *synnerligen* svår ställning. Men om vi tänka på alla dessa egnahemslånetagare, som tillkommit under krisåren, skola vi säkerligen få klart för oss, att de allra flesta av dem ha det synnerligen svårt för närvarande.

Det är ju nämligen på det sättet, att alla de, som under krisåren och ända in i de senaste åren köpt sina egna hem och bebyggt dem samt skaffat inventarier och redskap, fått betala avsevärt mycket högre priser än som råde före kristiden. Detta är ju ett förhållande, som vi alla känna. Vidare är det så, att på grund av att räntefoten på den allmänna penningmarknaden under kristiden steg, beslöt riksdagen år 1919 att från och med år 1920 höja räntan å de egnahemslån, som tillkommo efter år 1919 från 3.6 till 4 ³/₄ procent. Vid 1923 års riksdag vidtogs emellertid den förändringen, att räntan å egnahemslånen sänktes till 4 procent under de fem amorteringsfria åren. Redan vid 1925 års riksdag framlades i riksdagen motion om att räntan måtte sänkas till 4 procent även efter den amorteringsfria tidens utgång. För de egnahemslåne-

tagare, som skaffat sig sina jordbruk eller egnahem år 1920, är det först från och med detta år den högre räntesatsen skulle komma att tillämpas. Ty först i år inträder för denna första årsklass, kan man ju kalla den, amorterings-skyldighet, och därmed blir också enligt de gällande bestämmelserna räntan höjd från 4 till $4\frac{3}{4}$ procent.

Vid detta års riksdag ha nu väckts två likalydande motioner, den ena i första kammaren av herr Andersson i Fältenborg m. fl. och den andra i andra kammaren av herr Olsson i Ramsta m. fl., i vilka motioner hemställts, att låneräntan måtte sänkas till 4 procent från och med i år 5 år framåt, alltså t. o. m. år 1930. Jordbruksutskottet har emellertid, i likhet med vad som var fallet i fjol, icke ansett sig kunna gå med på denna räntesänkning. Det är huvudsakligen tre skäl, som utskottsmajoriteten åberopar, då den yrkar avslag på motionerna.

Det första skälet skulle vara det, att en sänkning av låneräntan skulle medföra stegrade värden eller stegrade pris på egnahemmen. Man resonerar som så, att om egnahemslånetagaren vet, att han får billigare ränta, så kan han betala mer, och gör det också, för själva jordbiten eller egnahemmet. Jag undrar emellertid, om detta är riktigt. Ty i så fall kan man ju säga, att allt vad staten gör för att underlätta egnahemsbildningen endast utnyttjas till att höja jordprisen på dessa små fastigheter. Jag för min del tror bättre om de svenska egnahemslånetagarna i allmänhet, än att de låta locka sig att betala högre pris på jorden bara därför att räntesatsen å egnahemslånen sänkes, såsom det här är fråga om, med $\frac{3}{4}$ procent.

Det andra skälet, och det som naturligtvis kan sägas vara det mest avgörande, är en hänvisning till de ekonomiska uppoffringar, som den ifrågasatta räntesänkningen skulle innebära för staten. Utskottet har erinrat, att i den redogörelse, som departementschefen lämnat angående statens utlåningsfonders ekonomiska ställning, påvisats, att det finns ett mycket stort kapital inom egnahemslånefonden, som för närvarande är oförräntat och att bristen i fondens förräntning uppgår till i runt tal 2 miljoner kronor per år. Riksgäldsfullmäktige, som uttalat sig över det förslag till räntesänkning, som egnahemsinspektören framlade i samband med förslaget om lindrande av svårigheterna för egnahemslånetagarna, ha uttalat den meningen, att det knappast vore riktigt, att riksdagen gick in för en räntesänkning utan att samtidigt på andra vägar skaffa medel härtill. Ty det skulle inte vara lämpligt för vår lånepolitik att helt enkelt låta stora belopp försvinna i egnahemslånefonden genom att år efter år så att säga draga på sig ränteutgifter. Riksgäldsfullmäktige ha också påpekat, att under perioden 1912—1924 statens sammanlagda ränteförlust för egnahemslånefonden utgjort omkring 7.5 miljoner kronor. Det är rätt naturligt, om riksdagen kommer att hesitera inför dessa uppgifter och mena som så, att det inte är riktigt att låna ut pengar på detta sätt utan att få igen räntan på en del av kapitalet. Jag vill emellertid påpeka, att det inte är bara ifråga om egnahemslånefonden som ett sådant förhållande är rådande, som här erinrats om av utskottet och riksgäldsfullmäktige. Vi ha också en fond, som kallas odlingslånefonden, varifrån för närvarande 25 miljoner kronor äro utlånade. Av detta belopp äro icke mindre än 15 miljoner kronor oförräntade. Man kan alltså säga, att i fråga om egnahemslånefonden är en tredjedel av det utlånade kapitalet oförräntat men att ifråga om odlingslånefonden den oförräntade andelen av det utlånade kapitalet är icke mindre än tre femtedelar. Och det är att märka, att ifråga om odlingslånefonden utgör räntan fortfarande 3.6 procent. Det har beträffande denna fond alltså icke företagits någon sådan ränteförhöjning som ifråga om egnahemslånefonden. För övrigt vill jag säga, att även om man måste erkänna, att denna ränteförlust innebär stora uppoffringar för staten, så måste man dock göra klart för sig, att förlusten av det

Ang.
egnahems-
lånefonden.
(Forts.)

nämnda beloppet, 7.5 miljoner kronor, givetvis till största delen uppkommit på grund av differensen mellan en ränta av 3.6 procent och den effektiva räntan å de äldre lånen. Jag vill också framhålla, att då det gäller att stödja vissa folk kategorier här i landet är riksdagen ofta inte så synnerligen sparsam eller betänksam. Om man nu säger, att det kanske för närvarande är i runt tal 10 miljoner kronor vi förlorat i ränta på egnahemslånefonden, så vill jag erinra, att vi en gång här i riksdagen beslöt ta ut inte mindre än 25 miljoner kronor under *ett enda år* genom en tullförhöjning till förmån för en annan kategori av Sveriges folk. Och jag är inte alls övertygad, att det statsunderstödet var mera befogat än den hjälp, som det här gäller att ge dessa små egnahemslånetagare. Jag är övertygad, att om vi i denna dag litet var skulle kunna blicka in i dessa tusen småbrukarhem i Sveriges land och särskilt i de hem, som tillkommit under och efter krisåren, så skulle vi finna, att dessa människor leva i mycket små förhållanden, att de ha att kämpa med mycket stora svårigheter och att de få tillämpa en oerhörd arbetsamhet, sparsamhet och energi för att kunna draga sig fram och hålla det hela ihop. Jag tror för min del, att det inte på något sätt skulle kunna sägas vara lättsinnigt handlat, om riksdagen ginge med på att ge dessa egnahemslånetagare det lilla handtag, som en sänkning av räntan med $\frac{3}{4}$ procent under de närmaste 5 åren skulle innebära.

Det tredje skälet jordbruksutskottet har för sitt avstyrkande är en hänvisning till vad jag redan delvis erinrat om, nämligen den hjälp, som kristidens allra svårast betungade egnahemslånetagare redan fått genom det beslut, som vi nyss fattat. Dessutom har man pekat på, att de kunna få premieodlingslån utan återbetalningsskyldighet o. s. v. Ja, det är visserligen gott och väl. Men såsom jag redan förut sagt, är det beträffande många av dem, som kunna komma i åtnjutande av det nyss beslutade anslaget å 700,000 kronor, ganska tvivelaktigt, huruvida de verkligen kunna räddas. Men alla dessa andra, som inte ha det så svårt men som ändå leva i mycket svåra ekonomiska förhållanden, de kunna i varje fall avsevärt hjälpas genom att räntan nu sänkes till 4 procent, även efter amorteringstidens inträde. Jag tänker, att alla dessa, som ha den högre räntan, jämföra sig med dem, vilkas lån tillkommit före kristiden och som fått erlægga mycket mindre inköpspriser för både jord och inventarier och endast ha att erlægga ränta efter 3.6 procent, och att de vid den jämförelsen komma att tycka, att riksdagen handlar, om inte orättvist, så åtminstone oförstående mot dem, därest riksdagen förnekar att ge denna lindring, som det här är fråga om.

Jag ber sålunda, herr talman, att med stöd av vad jag nu sagt få yrka bifall till den av herr Andersson i Fältenborg från första kammaren samt herr Vahlstedt och mig från andra kammaren avgivna reservationen.

Under detta anförande hade herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Chefen för jordbruksdepartementet herr statsrådet **Linders:** Herr talman! Det är givet, att det kan anföras skäl både för och emot denna räntesänkning. Jag vill emellertid inte vid detta tillfälle blanda mig i den diskussionen. Jag tycker inte, att det är anledning till det, ty det förefaller, som om tidpunkten för en räntesänkning just nu inte vore så lämpligt vald. Till stöd härför skulle jag vilja åberopa en sak, som redan är beslutad av Kungl. Maj:t. Jag erinrar, att fjolårets riksdag i skrivelse nr 249 anhöll om utredning, huruvida och i vad mån Kungl. Maj:t borde erhålla rätt att medgiva höjning av värde- och låne-maximum för erhållande av lån ur egnahemslånefonden för bildande av jordbrukslägenheter. Då denna skrivelse anmälades i konselj den 12 juni i fjol upp-

drog Kungl. Maj:t åt de jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 6 i samma månad tillkallade sakkunniga för utredning av frågan om ytterligare åtgärder för främjande av kolonisationen å mark i enskild ägo att verkställa den av riksdagen ifrågasatta utredningen *ävensom att i samband därmed jämväl taga i övervägande, i vad mån räntan å egnahemslån beträffande tiden efter amorteringstidens inträde måtte kunna sänkas*, samt att till Kungl. Maj:t inkomma med de förslag, vartill utredningarna kunde giva anledning. Jag menar, att då den saken sålunda är under utredning, så vore det olämpligt att i förväg i ett eller annat avseende fatta position till det i och för sig synnerligen viktiga spörsmål, som här är på tal.

*Ang.
egnahems-
lånefonden.
(Forts.)*

Herr **Werner**: Herr förste vice talman, mina damer och herrar! Jag ber först att få tacka herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet för den upplysning han lämnade, att den fråga, som vi ha intresserat oss för, för närvarande ligger under utredning. Det kan ju dock inte hjälpas, att frågan är aktuell på den grund, att det i år är första året, som den högre räntefoten skulle tillämpas. Ty även om utredningen skulle, såsom vi hoppas, komma att resultera i ett förslag, som ginge i för oss gynnsam riktning, så komma dock naturligtvis de nya bestämmelserna icke att få någon retroaktiv verkan.

Då jag i motionen nr 301 påyrkat en sänkning av räntan å den stående delen av de statslån, som från och med år 1920 anvisats ur egnahemslånefonden, men utskottet avstyrkt detta förslag, skall jag be att få anföra några synpunkter, som jag haft på frågan. Motivet för utskottets avslagsyrkande av mitt förslag återfinnes, såvitt jag kan finna, i följande uttalande i utskottets motivering: »I motionen II:301 har för täckande av egnahemslånefondens minskade ränteavkastning till följd av den däri ifrågasatta räntesänkningen föreslagits anvisande för budgetåret 1926—1927 av 57,500 kronor, och det torde vara uppenbart, att en dylikt räntesänkning under någon längre tid skulle komma att förorsaka staten stora ekonomiska upppoffringar.» Ja, jag har inte heller bestritt detta utan tvärtom med hänvisning till lärdomarna från egnahemsrörelsens tidigare skede samt till de uppgifter, som lämnats av såväl egnahemsinspektören som andra myndigheter, själv visat upp, att egnahemsrörelsen hittills betytt stora upppoffringar för det allmänna. Men jag har i motiveringen framhållit, att dessa genom en låg ränta uppkomna upppoffringar har riskdagen från början gått in för, då egnahemslånefonden startades. Jag står för uttrycket, att det just var denna subventionsform, som riksdagen bestämde sig för, då den först beslöt att söka skapa fram en kolonisation i stort. Riksdagen har mig veterligt aldrig uttalat sig för någon annan linje. Då riksdagen år 1919 beslöt höja räntan, så var detta en följd av den onormalt höga räntefoten just då. Att statens upppoffringar då skulle bli stora var självfallet, enär räntan på den allmänna marknaden då antagligen låg i närheten av 8 procent, under det att på grund av gällande bestämmelser räntan på lånen från egnahemslånefonden utgjorde allenast 3.6 procent. Det är mot bakgrunden av dessa förhållanden man får se den omständigheten, att icke mindre än 40 miljoner kronor av fondens kapital uppgivas vara oförräntade. Jag vill emellertid påstå, att det beslut som år 1919 kompromissvis fattades om höjning av räntan till 4 $\frac{3}{4}$ procent — det var ursprungligen avsett att höja räntan till 5 procent — icke motiverades därmed, att man skulle få en affärsmässig räntefot. Ty då skulle räntan behövt höjas till åtminstone 7.5 procent. Utan det var en av tidsförhållandena framtvängd nödvändighet att få räntan på statens utlånade medel något så när i proportion till statens egna kostnader för kapitalanskaffningen. Det är dessa tidigare förhållanden som förklara, att det uppkommit en ränteförlust på i runt tal 2 miljoner kronor. Men då man såväl tidigare som senast nu i dag beslutat subvention — jag höll på att säga fattighjälp — för

Ang.
egnahems-
lånefonden.
(Forts.)

att individuellt bispringa de allra sämst ställda av kristidens egnahemslåntagare, så ökar man ju i själva verket statens kapitalutlägg på detta område utan möjlighet att därå få någon förräntning. Och vidare verkar ju denna form av subvention eller individuell hjälp så olika. Enligt min uppfattning har emellertid vårt land fått valuta för de uppfringar, som gjorts för egnahemsrörelsen. Av egnahemsinspektörens siffror framgår, att 6,144 obebyggda jordbrukslägenheter startats intill år 1922, och utvecklingen har gått i den riktningen, att såväl relativt som absolut antalet obebyggda lägenheter ökats. År 1923 beviljades sålunda icke mindre än 956 lån för dylika lägenheter. Detta är en kolonisation i stort fast i det tysta, och det betyder, att på ett år inemot ettusen familjer fått en arbetsuppgift, ja kanske en livsuppgift. Det betyder också en ökning i produktionen, i det att andra tusenden fått arbetstillfällen och arbetsmöjligheter under en tid, då på grund av depressionen denna sistnämnda synpunkt icke är den minst viktiga. Likaså bör framhållas den rena bostadsproduktionen, som skapat över tiotusen bostäder, en sak av icke mindre social betydelse. Den nu gällande räntesatsen $4\frac{3}{4}$ procent torde ungefär svara mot vad staten själv måste betala i ränta. Den ränteförlust, som enligt mitt förslag skulle uppstå, skulle enligt vad jag föreslagit täckas genom ett särskilt anslag. Varje större bokföringsmässig förlust å fonden därutöver torde vara utesluten. Mitt förslag innebär en sänkning av räntan å den stående delen i enlighet med egnahemsinspektörens förslag till 3.6 procent. Men denna del utgör ju jämt hälften av den summa, som här beröres, då ju amorteringsdelens bestämmelser angående ränta och amortering ej rubbas och räntan där utgår med $4\frac{3}{4}$ procent, medan räntan, om mitt förslag bifalles, skulle bli ungefär 4.2 procent. Och torde den subvention det här är fråga om, d. v. s. skillnaden mellan vad det kostar staten att skaffa pengarna och dessa 4.2 %, dock bli mindre än vid något tidigare tillfälle. Skillnaden mellan affärsmässig ränta och den jag föreslår har aldrig varit så låg. Det har tidigare varit större subvention, om man räknar med affärsdiskontot. Det kan icke heller vara omöjligt, att staten får möjlighet att skaffa pengar till samma eller någon bråkdel lägre procentsats, och då blir uppfringen mindre. Den summa, 57,500 kronor, som jag angivit och som utskottet pekar på som bevis för statens uppfring, har jag medtagit och förutsagt, att en proportionsvis högre summa skulle årligen anvisas av flera skäl, även för att därigenom ange subventionens storlek, som jag anser vara en riktig väg, men främst därför, att den av mig föreslagna räntesänkningen föreslagits som tillfällig och utan ändring av nu gällande bestämmelser för egnahemslånerörelsen. Och när dessa bestämmelser innehålla 4.3 % räntesats, har jag ansett, att skillnaden i år, 57,500 kronor, borde av riksdagen anvisas, främst av budgettekniska skäl. Behovet av en räntesänkning, om egnahemslånefonden skall fylla sin uppgift att genom fördelaktig kapitalanskaffning sporra till fortsatt nybildning av egnahem, torde ej kunna bestridas, och det torde även vara den lämpligaste formen för hjälp åt de egnahemsägare, som därav äro i behov. Utskottet säger, som även en föregående talare delvis varit inne på: »Särskilt torde icke böra förbises, att en sänkning av egnahemslåneräntan med därav följande större efterfrågan å lägenheter, för vars förvärfv egnahemslån kunna erhållas, kan komma att få en i viss mån stegrande inverkan på priset å sådana lägenheter.» Ja, det är ju självklart. Men skulle man utgå från den synpunkten, vore det ju att göra ett direkt ställningstagande mot att fortast möjligt avveckla hela egnahemsrörelsen. Ty vad vill utskottet vinna med en statens lånerörelse, om den ej skall öka efterfrågan å lägenheter till egnahem? Ett ökat utbud av just sådana lägenheter torde vara bästa garantien, och därvidlag torde staten icke stå maktlös utan kunna ingripa till skydd mot för höga jordvärden. I den av herr Andersson i Fältenborg m. fl. avgivna reservationen framhålles, att yrkandet

i de motioner, som herr Carlström här talat för, nr 24 i första kammaren och nr 40 i andra kammaren, »sträcker sina verkningar längre än den av herr Werner angivna, då de icke endast äsyfta att lämna en mera tillfällig hjälp utan även taga sikte på framtiden, därigenom att i dem föreslås icke blott nedsättande av räntan för den stående delen utan även för amorteringsdelen. Då annuiteten 6 % bibehålles, kommer amorteringstiden härigenom att avsevärt förkortas.» Detta är riktigt, och jag skulle icke tvekat att fortsätta på denna linje, som ju bygger på min motion och som andra kammaren skrivit om förra året, om den även omedelbart bringat den största lättningen för de låntagare, som nu och inom den närmaste tiden äro i behov av stöd. Men sänkningen av räntan å amorteringsdelen medför ju icke någon omedelbar hjälp. Utan en förkortning av amorteringstiden, med mindre krav på staten, kan en effektivare hjälp omedelbart ges, om den är direkt bunden till räntan å den s. k. stående delen. Min motion ger mera om den bifalles i omedelbar lättnad. Andra kammaren uttalade sig i föl i princip för en räntesänkning, och ute i landet anses en annan lösning vara utesluten i år. Min motion avsåg att jämna vägen för ett beslut, som även borde kunna biträdas av medkammaren. En lösning i enlighet därmed, kostar staten minst, ger låntagarna den mesta direkta hjälp, som här har ifrågasatts, och är av tillfällig karaktär, samt lämnar vägen fri för att återgå till nu gällande villkor och bestämmelser för egnahemslånen, om räntan skulle stiga så, att en återgång vore nödvändig.

Herr förste vice talman! Jag skall be att få yrka bifall till den av herr Gabrielsson vid betänkan det fogade reservationen, som ju fullständigt överensstämmer med min motion.

Herr Laurin: Herr förste vice talman, mina damer och herrar! När jag i år väckte min jordmotion, stod jag icke så ensam som i föl. Som bekant har flertalet av mina bondeförbundskamrater i denna kammare instämt i motionen, och bakom mig stå tusenden av Sveriges allmoge, som äro samlade i det svenska bondeförbundet. Såsom jag i motionen antytt, antog fjolårets riksstämman min motions principer enhälligt. Och jag kan säga er, mina damer och herrar, att de sade icke, att jag begärt för mycket, utan de sade, att det var det minsta man kunde begära. Utskottet har nu hänvisat till sitt fjolårsutlåtande och sagt, att denna sak ligger med i den stora utredning, som är igångsatt. Det har således kommit med de obotfärdigas förhinder, ty under det att gräset växer dör kon. Det, som denna motion avser, är ju egentligen blott ett utbyggande av den nuvarande egnahemsrörelsen och hade mycket väl kunnat användas under den tid, som återstår, till dess den stora utredningen blir färdig. Men man föredrar, att många tusen unga män vandra ut till främmande land för att där söka det stycke jord att odla, som fosterlandet nekade dem.

Jag skall i dag icke ingå vidare på min motion i dess särskilda syftemål utan endast bemöta en del saker, som kommit fram både här, man och man emellan, och i pressen, nämligen att det relativt stora beloppet skulle vara ett bevis på ett vanvettigt slöseri. En av landets främsta högertidningar har ju sagt, att jag har slagit rekord i oförsämndhet att begära stora belopp att slösa bort. Jag beklagar högern, om den verkligen skulle dela den meningen, att ett par tiotal miljoner kronor är för mycket att offra, då den dagen kommer, att jordfrågan äntligen skall lösas. Här talas om slöseri. Det är ju bra att komma med ett sådant där slaguttryck. I själva verket är det ju icke något slöseri alls, icke ett öre kastas bort. Om en enskild person, vare sig han har pengar eller kunnat upplåna pengar, köper sig ett stycke jord för att därmed föda sig och sin familj, kan det kallas slöseri? Lika litet kan det kallas slöseri, om staten hjälper ett flertal sådana familjer att få ett

Ang.
egnahems-
lånefonden.
(Forts.)

levebröd. Och jag vill också vända mig till ämbets- och tjänstemännen i denna kammare och sätta detta belopp i förhållande till deras bidrag från staten, med ett ord, översatt på deras språk, vad betyda dessa 8 $\frac{1}{3}$ miljoner om året? Jo, ungefär 6 till 7 indexenheter. Alltså, Sveriges jordlösa begära att i lån få ungefär 10 % av vad Sveriges ämbets- och tjänstemän ha i dyrtidstillägg. Och, märk väl, mina herrar, de begära icke att få det som gåva, utan de begära att få det som lån, och att med svett och möda arbeta ihop beloppet igen och betala staten. Men jag må säga, mina damer och herrar, att när de jordlösa och de små allmogemännen se, hur en så billig begäran som denna är efter år avslås, och se, vilka belopp som offras endast i dyrtidstillägg, det vore märkvärdigt, om icke bittra tankar skulle växa fram mot den nya herremakt, som så väl förstår att värna om sitt och de sina, men vilkens öron äro döva och vilkens hjärtan äro hårda, då det gäller att offra något för de små i samhället. Herr talman, jag tillåter mig att fortfarande yrka bifall till min motion.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr **Johansson** i Uppmälby: Herr talman! Vad beträffar den siste ärade talarens yttrande och den motion, vartill han yrkade bifall, vill jag säga, att på den punkten, angående den motionen, ha inom jordbruksutskottet icke rätt delade meningar, utan där har utskottet enhälligt avstyrkt herr Laurins motion. Det är ju samma motion, som förelåg förledet år, som har förnyats i år, och jag hänvisar till det beslut, som riksdagen fattade i fjol. Den frågan ligger fortfarande under utredning. Herr Laurin yttrade, att det var fråga om ett utbyggande av egnahemslånefonden, och det kan man ju säga, att det är, ty det är ju för syftet att friköpa arrendegårdar och torp, som han begär ett anslag av 25 miljoner kronor, fördelat på tre år. Men sådan som motionen är lagd, var man mycket tveksam, om man skulle behandla den här i samband med egnahemslånefonden, eller om man skulle behandla den fristående. Men man tyckte, att de hängde så nära tillsammans, att man väl kunde behandla den här. Den kommer väl i sinom tid, tänker jag, och jag tror, att ingen haft annan mening i jordbruksutskottet, än att man får avvakta det resultat, som fjolårets beslut medför.

Vad gäller den fråga, som här egentligen i dag diskuteras, nämligen ned-sättning av räntan på egnahemslån, som äro tagna under kristiden, vill jag säga, att det är ju i och för sig från låntagarnas synpunkt en mycket behjärtansvärd sak, som det är mycket svårt att ställa sig avvisande emot. När i fjol jordbruksutskottets majoritet — vi segrade då och jag tänker, att vi segra lika mycket i dag över reservanterna — avstyrkte motionen, var det av det skälet, att vi då skrevo till Kungl. Maj:t och begärde utredning om åtgärders vidtagande för lindrande av de sämst ställda egnahemslånetagarnas ställning. Och det har ju kommit svar på denna skrivelse, som riksdagen enligt jordbruksutskottets hemställan avlät. Och det ha vi behandlat i en punkt nyss och anslagit 700,000 kronor till sådan lindring. Det upptogs även av egnahemsinspektören. Han hade tre olika linjer, som han förordade, den linje, som Kungl. Maj:t följt, en linje angående räntesänkning och en linje angående vissa andra låneformer. Det som varit avgörande för jordbruksutskottets majoritet, då den ställt sig avvisande även denna gång, har icke varit, vill jag säga, att tanken på en räntesänkning skulle hos oss, som stå för utskottet, vara något sådant, som man i princip vill motsätta sig. Vår ställning är, kan man säga, mera beroende på den ekonomiska sidan av saken och de konsekvenser, som ett bifall komme att föra med sig. Jag vill erina om, att statskontoret, när det hade att yttra sig över egnahemsinspektörens

förslag, gick på bestämt avstyrkande och påpekade, att det var huvudsakligast meningen att hjälpa de sämst ställda. Men genom en räntesänkning gäve man ju alla lika, även där man icke kunde påvisa, att det förelåg något särskilt stort behov. Statsrådet yttrar i punkt 97 i huvudtiteln, att när han gick in för att begära hjälp för dessa kristidens egnahemsbyggare, var det ingalunda för de strängare villkorens skull, som i ett eller annat avseende under berörda tid gällde för egnahemslåntagare. Enligt hans förmenande kunde det medföra oöverstigligen konsekvenser särskilt i betraktande av den statliga utlåningsverksamheten, om det skulle kunna göras gällande, att ändrade grunder t. ex. för låns utlämnande borde tillämpas icke blott för redan beviljade lån utan även för den förflutna tiden. »I detta avseende torde man få utgå ifrån, att villkoren för egnahemslånen voro för låntagarna kända och att det berodde på deras egen fria vilja att mottaga lån eller icke.»

Går man sedan och ser t. ex. på vad fullmäktige i riksgäldskontoret yttra och den redogörelse, som uppgjorts i finansdepartementet angående fondens ställning, så finner man, att det är ett kapital av omkring 40 miljoner kronor, som för närvarande icke kan förräntas av inkomster. Det är en sak, som man kanske icke får fästa allt för stort avseende vid, ty när egnahemslånefonden inrättades var det meningen, att staten skulle komma att bidraga. Jag tror dock, att när det gällde de första lånen, de till 3.6 %, var räntebeloppet ej så stort, därför att det var möjligt för staten att inlåna pengar uti marknaden och vi hade statslån, som löpte med 3.6 %. Staten skulle varken vinna eller förlora. Staten kunde då, som sagt, låna till 3.6 %, och den lämnade ut lån för 3.6 %. Men när det är fråga om de statslån, som vi nödgades upptaga under krigsåren, vilka löpa med, jag tror, ända upp till 6 % — det är där, som den stora ränteförlusten har uppstått. Jag vill också säga, att jag har den uppfattningen, att egnahemsrörelsen måste, i vad det gäller det belopp som skall för varje år utlånas, avsevärt ökas, dels därigenom att man höjer beloppets storlek, varom det nu föreligger kungl. proposition, och dels så, att man kommer in på en concentration i den bemärkelse, som man har anledning hoppas och tro, att man skall få en gång, när man får se det resultat, vartill den kommitté kommer, som nu arbetar med saken. Kommer så därtill upplåtelse av kronojord i större utsträckning än hittills att ske med äganderätt, något som ju är under övertvägande, kommer också det att göra anspråk på egnahemslån. Och om man går in för åborätten i vissa fall, har man där tänkt sig möjligheten att för uppförande av byggnader skapa egnahemslån. Staten får bereda sig på att i framtiden öka ut fonden mycket, och då uppstår frågan: kan man verkligen i all framtid bära, att det går med så stora ränteförluster, som det nu gör? Jag tror i alla fall, att man får lov att iakttaga en viss försiktighet.

I följ skrev jordbruksutskottet — och det har också ifrågasatts av någon myndighet, jag minns icke vilken — att det var avsett, att den hjälp, som skulle lämnas, skulle komma de mest behövande till godo. Jag vill nämna, att det finnes många fall, där kristidens många egnahemslåntagare redan ha lämnat sina egna hem och där det blivit andra som köpt dem. Det är mycket vanligt, att egnahem, liksom alla andra fastigheter, övergå från den ena ägaren till den andra, ibland därför att de äro i ekonomiska svårigheter, men mången gång av andra skäl. Under krigstiden jobbades det med dessa egnahem. Priset sprang upp till stora belopp, och fanns det egnahemslån att tillgå, så voro de mycket, mycket aptitliga. Att den räntesänkning, som nu ifrågasatts, kommer även dessa till godo, som köpt av dessa egnahemsbyggare, det tycker jag är väl mycket. Ty det var ju bekant vid köpet, att i egendomen fanns en in-teckning, som löpte med den eller den räntan. Och nu är man liberal och vill ge även dem denna hjälp. Det är huvudsakligast av de ekonomiska skälen och de konsekvenser, som ett bifall skulle föra med sig, som vi varit litet tveksam-

Ang.
egnahems-
lånefonden.
(Forts.)

ma. Jag vill då säga, att i händelse jag hade gått med på någon av de motioner och reservationer, som föreligga, hade jag gått på herr Werners motion, det vill säga på den av herr Gabrielsson avgivna reservationen. Det skulle visserligen komma att kosta 400,000 kronor. Men man vet vad det kostar. Det kommer att kosta 57,000 kronor eller i runt tal 60,000 kronor under detta budgetår, men rubbar icke planen, utan det är en räntesänkning på den stående delen till 3.6 %. Det ger i alla fall mera, kan man säga, för tillfället åt egnahemsbyggaren, än att han får nedsatt till 4 % och får amorteringstiden framflyttad, eller att amorteringen blir slut några år förr eller senare. Det kan ju vara bra i en framtid, för all del, men då vet man icke, vem som har de här egnahemmen, när amorteringstiden upphör. De kunna ha bytt ägare många gånger om. Som saken nu ligger, och då därtill kommer, om jag rätt uppfattade statsrådet, nämligen att denna fråga skulle ligga i något slags samband med en ny utredning, så vill jag säga, att det var oss inom utskottet fullkomligt obekant. Det är mycket beklagligt, alldenstund en av utredningsmännen sitter i jordbruksutskottet och är reservant här. Man tycker då, att han åtminstone bort upplysa i den frågan, som han är med om att behandla och utreda. Men så har ingalunda varit förhållandet, och därför ha vi icke haft någon aning om detta, förrän det nu från statsrådet upplystes. Om kammaren i år liksom i fjol anser sig kunna bifalla de i ämnet väckta motionerna, så må den väl göra det, men jag tror dock, att man, om man skall göra det, gör klokare i att gå in för den av herr Werner avgivna motionen än för de övriga, som vi gingo in för i fjol. Jag vill tillägga, att det förefaller mig litet märkvärdigt, att man, samtidigt som man i remissdebatten i år klagade över, att Kungl. Maj:t icke hade kunnat nedbringa utgifterna på huvudtitlarna, och man ifrån alla håll och särskilt från högerhåll betygade sin stora glädje över uttalandet om, att man kanske skulle kunna nedbringa skatterna, nästan i varje punkt på huvudtitlarna väckt motioner, som, om herrar motionärer skulle få sina anspråk beviljade, enbart på nionde huvudtiteln skulle betyda en utgiftsökning av omkring 30 miljoner kronor, varav herr Laurin visserligen bidrager med 25 miljoner kronor, fördelade på 3 år. Hur det då skall gå med den av alla parterna så livligt förordade skattelindringen, är en sak, som, åtminstone för mig, är mycket svårt att fatta. Majoriteten inom jordbruksutskottet har därför — och det har ju varit ett önskemål redan från första början — sökt att hålla sig inom ramen för den kungl. propositionen. Jag medgiver, att vi hittills något så när ha kunnat göra det, men det är naturligtvis så, att det är riksdagen, som beslutar, och riksdagen behöver ju icke följa utskottet. Men då får riksdagen också vara beredd att taga konsekvenserna, och konsekvenserna bli ökade skatter, för att man skall kunna täcka denna förlust, och de ökade skatter, som skulle täcka denna förlust, komma att omöjliggöra den åtrådda skattelindringen.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Olsson** i Ramsta: Herr talman, ärade kammarledamöter! Jag måste säga, att i den här debatten följer den ena sensationella upplysningen efter den andra. Först uppträder jordbruksministern och upplyser kammaren om, att Kungl. Maj:t, vid tillkallandet av sakkunniga den 6 juni förra året för utredning av frågan om utökning av lånefonden, även givit dessa sakkunniga i uppdrag att undersöka och utreda frågan om möjligheterna för en sänkning av egnahemslåneräntan. Det var naturligtvis en upplysning, som slog ner som en bomb, kan man säga, i kammaren. Efter detta kommer herr Johansson i Uppmålby och talar om för oss, att en av dessa sakkunniga, som fått regeringens uppdrag att utreda och undersöka möjligheterna för en sänkning av egnahemslåneräntan, sitter i jordbruksutskottet, men att denne sakkunnige inte i utskot-

tet talat om, att han erlållit detta uppdrag. Det förefaller alltså, som om denne sakkunnige inte har så värst mycket intresse för det uppdrag, som han fått av Kungl. Maj:t, när det först är herr Johansson i Uppmålby, som lämnat denna upplysning.

När jordbruksministern meddelade upplysningen om dessa sakkunniga, rann mig i minnet ett gammalt ordspråk som lyder: Medan gräset växer dör kon. Jag tror, att detta ordspråk kan äga tillämpning på detta fall. Redan vid förra årets riksdag var en sänkning av räntan motionsvis föreslagen, och andra kammaren gick också med på ett bifall till det motionsvis väckta yrkandet härom. Frågan föll emellertid genom vissa år haft det synnerligen svårt. Nu ligger frågan så till, att egnahemsinspektören under förra året vidtog en noggrann undersökning om dessa egnahemslånetagares ekonomiska ställning. Departementschefen, d. v. s. jordbruksministern, har bifogat denna utredning i den här punkten av nionde huvudtiteln. Av denna utredning framgår, att ställningen icke är så ljus för dessa egnahemslånetagare. Jag har strukit under en del punkter i denna utredning och har bl. a. funnit att i Uppsala län icke mindre än 25 % av dessa låntagare under vissa år haft det synnerligen svårt. Går jag till Blekinge län, så finner jag, att icke mindre än 40 % av dem befinna sig i mycket svåra ekonomiska omständigheter. I Malmöhus län äro förhållandena icke stort bättre. Där finnes en hel massa, som är i svåra omständigheter; och så är förhållandet i en hel rad av län. I Gävleborgs län t. ex. är denna procent-siffra icke mindre än 36. Under sådana förhållanden förvånar det mig, att jordbruksministern icke givit dessa sakkunniga en admonition om att denna fråga är av så vital betydelse, att de måste påskynda utredningen, som, i vad det gäller behovet, enligt min uppfattning åtminstone, bör kunna anses klar redan på grund av egnahemsinspektörens utredning.

Det gäller bara, om staten har råd att göra detta offer. Riksdagen får väl taga på sitt ansvar, om vi hava råd att företaga denna räntesänkning. Jag tror för övrigt icke heller, att något skulle vara vunnet, om vi utöka maximumbeloppet för dessa egnahemslån och småbrukarlån, om vi samtidigt taga en ränta, om vilken vi på förhand, på grund av att jordbruken icke lämna tillräcklig avkastning, kunna säga, att vederbörande icke kunna komma ut med den. Är det så, att staten anser, att en ökning av egnahemslånefonden är av en så vital betydelse, att vi böra offra ytterligare medel däråt, måste man taga i övervägande att fastställa en ränta, som man kan hava grundad anledning att taga, att vederbörande kunna bära och taga sig fram på.

Nu är frågan fallen i första kammaren, och då vinna vi ju ingenting med ett bifall till motionerna. Ett dylikt andra kammarens beslut skulle i så fall endast betyda en opinionsyttring i den här frågan. Jag tror emellertid, att andra kammaren har all anledning att avgiva den opinionsyttringen för att på så vis sätta fart på dessa sakkunniga, som så synas hava glömt sitt uppdrag, att en av dem har kunnat sitta i jordbruksutskottet utan att tala om detta sitt uppdrag eller berätta, huru frågan ligger till. Jag får lov att säga, att detta varit den mest uppseendeväckande upplysning, som kunnat komma till mina öron.

Jag har emellertid, herr talman, inga skäl att hålla något längre anförande i denna fråga. Behovet är ju klart ådagalagt. Jag vill endast till slut peka på, att postsparbanken ju är en institution, som lånar pengar av den stora allmänheten. Om jag inte är fel underrättad, är inlåningsräntan nu 4 %. Nu föreligger ju här en proposition om att öka inlåningsmöjligheterna för denna bank från nuvarande maximum 5,000 kronor till 10,000 kronor på en och samma bok. Man skulle väl då kunna tänka sig, att de pengar, som staten lånar av allmänheten genom postsparbanken till 4 %, skulle kunna användas till egnahemsrörelsen, för utlåning till samma procentsats men utan tillägg för admi-

Ang.
egnahems-
lånefonden.
(Forts.)

nistrationskostnaderna. Det skulle väl inte bli så stor förlust, om dessa administrationskostnader gå bort.

Jag tror, herr talman, att kammaren nu har anledning att vidhålla sin ståndpunkt från förra året och godtaga min motion, till vilken jag yrkar bifall, genom att, vilket är detsamma, yrka bifall till den reservation, som avgivits av herr Andersson i Fältenborg m. fl.

Chefen för jordbruksdepartementet herr statsrådet **Linders:** Herr talman! Den siste ärade talarens temperamentsfulla yttrande och framför allt hans lika temperamentsfulla omdöme om en av de av mig tillkallade sakkunniga giver mig anledning att säga några ord.

Herr Olsson i Ramsta förvånade sig över att en av jordbruksutskottets ledamöter, som tillika är en av de sakkunniga, icke yttrat något beträffande denna sak till jordbruksutskottet. Därom vet jag ju ingenting, men jag vet, att den åsyftade personen icke har reserverat sig tillsammans med herr Andersson i Fältenborg för det yrkande, som denne har framställt. Det, som jag nyss anfört beträffande den pågående utredningen, och att det på grund härav vore olämpligt att välja denna tidpunkt för ett ståndpunktstagande i denna fråga, hänför sig huvudsakligen till herr Anderssons i Fältenborg reservation, till vilken herr Olsson i Ramsta yrkat bifall. Den ifrågavarande sakkunnige har i jordbruksutskottet följt ett förslag av herr Werner, vars förslag ju ligger på en annan bog. Tydligt kan den nämnde sakkunniges ställning i utskottet förklaras däruv, att han har insett skillnaden mellan dessa två olika yrkanden och med hänsyn till sitt uppdrag icke velat gå på herr Anderssons i Fältenborg yrkande, men väl ansett sig kunna gå med på det andra, som endast avser en rent tillfällig ordning.

Då ifrågavarande sakkunnige icke är i tillfälle att här försvara sin ståndpunkt, har jag ansett mig skyldig att lägga saken till rätta. Det hela var icke så farligt, att herr Olsson i Ramsta i sitt anförande av den anledningen hade behövt taga särskilt humör.

Jag vidhåller, vad jag tidigare har sagt, att tidpunkten av hänsyn till den utredning, som pågår i frågan, nu är illa vald för ett positivt beslut.

Herr förste vice talmannen **Hamilton:** Herr talman! Jag tillåter mig att återkalla i herrarnas minne, att 1919 års riksdagsbeslut innebar visserligen en förhöjning av egnahemslåneräntan, men denna förhöjning skulle icke tillämpas förrän tidigast efter utgången av år 1925. Det är således icke riktigt, när man här talar om, att frågan gäller en nedsättning av räntan. Det är endast fråga om att bibehålla räntan vid de nu utgående fyra procenten.

Jag är, efter jordbruksministerns uttalande här, ännu mer bestyrkt i min uppfattning att man icke nu bör vidtaga ränteförhöjningen. Jordbruksministern yttrade, att en utredning pågår beträffande denna fråga. Nåväl, vad tjänar det då till att höja räntan med $\frac{3}{4}$ % under utredningstiden? Är det då icke bättre att intill dess utredningen slutförts bibehålla den nu utgående räntesatsen? Jag ber att få erinra herrarna om, att 1919 års riksdagsbeslut fattades under trycket av den dåliga statsfinansiella ställning, i vilken vi då befunno oss. Hade den då varit lika god som nu, hade räntan säkert icke bestämts att — från och med år 1926 — utgå med högre belopp. Skola vi nu, när vi kommit därhän, att vi änna nedsätta skatterna, pressa egnahemslånetagarna ännu hårdare? Är det rätt, att samma dag, som vi antagligen gå att bevilja anslag på 92 miljoner kronor i dyrtidstillägg åt de statsanställda, söka plocka ut högre ränta av dem, som under åratals haft att kämpa för att få en liten besparing för att skaffa sig det egna hemmet, och nu kämpa för att bibehålla detsamma? Det skulle säkert komma att väcka den allra största miss-

stämning, om riksdagen skulle visa sig ha så litet intresse för småfolket i degnahemmen, att den ville höja räntan på deras egnahemslån samtidigt med att den beviljade stora belopp i dyrtidstillägg åt statstjänarna och ansefnliga anslag till lindring av arbetslösheten. Jag hoppas, mina damer och herrar, att andra kammaren skall vidbliva det beslut, som fattades förra året. Andra kammaren tillkännagav då med rätt stor majoritet, att den inte ville veta av denna förhöjning i räntan i enlighet med 1919 års riksdagsbeslut. Efter uttalanden från statsrådsbänken att frågan är under utredning, är det så mycket mera anledning att i dag vidbliva en sådan uppfattning.

Jag skulle naturligtvis helst vilja yrka bifall till herr Anderssons i Fältenborg reservation, men då första kammaren redan fattat sitt beslut, är jag rädd för, att denna reservation icke kan ställas upp i en gemensam votering. Därför nödgas jag yrka bifall till herr Werners motion eller rättare herr Gabrielssons reservation. Och jag hemställer därför att de, som stå på herr Anderssons i Fältenborg sida, även vilja ansluta sig till denna reservation, så att vi slippa höja egnahemslåneräntan innevarande år.

Herr *Bengtsson* i Norup instämde häruti.

Herr *Svensson* i Grönvik: Jag skall, herr talman, be att få säga några ord i denna fråga, då jag väl är den ende här i kammaren, som har den förmånen att inneha ett egnahemslån. Jag kan karakterisera det som en förmån, därför att detta blev beviljat på den tiden, då egnahemslåneräntan löpte med 3.6 %. Jag har tidigare i kammaren väckt motion om en återgång till denna räntefot av 3.6 %, men då svarade man från andra kammarens sida, att man på grund av räntans dåvarande läge — den låg då betydligt högre än nu är fallet — icke kunde vara med om att sänka räntan i enlighet med det förslag, som jag motionsledes hade väckt. Nu däremot synes mig det motivet icke kunna åberopas, enär räntenivån i bankerna nu i allmänhet ju är ovanligt låg.

Jag kan icke förstå utskottets motiv härvidlag. Jag ber att få i minnet återkalla ett yttrande, som fälldes vid en debatt för några år sedan av herr Sköld, då skrivelseförslaget om kronodomänernas styckning var på tal. Herr Sköld yttrade då, att vi få så många av dessa lägenheter på lager, att det blir svårt att få dem avyttrade. Här säger man å ena sidan, att en sänkning av egnahemslåneräntan kommer att höja värdet på jordbrukslägenheterna, i det att efterfrågan på dem blir så mycket större. Det förefaller mig då rimligt, om riksdagen går med på en sänkning av räntan, så att man, när den omtalade utredningen blir klar, kan få avsättning för den stora mängden av dylika lägenheter. Vad prisförhöjningen å dessa lägenheter, som utskottet talar om, beträffar, får jag verkligen säga, att den väl ändå är beroende på olika omständigheter. Är det så, att den egnahemssökande har en smula omdöme i fråga om det han skall köpa, så ligger han icke helt och hållet i händerna på dem, som ha dessa försäljningar om hand, och betalar väl knappast en större köpeskilling med hänsyn till den billigare räntan, och den av utskottet uttalade farhågan kan väl därför endast gälla dem, som icke ha något eget omdöme om dessa saker, utan ligga i händerna på lägenhetsförmedlare och smarta affärsmän.

Herr *Johansson* i Uppmälby nämnde någonting om att egnahemslägenheter ofta växla ägare. Jag får lov att säga, att det är något, som är relativt främmande för oss i Kronobergs län åtminstone. Det är där något ytterst sällsynt och har där ägt rum endast i ett par fall på grund av dödsfall, och det är ju någonting, som man icke kan hindra eller göra någonting åt, och under sådana förhållanden kan jag icke förstå, varför man skall gå emot den sänkning, som här är föreslagen. Jag beklagar, att reservanterna ha delat sig på olika linjer.

Ang.
egnahems-
lånefonden.
(Forts.)

Efter förste vice talmannens yrkande och första kammarens beslut torde dock ställningen böra vara klar här i kammaren. Ett beslut i enlighet med herr Anderssons i Fältenborg reservation skulle icke bli annat än en opinionsyttring, men om vi bifalla herr Gabrielssons reservation, blev ju frågeställningen enkel.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som avgivits av herr Gabrielsson, och som innebär bifall till den av herr Werner väckta motionen.

Herr **Olsson** i Ramsta: Då frågan fallit i första kammaren och det är tvivelaktigt om ett bifall till herr Anderssons i Fältenborg reservation kommer att föranleda gemensam votering, men då det är klart, att så blir fallet, om vi bifalla herr Gabrielssons reservation, ber jag, herr talman, att få återkalla mitt yrkande och i stället yrka bifall till herr Gabrielssons reservation i punkten i fråga.

Herr **Carlström**: Herr talman! Såsom ett par talare redan sagt, har denna fråga fallit i första kammaren, men man kunde ju ändå vinna något genom att söka få en gemensam votering till stånd, och jag ber därför att få återtaga mitt yrkande och ansluta mig till herr Gabrielssons reservation. Jag vill emellertid, då jag nu begärt ordet, säga ett par ord i anledning av herr Johanssons i Uppmälby anförande. Jag har sällan sett herr Johansson så allvarligt berörd inför den statsfinansiella situationen, som han varit i dag, då det gällt denna åtminstone för året relativt lilla statsutgift. Jag får säga, att när det gällt att göra något för jordbruket eller för egnahemsrörelsen har man alltid från visst håll målat ut den statsfinansiella situationen avskräckande hotfull inför begärda anslag. Jag har återigen aldrig märkt, att då det gällt anslagsfrågor av vida större omfattning, för sådana ändamål som t. ex. det som vi i dag litet längre fram skola behandla, nämligen frågan om dyrtids-tillägget, det då förekommit sådana där mörkmålningar från det hållet, utan då har man tagit allt med ett visst lugn och sagt: »Det här äro vi pliktiga att taga och det gäller här att icke resonera utan blott marschera.» Jag tror, att om man ställer dessa saker bredvid varandra, finner man, att när det gäller, att jordbruket eller egnahemsrörelsen tarva ökade anslag, målar man alltid den ekonomiska situationen i förfärligt mörka färger för att avskräcka kammaren från att gå med på anslag, men däremot tiger man stilla på det hållet, då det gäller den andra frågan.

Jag vill också säga, att trots herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet sökt att försvara den sakkunnige, som icke fanns i kammaren och följaktligen icke kunde försvara sig själv, är det ändå ett ganska egendomligt förhållande, att vi ända till för några minuter sedan icke hade den bittersta aning om att Kungl. Maj:t tänkte företaga en utredning i hithörande fråga, fastän denne sakkunnige setat i utskottet vid frågans behandling. Det är så mycket märkligare, som kammaren i fjol gick med på en skrivelse att höja maximivärdet för egnahemslån, medan åter den skrivelse, som gällde en sänkning av egnahemslåneräntan, av första kammaren avlogs och det vid sådant förhållande icke fanns något direktiv för regeringen. Jag måste säga, att jag finner detta förhållande i alla fall något egendomligt, och jag tror, att, om det skall bli någon utredning av dessa sakkunniga, vilken går i den riktningen, att räntan kommer att sänkas, bör andra kammaren i dag kraftigt säga ifrån sin vilja.

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! Jag hade icke tänkt uppträda i denna debatt, men de från en del håll framförda argumenten föreföllo mig

innebära så många överord och vara så starkt känslöbetonade, att jag ansåg mig böra försöka att föra frågan in på ett litet mera nyktert stadium.

När denna fråga om egnahemslånerörelsen år 1919 var före, tillät jag mig uttala, att egnahemslåneräntan bör ligga i underkanten av gällande affärsränta, och jag motiverade detta med att det icke i längden blir möjligt för staten att tillhandahålla tillräckliga belopp för egnahemslåneverksamheten, därest lånerörelsen skall drivas med stor förlust för statsverket. Nu stå vi inför den situationen, att kraven på egnahemslån se ut att växa alldeles ofantligt. Då måste man göra sig den frågan: Är det möjligt för staten att å ena sidan tillhandahålla ständigt ökade lånebelopp och å andra sidan utlåna dessa pengar till en ränta, som är lägre än den, till vilken staten själv lånar pengar? Är det icke då klokare och i längden för egnahemslåneverksamheten och för nybildning av jordbruk gagneligare, om man ställer räntefoten sådan, att den är överkomlig för låntagarna men också överkomlig för det allmänna, d. v. s., att den åtminstone någorlunda närmar sig sunda affärsprinciper? Jag tror icke, att det är avgörande för egnahemslånetagarna, om räntan skulle vara $\frac{1}{2}$ procent högre eller lägre, utan det är för dem mycket mer avgörande, om de kunna få sina ställen tillräckligt högt belånade, så att de erhålla möjlighet att kunna förvärva ett jordbruk. Ur den synpunkten måste jag säga, att jag icke är beredd på att utan vidare påstå, att den handlar mest i låntagarnas intresse, som utan vidare yrkar på den allra lägsta räntesatsen, utan man gagnar säkerligen jordbruksnybildningen lika väl, om man räknar med en någorlunda rimlig affärsränta men därigenom når möjlighet tillhandahålla mer pengar.

Jag vill i detta sammanhang påpeka en sak, som ligger något utanför det ämne, vi avhandla i dag, men som av mig tidigare berörts. Jag vill fråga: Är det rimligt och är det riktigt att behålla en låneperiod, som med nuvarande amorteringar sträcker sig över fyrtio år? Vore det icke nu, när frågan ligger under utredning, skäl att taga under övervägande och icke efter en viss tidsperiod, exempelvis 20 år, man kunde komma så långt, att lånebeloppen överflyttas till andra låneinstitut och i sin helhet återgå till statsverket för att därigenom pengarna skola komma tillbaka och komma andra lånebehövande tillgodo? Det är i längden icke rimligt och icke hållbart att skapa en jordbrukarklass, som vegeterar på särskilda låneförmåner från staten. Då är det bättre att försöka föra det hela in på sunda banor även i fråga om räntan. Jag tror, att om vi skola främja det syfte, som så många gå in för, nämligen att gagna nybildningen av jordbruk, vilket förnämligast kan ske genom ställande av nödig kredit, måste man även se till, att lånen även ur ränte- och amorteringssynpunkten äro fotade på någorlunda rimliga grunder.

Jag kan alltså icke neka till att det förefaller mig som om man velat driva upp denna fråga till litet grand för stora proportioner, som om man alltför starkt känslöbetonade att man här skulle uttala sig till förmån för egnahemslåntagarna och enbart för deras billiga ränta. Jag tror, att av mig här anförda synpunkter förtjäna att tagas i övervägande — och det var anledningen till varför jag tillät mig begära ordet och betona — att räntan bör ligga i underkanten av affärsräntan, och att det kan sättas i fråga, huruvida det är klokt och riktigt att gå därunder.

Herr andre vice talmannen **Nilsson**: Herr talman! Herr Magnusson i Skövde kan ha rätt däri att den ifrågasatta räntenedsättningen å egnahemslån icke har någon avgörande betydelse för egnahemsinnehavarna; men det kan icke förnekas att sådan situationen nu gestaltar sig för dessa och med hänsyn till de svårigheter, som de ha att dragas med, en handräckning skulle vara för dem synnerligen välkommen och befogad. Nu säger man, att frågan är föremål för utredning, och att man under sådana förhållanden icke skall göra förändring

Ang.
egnahems-
lånefonden.
(Forts.)

i den fastställda räntesatsen. Jag kan emellertid icke finna, att denna omständighet bör vara avgörande för vårt ställningstagande här i dag. Utredningen må fortsätta, men intill dess att den är slutförd är jag för min del böjd för att medverka till nedsättning av räntan på sätt den Gabrielssonska reservationen innebär. För att bereda dessa svagt situerade jordinnehavare den avsedda lättningen förorsakas statsverket en så ringa uppoffring som 57,500 kronor för budgetåret 1926—1927, och det innebär icke något äventyr att medge en räntenedsättning, som icke får några svarare ekonomiska konsekvenser. Jag vill därför förklara, att jag under förhändvarande omständigheter avslutar mig till den Gabrielssonska ståndpunkten.

Herr Osberg: Herr talman! I likhet med herr Magnusson i Skövde hade jag icke tänkt begära ordet, men hans yttrande gav mig anledning att säga ett par ord. Jag säger kort och gott, att nationen måste bringa ett offer för egnahemsrörelsen. I vilken form detta skall ske, därom kan vara olika uppfattning, det ena behöver icke skämma det andra. Vi måste se till att vi så vitt möjligt hjälpa dem till egnahem, som önska ett sådant, och som ekonomiskt icke på egen hand kunna reda sig. Då menar jag, att vi väl knappast kunna använda pengar på ett bättre sätt än just främjandet av egnahemsrörelsen. Vi stå inför det faktum, att det icke finns någon annan utväg för oss att gå. Emigrationen är så gott som avstängd, och folket måste ha något att göra och ägna sig åt. Industrien kan icke taga hand om alla. Jag skall emellertid, herr talman, icke vara mångordig, ty det har redan sagts tillräckligt mycket förut. utan jag skall be att få yrka bifall till den reservation, som är framförd av herr Gabrielsson.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Jag begärde ordet för att säga, att enligt min mening har herr Magnusson i Skövde uttalat sunda principer, fastän han därvid gick något för långt. Jag skulle för min del vilja inskränka mig till att säga, att denna statens låneverksamhet bör kunna bedrivas på det sättet, att staten icke förlorar alltför mycket i förhållande till den ränta, som staten får betala. Då herr Magnusson i Skövde förde på tal affärsräntan, skall jag be att få fråga: är det icke så, att man överallt ute i landet i sparbänkerna i regel icke kan erhålla lån under en räntesats av 6 %? Går man till affärsbankerna, misstänker jag, att man nog får betala 7 % eller så omkring. Då kan man verkligen ifrågasätta, om man icke såsom herr Magnusson i Skövde sade bör vara försiktig och gå efter mera ekonomiskt sunda linjer. Detta har enligt mitt förmenande utskottet också gjort, och därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Magnusson i Skövde: Herr talman! Jag tror, att det icke råder så stor skiljaktighet mellan herr Andersons i Råstock och min mening i denna fråga. När jag säger, att räntan skall ligga i underkanten av gällande affärsränta, förutsätter jag givetvis, att staten har möjlighet att upplåna pengar till billigare pris än andra, och att staten sedan icke skall hava någon förtjänst på detta, utan möjligen i vissa fall kunna påtaga sig någon förlust. Vad jag sagt är, att det blir icke i längden hållbart för staten att, när den får betala högre ränta för de pengar, den lånar upp, lämna ut lån efter en räntesats, som ligger långt därunder. Härav följer en egnahemsverksamhetens givna begränsning och därmed också att egnahemslånerörelsen icke får den omfattning och det gagn, som jag för min del anser, att den bör ha. Jag tror, att detta icke är att gå för långt, utan att herr Anderson i Råstock och jag befinna oss på samma linje i denna fråga, och jag hyser av detta skäl fortfarande den uppfattningen, att detta är den enda sunda linjen, som vi ha att gå på.

Herr förste vice talmannen **Hamilton**: Herr talman! Om jag fattade herr Magnusson i Skövde rätt, hade han beträffande egnahemslåneverksamheten tvenne önskemål. Det ena gällde, att egnahemslånen skulle bli större; men detta avser ju en fråga, som ligger under utredning, och som vi således icke i dag böra vidröra. Det andra önskemålet var, att amorteringstiden för lånen skulle bli kortare. Men, herr Magnusson, om ni ansluter er till utskottets förslag, blir amorteringstiden i jämförelse med den för äldre lån gällande amorteringstiden förlängd med sju år. Således har herr Magnusson i Skövde, om han vill ha denna amorteringstid förkortad, all anledning att vara med om det provisoriska beslut, som jag skulle vilja kalla det beslut, som jag hoppas vi nu komma att fatta. Jag frågar även er, mina herrar: är det skäl att höja denna räntesats? Är det skäl i att, för att inbespara ett belopp, som är mindre än 60,000 kronor, vidtaga denna ändring? Jag tror, att det skulle väcka mycket stor misstämning bland egnahemslåntagarna, vilka ha svårt att kämpa sig fram redan nu, om vi skulle höja räntan för dem, i synnerhet när frågan nu ligger under utredning. Jag vågar vidhålla mitt yrkande om bifall till herr Gabrielssons reservation.

*Ang.
egnahems-
lånefonden.
(Forts.)*

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Wigforss**: Herr talman! Jag skall begagna tillfället att säga ett par ord. Det har framhållits från flera sidor, att här åsyftas mera en opinionsyttring än ett verkligt beslut. Om det är en opinionsyttring och kammaren alltså har full frihet att oberoende av läget för ögonblicket taga ståndpunkt till den principfrågan, huru man skall göra med statens utlåningsfonder, hoppas jag, att det är mer än en i denna kammare, som försöker se saken icke blott huru den kan te sig för ögonblicket och för dessa egnahemslåntagare, som herr förste vice talmannen talat så varmt för, utan även huru det kommer att ställa sig för statens affärer i stort. Det framhölls under remissdebatten — och detta, vill jag erinra, med den allra största skärpa just från det parti, som herr förste vice talmannen och herr Olsson i Ramsta representera — att vi äro inne på en synnerligen farlig väg genom den oavbrutna stegringen i statens skuldsättning, som icke motsvaras av en likadan stegring uti inkomsterna från statens s. k. produktiva fonder. Jag skall gärna erkänna, att i den kritiken ingår ett moment av överdrift, men det ligger dock en så pass stor kärna av sanning i påståendet, att faktiskt ha vi under många år lånat upp pengar utan att tänka oss för, om de verkliga ge någon avkastning. Jag tror därför, att när man såsom i dag lugnt kan resonera om saken, har man anledning att tänka sig för. Det är icke på det sättet, att det här är fråga om någon större eller mindre välvilja gentemot dessa egnahemslåntagare eller hela denna rörelse, utan det gäller först och främst frågan om vi riktigt veta vad vi göra eller ge understöd i blindo.

Herr Werners förslag avser att direkt ge ett anslag å 57.500 kronor. Det är ett öppet och ärligt förslag — det erkänner jag — och därför sympatiskt. Då vet man precis, att man varje år skall betala ut 57.500 kronor, och därmed är saken klar. Men frågan har nu sammankopplats med den form av understöd, som vi äro så vana vid, nämligen denna för låga ränta, som gör, att riksdagen den ena gången efter den andra beviljat medel utan att riktigt tänka på konsekvenserna.

En fara, som jag tror, att kammaren icke uppmärksammat, men som herr Magnusson i Skövde i sitt utmärkta anförande strök under, ligger i ovishheten om huru det kan komma att gå i fortsättningen med dessa understöd, om vi icke kunna beräkna samma ränta som staten själv får betala. Det är möjligt, att många av herrarna ännu leva i den tid, som låg före år 1924. Då kunde man gå den vägen att låna upp pengar och taga de små ränteförlusterna

Ang.
egnahems-
lånefonden.
(Forts.)

varje år, men så ligger det icke längre till. Den mycket insiktsfulle finansminister, som hade hand om affärerna vid 1924 års riksdag, genomförde en nyhet, som kanske icke alla av kammarens ledamöter ha observerat, nämligen att den del av kapitalökningsanslaget, som icke förräntar sig, icke får tagas av lånemedel utan skall tagas av skattemedel. Jag är övertygad om att, därest herr förste vice talmannens parti skulle komma i det läget att få lägga fram en budget, skulle det även för dem bli en fråga, hur mycket skattemedel som kunde skaffas för att täcka förlusterna på dessa lån. Det kommer för varje år att bli en press att minska anslagen till egnahemslånefonden liksom till andra fonder, därför att man är tvungen att skaffa en del pengar av skattemedel och icke får taga dem av lånemedel. Det är detta argument, som herr Magnusson i Skövde framförde, och som jag tror, att kammaren gjorde rätt i att på allvar överväga.

Herr förste vice talmannen gjorde en jämförelse mellan vad man icke vill ge åt de stackars egnahemslåntagarna och alla de miljoner, som man offrar på statstjänarna. Jag har redan under denna riksdag haft anledning att tala för att man skall begränsa statstjänarnas antal och att man kanske icke heller i onödan skall ge dem för mycket betalt, men jag känner mig tvungen att säga, att det är oriktigt att försöka framställa statstjänarnas dyrtidstillägg såsom någon slags subvention från statens sida. Statstjänarna få sina löner, därför att de utföra ett för staten nyttigt och nödvändigt arbete. Om herr förste vice talmannen anser, att de få för mycket betalt, bör han föreslå en sänkning av avlöningarna, men man skall icke försöka framställa dyrtidstilläggen såsom någon slags nådegåva eller ett understöd, som staten ger åt sina tjänare. Det däremot, som vi ge åt egnahemslåntagarna, är ett understöd i samma mån, som icke pengarna förränta sig.

Jag är den siste att säga, att man icke skall ge några understöd, om det behövs, men jag anser, att det är klokt, om man försöker ge understöd i sådan form, att man verkligen vet, vad man gör, och icke gör det på en bakväg genom att sänka räntan. Det är min principiella ståndpunkt. Det är ett föregripande av den utredning, som försiggår. Jag menar icke alls, att icke denna utredning skall ske fullt objektivt, men jag hoppas, att den skall ge ett sådant resultat, att vi skola på detta lika väl som på en hel del andra områden så småningom arbeta oss ur de förhållanden, som rådde under kristiden, då man ansåg, att man icke behövde räkna ekonomiskt. Jag tror, att vi äro tvungna att börja räkna ekonomiskt. Jag tror, att det är nödvändigt på grund av det skäl, som jag nyss anförde, att det i längden gagnar egnahemsrörelsen mest, om verkligen de medel, som lånas ut, komma att förränta sig.

Herr Carlström: Herr talman! Med anledning av herr finansministerns anförande skall jag be att få säga, att jag för min del ingenting har emot, att det sker en omläggning på det sättet, att Kungl. Maj:t beträffande samtliga utlåningsfonder klart redogör för huru förhållandena äro och äskar, att riksdagen skall på annat sätt fylla de luckor, som uppstå. Då jag yrkar bifall till en räntesänkning är det icke heller på något sätt därför, att man på ett ljusskyggt sätt skulle lämna understödet, så att det icke märks, utan därför att, såvitt jag förstår, staten *måste* ikläda sig utgifter för ifrågavarande kategori av samhällsmedlemmar.

Nu sade herr finansministern, att man icke skulle sammanblanda dyrtidstilläggen med denna fråga om räntesänkning. Det vore icke riktigt, därför att statstjänarna utföra ett nyttigt och nödvändigt arbete och i alla fall äro otillräckligt kompenserade. Ja, jag tror, att om man ser denna sak litet vidare, så utföra också dessa egnahemslåntagare ett nyttigt och nödvändigt arbete. De ha tagit sina lån under kristiden under mycket svåra förhållanden,

så att en hel del av dem nästan äro på svältgränsen. Vi kunna ju säga, att vi ge dem också ett dyrtidstillägg för att i någon mån kompensera även dem.

Då man talar om att man skall taga hänsyn till statens finanser på det sättet, att man klart skall lägga fram ställningen, är det riktigt. Det menar jag också. Men även om det är klart för riksdagen, att vi förlora så och så mycket om året genom denna räntesänkning, bör icke detta på något sätt vara anledningen till att fördenskull upphöra att gå den vägen. Är icke detta ett lika viktigt ändamål som dyrtidstilläggen? Är det verkligen en sund politik att hålla dem så höga, då man ändå vet, att de personer, som åtnjuta dem, ingalunda befinna sig i samma svåra finansiella situation som egnahemslåntagarna? Jag kan icke förstå ett sådant resonemang, utan jag måste säga, att alla människor i detta land måste ha möjligheter att leva, och om dessa egnahemslåntagare nu ha det svårt, är det rimligt och riktigt, att riksdagen försöker bringa dem det offer, som en hjälp i detta fall skulle innebära.

Jag kan icke på något sätt ändra min övertygelse om vad som bör göras, därför att man klarlägger, hur förhållandena äro ekonomiskt. Vi böra gärna få klart för oss, vad det kostar, men då skola alla fonder med, även odlingslånefonden och andra. Detta är emellertid icke för mig något avgörande skäl för att icke gå med på den föreslagna räntesänkningen. Det har endast varit detta, som jag har velat säga.

Herr förste vice talmannen **Hamilton**: Herr talman! Gentemot vad herr finansministern yttrade om dyrtidstilläggen vill jag framhålla, att jag icke har röstat emot dem. Jag har icke heller ställt mig avvisande gentemot arbetslöshetsanslagen, men jag förmenar, herr statsråd, att när man tillgodoser stats-tjänarna genom dyrtidstillägg under en kristid, och när man vill hjälpa de arbetslösa, bör man också tänka på dem, som arbeta på Sveriges jord och odla densamma och på dem som skaffa sig själva egna bostäder. En stor del av dem äro arbetare. Man bör väl också visa något intresse för dem och icke försvåra möjligheten för dem att betala sina räntor. Det är på den ståndpunkten jag står.

Herr statsrådet framhöll, att det parti, som jag tillhör, städse har verkat för sparsamhet, och att vi motsatt oss ökade statsskulder. Det är rätt, herr statsråd, men frågan gäller, om vi, som offra så stora belopp på allt möjligt, där besparingar skulle kunna ske, anse det värt något för vårt land att några tusen egna hem årligen uppstå, att några tusen arbetare få sina egna bostäder och att vi flytta den ungdom, som söker arbete i industrien, ut på landsbygden och binder den vid jorden. Är det icke värt något?

Jag skall i dag icke taga ställning till frågan, huruvida hjälpen till egnahemsbyggarna bör utgå av skattemedel eller av lånemedel, men även om någon miljon skulle åtgå av skattemedel för att täcka ränteskillnaden, är det väl värt någon uppoffring, att underlätta bildande av egna hem och beredande av sysselsättning åt befolkningsöverskottet. För mindre fruktbarande ändamål har riksdagen beviljat anslag. I dag gäller det emellertid icke att taga ställning till denna fråga, utan därtill blir det tillfälle, då utredningen föreligger. Här gäller det blott ett litet anslag på ej fullt 60,000 kronor, och vi förhindra icke därigenom en framtida prövning av spörsmålet.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr **Bengtsson** i Norup: Herr talman! Jag uppkallades av herr finansministerns yttrande, att det föreliggande förslaget var att betrakta som ett direkt understöd, vilket han reagerade emot. Ja, för all del, för oss har det ingen betydelse, vad man kallar det, men är detta ett understöd, då äro också dyrtidstilläggen ett understöd och anslaget till arbetslösheten, som naturligt är, ett

Ang.
egnahems-
lånefonden.
(Forts.)

understöd. Frågan gäller emellertid: Är det icke skäl att hjälpa en grupp låntagare med ett understöd, när det gäller en rörelse med så goda framtidsmål för Sveriges folk som egnahemsrörelsen? Jag vågar framhålla, att vi icke böra blunda för att göra allt vad vi kunna för att på goda villkor lösa denna fråga, som är aktuell över hela världen, till fromma för de många, som nu vilja ha jord att bruka, men som icke ha några vidare tillgångar att börja med. Jag kan icke tänka mig, att det är illa använda pengar, därför att man lånar ut dem till en något lägre ränta, än staten själv betalar när man i alla fall har realsäkerhet att få igen kapitalet och även med den lägre räntan erhåller en viss förräntning. Att ovillkorligen hålla på den satsen, att man icke skall låna ut pengar för billigare ränta än staten själv får ge, är naturligtvis en ståndpunkt, som man kan förstå, men är egnahemsrörelsen värd att understödja, kan det väl också vara värt att sätta ned räntan, så att dessa personer kunna reda sig på sina lån. Sämre kan staten hushålla med sina tillgångar.

Jag kunde icke riktigt förstå herr statsrådets yttrande, att man allra bäst gagnar låntagarna ekonomiskt genom att låta dem betala den högre räntan 4.75 %. Genom postsparbanken betalar ju staten blott 4 %. Kan det gagna någon ekonomiskt med höga räntesatser? De gagnas väl ekonomiskt bäst om de kunna få låna mot en billigare ränta. Jag tycker den saken är så klar, att man icke behöfve säga något om den.

Jag tror, att kammaren gör klokt uti att i låntagarnas intresse gå med på herr Gabrielssons reservation, till vilken jag, herr talman, yrkar bifall.

Herr Werner: Herr talman! Jag skall först be att få säga, att jag principiellt fullt instämmer i herr finansministerns yttrande, att utlåningsfonderna böra förränta sig själva. Detta var just utgångspunkten för min motion i detta fall. Jag vill även påpeka, att det härvidlag endast gäller en tillfällig suspension av nu gällande bestämmelser utan ändring av nu gällande allmänna villkor och bestämmelser för statens egnahemslånerörelse. Jag har aldrig förnekat, att det är en suspension. Det är ett offer, men man kan väl aldrig tänka sig, att en kolonisation av så stora mått som egnahemsrörelsen skall kunna bära sig själv utan att samhället på något sätt vill offra något. Jag anser, att det offer, som det här gäller, nämligen att för ett år bevilja 57,500 kronor, icke är för stort i förhållande till det resultat, som man därav kan vänta.

Man har också talat om att vi icke skulle föregripa den utredning, som herr jordbruksministern har lovat skulle komma. Det är alldeles riktigt, men den stående principen för egnahemslån från den första dagen tills nu har varit att subventionera lånen med en lägre ränta. Jag frågar, om vi icke i stället föregripa utredningen genom att i dag avslå kravet på en lägre ränta och i stället gå in för en räntesats av 4.75 procent, som numera fullt täcker statens kostnader för kapitalanskaffningen.

Jag ber fortfarande att få yrka bifall till herr Gabrielssons reservation.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet Wigforss: Herr talman! Jag ber kammaren om ursäkt. Jag skall endast ge ett par repliker.

Det kanske kan vara någon mer än herr Bengtsson i Norup, som inte riktigt förstod, vad jag syftade på, när jag talade om att det skulle vara till fördel även för egnahemslåntagarna att gå upp till den räntefot, som staten själv får betala. Det var naturligtvis med tanke såsom var och en vet, som sett på kapitalökningstabellen, att anslaget till egnahemslånefonden föreslås att utgå med 8.4 miljoner av lånemedel och 2.1 miljoner av skattemedel. Det är alldeles uppenbart, att det kommer att vila en mycket stark press på varje regering att minska anslaget av skattemedel. Om räntan emellertid är sådan, att man

kan taga lånemedel, kan man gynna egnahemsverksamheten i mycket större utsträckning än om man är tvungen att taga pengarna skattevägen.

Det är kanske också en annan sak, som kan behöva omnämnas. Jag är inte säker på att det verkligen från början varit meningen, att staten skulle understödja denna verksamhet genom att taga ränteförluster. Just den räntesats, som det här gäller, nämligen 3.6 procent, tyder så uppenbart på att den förskriver sig från en tid, då man föreställde sig, att under normala tider skulle staten kunna låna upp pengar till 3.6 procent. Våra gamla amorteringslån löpa ju just med denna räntefot.

Det förefaller, som om en förnuftig linje, där man skulle kunna samlas, vore att säga, att staten skall visst hjälpa egnahemslåntagarna även i fråga om räntan men på det sättet, att de slipper att söka sina lån på håll, där man tar dessa stora provisioner eller vad vi nu kalla det för, och att staten i stället använder sin starka rygg, som gör det möjligt för den att erhålla pengar till billigare ränta än någon enskild, för att hjälpa medborgarna att få lån till ungefär samma ränta, som staten själv får betala.

Det förefaller mig, som om detta skulle vara en ekonomiskt sund väg, som icke behöver medföra några förluster för staten.

Herr förste vice talmannen **Hamilton**: Herr talman! Beträffande vad herr statsrådet nu yttrade om de första egnahemslånen vill jag framhålla, att såvitt jag vet, tänkte man nog då i riksdagen, att även om staten skulle förlora något genom den lägre räntan, skulle staten icke väja härför, enär man även då ansåg att det skulle vara till stor fördel att nya egna hem bildades i vårt land. Kan det emellertid vara skäl i att upptaga den frågan i dag, herr statsråd? Gå vi icke efter vad det vill synas till mötes tiden med lägre räntor på den allmänna lånemarknaden? Om något år komma vi kanhända ned till en betydligt lägre statslåneränta än vi nu ha. De guldkantade 5-procentsobligationerna stå ju redan nu över pari. Jag tror, att detta spörsmål är ett bekymmer, som vi icke behöva sysselsätta oss så mycket med idag, utan att vi kunna se tiden an, åtminstone till nästa år, då den utlovade utredningen föreligger. Huvudsaken är, att vi i detta ögonblick, då en utredning ej föreligger, icke företaga någon ränteförhöjning på egnahemslånen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde till en början propositioner med avseende å utskottets hemställan i mom. a)—c), nämligen dels på bifall till utskottets hemställan i nämnda moment, dels ock på bifall till samma hemställan med den ändring, som innefattades i den av herr Gabrielsson avgivna, vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes emellertid av herr Werner, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 2:o mom. a)—c) av utskottets förevarande utlåtande nr 16, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring, som innefattas i den av herr Gabrielsson avgivna, vid punkten fogade reservationen.

Herr talmannen meddelade, att skriftlig begäran om voterings verkställande medelst namnupprop framstälts av herr Olsson i Ramsta jämte 24 ledamöter

Ang.
egnahems-
lånefonden.
(Forts.)

av kammaren, vadan, sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, omröstning medelst namnupprop nu omedelbart företogs. Därvid avgåvos 100 ja och 91 nej, varjämte 8 av kammarens ledamöter förklarar sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i förevarande moment.

Över omröstningen fördes anteckningar å voteringslista, som här nedan intages:

	Ja	Nej	Av- står
Herr Förste Vice Talmannen		1	
» Andre Vice Talmannen		1	
<i>Stockholms stad.</i>			
Herr Lindman	1		
» Löfgren i Stockholm	1		
» Hagman	1		
» Eriksson i Stockholm	1		
» Hansson i Stockholm	1		
» Nylander	1		
» Johanson i Stockholm	1		
» Holmström i Stockholm	1		
Fru Östlund	1		
Fröken Wellin	1		
Herr Forssell			
» Carlsson i Stockholm		1	
» Holmdahl	1		
» Järte	1		
Fru Wessman	1		
<i>Stockholms län.</i>			
Herr Sjöblom	1		
» Karlsson i Nynäshamn		1	
» Söderberg	1		
» Karlsson i Vätö	1		
» Andersson i Igelboda	1		
» Bernström			1
» Christenson i Södertälje	1		
» Laurin		1	
» Mosesson		1	
» Ahl		1	
<i>Uppsala län.</i>			
Herr Borg		1	
» Sjölander			
» Olsson i Golvvasta		1	
» Björnberg		1	
» Andrén	1		
<i>Södermanlands län.</i>			
Herr Johansson i Uppmälby	1		
» Olsson i Ramsta		1	

	Ja	Nej	Av- står
Herr Schill		1	
» Laurén		1	
» Andersson i Katrineholm	1		
» Jonsson	1		
» Lundkvist	1		
<i>Östergötlands län</i>			
Herr af Ekenstam	1		
» Pettersson i Bjälbo	1		
» Sjögren	1		
» Johansson i Arkösund.	1		
» Westman	1		
» Karlsson i Vadstena	1		
» Olsson i Rimforsa		1	
» Björkman	1		
» Ericson i Boxholm		1	
» Ward	1		
» Holmberg		1	
» Anderson i Linköping	1		
<i>Jönköpings län.</i>			
Herr Johanson i Huskvarna		1	
» Hamrin		1	
» Carlström		1	
» Fast	1		
» Petersson i Broaryd		1	
» Svensson i Högsjöhult		1	
» Lilliecreutz		1	
» Andersson i Löbbo		1	
» Göranson		1	
<i>Kronobergs län.</i>			
Herr Magnusson i Tumhult		1	
» Olsson i Blädinge		1	
» Svensson i Betingetorp		1	
» Leo		1	
» Blomquist		1	
» Svensson i Grönvik		1	
<i>Kalmar län.</i>			
Herr Magnusson i Kalmar		1	
» Olsson i Kalmar		1	
» Werner		1	
» Gustafson i Vimmerby		1	
» Johansson i Krogstorp		1	
» Wagnsson		1	
» Olsson i Högby		1	
» Heiding		1	
» Wirsell		1	

Ang.
egnehems-
lånefonden.
(Forts.)

	Ja	Nej	Av- står
<i>Gotlands län.</i>			
Herr Gardell i Gans		1	
» Svedman		1	
» Gardell i Stenstu		1	
<i>Blekinge län.</i>			
Herr Jönsson i Boa		1	
» Törnkvist i Karlskrona	1		
» Kloo		1	
» Jeppsson		1	
» Holmgren	1		
» Adler	1		
<i>Kristianstads län.</i>			
Herr Bengtsson i Norup		1	
» Borggren		1	
» Persson i Fritorp			1
» Björklund			1
» Björk			1
» Isacsson			1
» Hammarlund			
<i>Malmö m. fl. städer.</i>			
Herr Rydén	1		
» Winkler	1		
» Lovén	1		
» Jensen	1		
» Engberg	1		
» Lindskog			
» Weibull			
» Bergström i Hälsingborg	1		
<i>Malmöhus län.</i>			
Herr Jönsson i Revinge			
» Nilsson i Tånga	1		
» Olsson i Kullenbergstorp			
» Sköld	1		
» Andersson i Höör	1		
» Törnkvist i Bjuv			
» Paulsen			
» Fjellman	1		
» Månsson i Erlandsro			
» Nilsson i Hörby			
Fru Nordgren	1		
<i>Hallands län.</i>			
Herr Henrikson	1		
» Lindqvist i Halmstad	1		
» Johansson i Brånalt		1	
» Uddenberg i Varberg	1		

	Ja	Nej	Av- står
Herr Andersson i Falkenberg	1		
» Larson i Tönnersa		1	
<i>Göteborgs stad.</i>			
Herr Röing		1	
» Kristensson i Göteborg	1		
» Lithander	1		
» Sjöström	1		
» Pehrsson i Göteborg	1		
» Hedvall	1		
» Höglund			1
Fru Thuring		1	
Herr Almquist	1		
<i>Göteborgs och Bohus län.</i>			
Herr Andersson i Grimbo		1	
» Olsson i Broberg	1		
» Olsson i Berg			
» Osberg		1	
» Carlson i Mölndal	1		
» Wallerius			
» Brännberg	1		
» Mårtenson		1	
<i>Älvsborgs län.</i>			
Herr Hallén	1		
» Danielsson		1	
» Gustafson i Kasenberg		1	
» Lindgren			
» Hansson i Trollhättan			1
» Olsson i Mellerud	1		
» Alströmer			
» Ryberg		1	
» Gustafsson i Älvsered		1	
» Johansson i Väby		1	
» Petersson i Lerbäcksbym		1	
» Weijne	1		
<i>Skaraborgs län.</i>			
Herr Bengtsson i Kullen		1	
» Magnusson i Skövde	1		
» Bäcklund	1		
» Johanson i Hallagården		1	
» Wahlstedt		1	
» Lundén		1	
» Andersson i Storegården			
» Bodén			
» Hedin	1		

Ang.
egnahems-
länefonden.
(Forts.)

	Ja	Nej	Av- står
<i>Värmlands län.</i>			
Herr Jansson i Edsbäcken		1	
» Carlsson-Frosterud	1		
» Andersson i Prästbol	1		
» Ros	1		
» Norling		1	
» Norsell	1		
» Spångberg			
» Björling		1	
» Eriksson i Västbro			1
» Morfeldt		1	
<i>Örebro län.</i>			
Herr Uddenberg i Karlskoga	1		
» Anderson i Råstock	1		
» Nilsson i Örebro		1	
» Ödström		1	
» Ljunggren		1	
» Öhman	1		
» Lundgren		1	
» Persson i Falla	1		
» Mogård	1		
<i>Västmanlands län.</i>			
Herr Larsson i Västerås	1		
» Lorichs	1		
» Pettersson i Köping	1		
» Eklund	1		
» Olovson i Västerås	1		
» Olsson i Broddbo		1	
<i>Kopparbergs län.</i>			
Herr Eriksson i Grängesberg	1		
» Jansson i Falun	1		
» Hansson i Bäck			
» Ernfors		1	
» Andersson i Rasjön		1	
» Pettersson i Hällbacken		1	
» Andersson i Ovanmyra		1	
» Englund	1		
» Sundström			
» Smedh	1		
<i>Gävleborgs län.</i>			
Herr Månsson i Furuviik			
» Sävström	1		
» Lindley	1		
» Olsson i Hov	1		

	Ja	Nej	Av- står
Herr Johansson i Kälkebo			
» Granath	1		
» Johansson i Edsbyn		1	
» Olsson i Gävle	1		
» Holmström i Gävle	1		
» Herou		1	
» Högström	1		
<i>Västernorrlands län.</i>			
Herr Öberg	1		
» Johansson i Sollefteå		1	
» Vennerström	1		
» Bergström i Bäckland		1	
» Lagerkwist	1		
» Strindlund		1	
» Västberg			
» Molander	1		
» Rudén	1		
» Frost		1	
<i>Jämtlands län.</i>			
Herr Olofsson i Digernäs		1	
» Hedlund i Östersund	1		
» Hedlund i Häste	1		
» Persson i Trängen		1	
» Olsson i Rödningsberg		1	
<i>Västerbottens län.</i>			
Herr Wiklund	1		
» Bäckström		1	
» Wikström		1	
» Brännström		1	
» Lindmark			
» Lindberg		1	
» Sandberg		1	
<i>Norrbotiens län.</i>			
Herr Hage		1	
» Nilsson i Antnäs	1		
» Lövgren i Nyborg	1		
» Dahlén		1	
» Samuelsson			
» Hedström			1
» Grapensou		1	
Summa	100	91	8

Ang.
egnehems-
lånefonden.
(Forts.)

Vidare gav herr talmannen beträffande mom. d) propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i detta moment, dels ock på bifall till den av herr Laurin väckta motionen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkten 3.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 8.

Ang.
slopande av
kristendoms-
undervis-
ningen i rikets
folkskolor.

Härpå föredrogs andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion om slopande av kristendomsundervisningen i rikets folkskolor.

Därvid yttrade:

Herr Dahlén: Herr talman! Av de få rader, som utskottet i sitt avslagsyrkande kostat på motionens tämligen utförliga motivering, kan man se, att utskottet har vägrat att gå in på en realbehandling av det förslag, som är framställt i motionen i hela dess omfattning. Men kanhända är det rättare om man antar, att realbehandling nog har förekommit inom utskottet, men att utskottet har haft sina skäl att inte låta den lämna spår efter sig i sitt utlåtande. Det har här också, såvitt jag förstår, gällt att sammanföra så olika uppfattningar som högerns, som säkerligen vill bidra att återinföra det rena katekespluggget i folkskolorna, de frireligiösa något mer obestämda uppfattning, och slutligen socialdemokraternas — hur skall jag säga — som alltid många olika uppfattningar. I ett synas dock alla ha varit överens, nämligen i den punkten att motionen skulle avslås, med eller utan motivering. Man skulle kunna framställa frågan om man efter detta kan anse, att exempelvis högern skall finna sig till rätta med den lilla framgång, som vunnits beträffande frågan om kristendomsundervisningen i folkskolorna, och om de komma att finna sig i detta även i fortsättningen. Man kan ha sina tvivel om den saken, när man ser den reaktionära strävan, som från detta håll förekommer i denna fråga, både inom och utom riksdagen. Eller är det kanhända rättare att förutsätta att de ledamöter av högern, som varit med i utskottet och fattat beslut, intaga en särställning gentemot högerns strävanden i allmänhet i denna fråga? Vad beträffar socialdemokraternas uppfattning inom utskottet kan jag inte finna annat, än att de ha frångått den tidigare ståndpunkt, som de intagit i denna fråga, när de ha kunnat underskriva den sats i utlåtandet som säger, »att en kristendomsundervisning, även en objektivt kunskapsmeddelande, har en viktig uppgift att fylla såväl i skolans allmänbildande som i dess fostrande och karaktärsdanande gärning» och finner häri »starka principiella skäl att avstyra motionärens hemställan».

Man kan konstatera att det alltså är av principiella skäl, som socialdemokraterna vilja ha kvar kristendomsundervisningen i folkskolorna i den form, som den nu förekommer. Jag hade annars för min del trott, att socialismen hade förutsättningar för ett sådant karaktärsdanande inflytande, och även var mäktig att hos sina bekännare skapa en fullgod personlig världs- och livsåskådning. Ätminstone har man fått den uppfattningen inpluggad av socialdemokratiens förespråkare under en lång följd av år, och jag är för min del fortfarande av den meningen att den är fullkomligt riktig.

Vad är det nu egentligen, som vi ha krävt i vår motion, som även socialdemokraterna inom utskottet ansett sig böra gå emot? Jo, vi ha krävt att kristendomsundervisningen slopas som självständigt ämne på folkskolans schema och ersättes av en på rent historisk grund fotad religionsundervisning, alltså en

konfessionslös undervisning *om* kristendomen och dess betydelse som ett historiskt faktum samt även undervisning om andra religioner, i den mån de ha ingripit i folkens utvecklingshistoria. Vi ha alltså inte motsatt oss det som säges i utskottsutlåtandet, »en objektivt kunskapsmeddelande religionsundervisning», men vi kräva att den inte skall ske i den form, i vilken den för närvarande förekommer. I varje annat ämne, vari våra barn skola undervisas i folkskolan, fordra vi att undervisningen skall ske på grundval av de rön, var till den senaste forskningen kommit på olika områden. Den skall sålunda vara fotad på en rent vetenskaplig grund. Men då det gäller kristendomsundervisningen, vill man ha det till en helt annan sak. Då skola barnen dresseras till att tro, och detta på en viss av staten fastställd lära av i många fall, det får jag lov att säga, ganska tivelaktig moralisk karaktär. Det är detta, som vi motionärer motsätta oss, och vi tro att vi ha fullt bärande skäl att göra det. Ty det finns, enligt mitt förmenande, i nuvarande tid inga eviga sanningar, och allra minst på det här ifrågakvarande området. Det visa också de otaliga avslipningar, som man måst företaga på det som en gång gällde som »evig sanning».

Som ett exempel på hur religionsundervisningen på vissa håll ännu i dag bedrivs inom seminarierna, de anstalter som skola utbilda lärare för våra barn, vill jag anföra ett litet citat ur en artikel, som jag läst i Social-Demokraten, och som gäller en kristendoms lärare vid ett av våra seminarier. Här är ett litet utdrag ur denna tämligen långa artikel. Det är seminarieläraren som talar:

»Vi tänka oss, att det en gång var en bonde, som med sorg i hjärtat såg, att aldrig några fåglar besökte hans åker. Men till slut fick han en idé, som skulle bliva honom till hjälp. Han tog ett senapskorn och planterade det mitt i åkern och, vad hände? Jo, senapskornet växte upp till ett stort träd, och sedan kommo alla fåglar och satte sig i trädet; snart byggde de bo i detsamma, och hela åkern genljöd av fågelsång. Senapsträdet var Guds rike, och vi voro fåglarna. Trädet växte mer och mer, det sträckte ut sina grenar från land till land, från världsdal till världsdal, och slutligen nådde grenarna ända hit upp till norden. Allt fler och fler fåglar fingo plats på grenarna, där sitta vi nu och äro så jublande glada, där sjunga vi vårt kvitt-kvitt: kvitt synd, kvitt död, kvitt djävul. — Amen.»

Denne seminarielärare i kristendom sitter ännu kvar och utövar sitt ämbete, och det torde finnas en hel del av samma läggning landet runt. Numera lär det gå till på följande sätt, när samme lärare skall förklara för sina elever den åtminstone för mig oförklarliga treenigheten: »Treenigheten kan liknas vid en kommod, ty liksom denna innehåller tre fack, men blott är en kommod, så är det också med gudomen.»

Det förefaller mig som om de socialdemokratiska ledamöterna av utskottet hade haft anledning att ta sig en extra funderare över denna lära och denna förkunnelse, som skall bidraga till de karaktärsdanande och allmänbildande egenskaper, som man talar om i utskottets utlåtande. I vart fall synes det mig ha funnits goda skäl för de nämnda representanterna inom utskottet att gå med på den utredning, som vi krävt i motionen angående detta spörsmål.

Det har sagts mig många gånger, och det förefaller vara ett nog så bestickande argument, att därest den lagstadgade kristendomsundervisningen i folkskolorna skulle borttagas, skulle de mer eller mindre obskyra frireligiösa sekterna få fritt spelrum, och man har därvid hänvisat till pingströrelsen och andra arter av kristendom. Jag tror inte på en sådan utveckling av frågan. Ty vad som, såvitt jag kan förstå, är orsaken till att den religiösa förkunnelsen överhuvud taget vinner så pass gehör, som den gör för närvarande, det är att barnen i skolan erhålla en på tro grundad religionsundervisning, och sålunda göras,

*Ang.
sloppande av
kristendoms-
undervis-
ningen i rikets
folkskolor.
(Forts.)*

Ang.
slopadande av
kristendoms-
undervis-
ningen i rikets
folkskolor.
(Forts.)

om jag så får uttrycka mig, predestinerade även för de förkunnelser, som komma från de frireligiösa sekterna. En på fullt vetenskaplig grund lagd undervisning i detta ämne skulle säkerligen bidra till en förbättring även härutinnan.

Jag vill också tillägga i detta sammanhang, att det förefaller mig anmärkningsvärt att ett så litet fåtal av vad vi kalla de bildade klasserna här i landet hemfalla åt och bli offer för dessa väckelsepredikanter. Är det manne inte på det sättet, att detta står i samband med deras högre bildning, som gjort att de genomskådat ihäligheten i läran? Nu är det visserligen sant, att de i det välförstådda intressets namn måste anlägga en viss religiositet, och det är ju rätt förklarligt, ty hela kristendomen är ju ingenting annat än ett värn för de besittande klassernas privilegier här i samhället.

Jag vill slutligen också säga, att jag finner det egendomligt att en lära, byggd på förkunnelsen om straff och belöning i ett kommande liv för de goda eller onda gärningar, som vi eventuellt utföra här i livet, skall vara ett uttryck för en högt stående moralisk uppfattning. Ja, vi kunna ju ha tillfälle att föra ett rätt så omoraliskt leverne hela livet igenom, bara vi passa på och oss omvända och bättra innan slutet kommer. Jag har starka skäl att tro, att det inte är någon hög moralisk ståndpunkt en sådan lära kan vila på. Och nu är det ju också så, att till och med teologerna äro i full färd med att avskaffa straffen, d. v. s. den eviga fördömsen, och då lär det väl också vara endast en tidsfråga, när frälsningen från de obefintliga straffen måste avskaffas.

Jag skall, herr talman, inte upptaga tiden längre för mitt vidkommande, utan yrkar bifall till den utredning, som vi ha föreslagit i vår motion.

Herr Wagnsson: Herr talman! Då jag inte anser, att vare sig motionärernas framställning eller reservantens anförande här i dag lämpar sig som utgångspunkt för en realdiskussion om kristendomsundervisningens reformering, ber jag att i korthet få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Efter av herr talmannen givna propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 9.

Ang.
statstjänste-
männens
avlöning vid
tjänstledighet.

Vid nu skedd föredragning av andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning av väckt motion angående förnyad prövning av frågan om statstjänstemännens avlöning vid tjänstledighet, anförde:

Herr Olsson i Kalmar: Herr talman! Då utskottet enhälligt, fastän med en välvillig motivering, avstyrkt den av mig m. fl. väckta motionen, kan jag naturligtvis icke gärna framställa något yrkande om bifall till densamma, men jag skall ändå tillåta mig att säga några ord.

Den som vill göra sig besväret att taga litet närmare kannedom om de bestämmelser, som gälla i fråga om avdrag på lön vid tjänstledighet för tjänstemän inom de nyreglerade verken, kan nog icke undgå att finna, att dessa bestämmelser äro i vissa fall rätt så svårförståeliga och svårtolkade samt i andra fall onödigt stränga. Dessa avdrag äro som bekant av fyra slag. Vi ha A.-avdraget, som gäller vid sjukdom och i en del andra uppräknade fall, B.-avdraget bl. a. vid ledighet under begränsad kort tid för enskild angelägenhet, som finnes vara av särskilt ömmande beskaffenhet, eller där eljest synnerliga skäl föreligga. C.-avdraget bl. a. vid ledighet under begränsad kort tid för uppgiven enskild angelägenhet av vikt i andra fall. än här förut sagts, och D.-avdraget

vid tjänstledighet under vissa andra förhållanden, då tjänstemannen är skyldig att avstå hela lönen jämte förekommande personligt lönetillägg och kallortstillägg. Vad beträffar dessa av mig nu anförda bestämmelser i fråga om B.- och C.-avdragen, så ha de vållat vederbörande mycket huvudbry och visat sig vara mycket svårtolkade. Såsom exempel härpå kan anföras ett fall, då en tjänsteman behövde ledighet för att kunna vara närvarande vid sin farmors begravning. Det blev då tvist emellan honom och hans styrelse, huruvida det avdrag, han skulle vidkännas, skulle vara B.- eller C.-avdrag, och frågan blev icke utredd, förrän man hade fått tvisten avgjord av regeringsrätten.

Nu är det så att vederbörande av olika anledningar gärna se, att tjänstemännen på en gång taga ut hela sin semester för året. En sammanhängande ledighet under hela semestertiden anses ju också med rätta skänka den bästa rekreationen och således bäst motsvara det med semestern avsedda ändamålet. Att tjänstemännen äro friska och slippa anlita sjukpermission, bör ligga även i statens välförstådda intresse. Men om tjänstemannen måste uttaga sin semester under ett års första hälft, är det väl stor sannolikhet för att han innan årets slut blir i behov av en eller annan dags ledighet för ändamål, som ej kunna hänföras under bestämmelserna för A.-, B.- eller C.-avdragen, såsom beivrande av någon närstående väns begravning, deltagande i någon kongress eller dylikt. Då drabbas han av D.-avdraget, d. v. s. han måste avstå varje öre av sin avlöning, även om hans ledighet inte kostar staten ett öre. Man kan därför också ibland få höra av statstjänstemännen yttranden sådana, som att de tjänstemän, som äro ekonomiskt väl situerade, beröras knappast av dessa bestämmelser och ha inga olägenheter av dem, men att de tjänstemän som icke äro i denna lyckliga situation, och så är det nog med de allra flesta, de kunna icke undgå att understundom känna det, som om staten betraktar dem rent av som fångar.

På många områden, särskilt inom kommunerna, har man tagit kommunikationsverkens avlöningsreglemente till förebild, men det finns väl knappast i hela landet en kommun, där man infört statens bestämmelser om tjänstledighetsavdrag. Lika litet har detta skett i det privata affärlivet. Där är den strängaste bestämmelsen den, att den tjänstledige kan få vidkännas kostnaderna för sin vikaries avlöning. Det är ju helt naturligt, om här berörda förhållanden väckt förstämning i tjänstemannakretsar, och det synes mig åtminstone, som om staten i detta fall icke skulle uppträda som en riktigt god arbetsgivare.

Så är det en annan sak, som också är berörd i motionen. Det är ju så, att om en tjänsteman av behörigen styrkt sjukdom hindras att tjänstgöra, äger han enligt avlöningsreglementet åtnjuta oavkortad lön under högst så lång tid av ett och samma kalenderår, att ledigheten för sjukdom tillika med semester eller därmed jämförlig ledighet icke överstiger 45 dagar, men tjänstemannen skall för tid därutöver vidkännas avdrag. Genom denna egendomliga bestämmelse ökas den kostnadsfria ledigheten i samma mån, som vederbörande tjänsteman åtnjuter kortare semester. En tjänsteman med 25 dagars semester har sålunda rätt till kostnadsfri sjukledighet under 20 dagar, en tjänsteman med 35 dagars semester har dylik rätt under 10 dagar, och de tjänstemän, som hava 45 dagars semester, äro alldeles uteslutna från rätten i fråga. Hur verka nu dessa bestämmelser i praktiken? Jag har här en statistik från statens järnvägar för år 1924, och det visar sig då, att för tjänstemän, berättigade till semester under 20 dagar, utgör antalet avdragsfria sjukdagar i medeltal 9.3, för tjänstemän, berättigade till semester under 25 dagar, 9.0, för tjänstemän, berättigade till semester under 30 dagar, 9.5 och för tjänstemän med 35 dagars semester 8.4, medan för tjänstemän, berättigade till 45 dagars semester, de avdragsfria sjukdagarna uppgå i medeltal till endast 1.4. Jag kan nu icke undgå det intrycket av denna statistik, att bestämmelserna om det färre antalet semester-

*Ang.
statstjänste-
männens
avlöning vid
tjänstledighet.
(Forts.)*

*Ang.
statstjänste-
männens
avlönning vid
tjänstledighet.
(Forts.)*

dagar i ena fallet och det ökade antalet sådana dagar i det andra i praktiken visat sig illusoriska och att ett tillskapande av objektiva riktiga bestämmelser på området i fråga torde vara en angelägenhet av vikt. Vår motion har just tagit sikte på att nu rådande missförhållande i fråga om tjänstemännens rätt till sjukledighet bör avlägsnas. Detta torde också vara genomförbart, utan att staten därigenom realiter tillfogas några ytterligare utgifter eller tjänstemännen realiter erhålla några utökade förmåner.

Jag har, som nämnt, intet yrkande, herr talman, men jag kan icke underlåta att uttala den förhoppningen, att herr finansministern måtte ägna denna fråga den uppmärksamhet, som den otvivelaktigt förtjänar.

Herr Wagnsson: Herr talman! Jag skall med anledning av den långt framskridna tiden icke ingå på något bemötande av vad den föregående talaren har anfört. Jag vill emellertid fästa uppmärksamheten därpå, att de ändringar i statstjänstemännens avlöningsreglementen som i motionen ifrågasätts, otvivelaktigt måste komma att medföra ökade kostnader för statsverket och likaså otvivelaktigt komma att medföra vissa nya förmåner för de tjänstemannagrupper, varom det här är fråga. Det synes emellertid under sådana förhållanden lämpligt att icke upptaga dessa önskemål till prövning annat än i samband med den omreglering av avlöningsförhållandena, som kan bli betingad av sloandet av de särskilda dyrtidstilläggen.

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 10.

Föredrogos vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av ett gravkapell å Stockholms garnisons begravningsplats å Järvafältet m. m.;

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utsträckt tillämpning av de militära avlöningsreglementena m. m.; och

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för förre korpralen E. A. Olsson från skyldighet att gälda visst skadeståndsbelopp.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 11.

*Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. fl.*

Till behandling upptogs härefter statsutskottets utlåtande, nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. jämte i ämnet väckta motioner.

Uti den till riksdagen den 7 januari 1926 avlåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1926—1927 hade Kungl. Maj:t — jämte det under de särskilda huvudtitlarna föreslagits upptagande å riksstaten för förenämnda budgetår av erforderliga anslag till dyrtidstillägg — under åberopande av det vid propositionen under rubrik »Utgifterna. För flera huvudtitlar gemensamma frågor» fogade statsrådsprotokollet över finansärenden för sagda dag föreslagit riksdagen

dels godkänna vissa av departementschefen föreslagna ändringar i bestämmelserna angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer samt åt pensionsberätti-

gade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl., att lända till efter rättelse från och med den 1 juli 1926;

dels och besluta,

att dyrtidstillägg åt befattningshavare och pensionärer vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar, statens vattenfallsverk, statens domäner och statens reproduktionsanstalt eller vid av nämnda verk övertagna företag eller inrättningar samt dyrtidstillägg åt befattningshavare vid flottans pensionskassa och statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. skulle utgå av de medel, av vilka verkets eller institutionens omkostnader i övrigt bestredes, samt

att, där arbetslönerna vid arméns och marinens verkstäder och fabriker m. fl. anläggningar vore uppdelade i grundlöner och dyrtidstillägg, kostnaderna för dyrtidstilläggen skulle bestridas från vederbörande underhålls- eller anskaffningsanslag.

I enlighet med grunderna för riksdagens remiss av statsverkspropositionen hade utskottet i förevarande utlåtande behandlat denna framställning med undantag av de delar, som berörde befattningshavare under jordbruksdepartementet och pensions- och indragningsstaterna.

I anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning hade inom riksdagen väckts följande motioner, nämligen inom första kammaren nr 205 av herr *C. Petrus V. Nilsson* och nr 206 av herr *Thorberg* samt inom andra kammaren nr 212 av herr *Hage m. fl.*, nr 221 av herr *Forssell* och nr 250 av herr *Johansson* i Kälkebo.

Ifrågavarande motioner hade hänvisats, såvitt de rörde jordbruksärenden, till jordbruksutskottet, i vad de anginge pensions- och indragningsstaterna, till bankoutskottet och i övrigt till statsutskottet.

Herr *Nilsson* i Gränebo hade i den av honom väckta motionen, vilken var likalydande med den inom andra kammaren av herr *Johansson* i Kälkebo väckta motionen, hemställt, att riksdagen måtte besluta, att dyrtidstilläggen för befattningshavare i statens tjänst måtte för budgetåret 1926—1927 utgå efter ett till 170 fastställt indextal.

I den av herr *Thorberg* väckta motionen, vilken överensstämmer med den av herr *Hage m. fl.* inom andra kammaren väckta motionen, hade yrkats, att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts förslag i årets statsverksproposition angående allmänna grunder för dyrtidstilläggets utgående till befattningshavare i statens tjänst, dock med nedanstående ändringar:

»1) Stadgandet om minskning av dyrtidstillägget för icke barnförsörjningspliktig befattningshavare, som är under 25 år, utgår.

2) Utöver barntillägget och det procentuella dyrtidstillägget till befattningshavare utgår ett fast botten tillägg, med 10 kronor per månad för befattningshavare i de icke nylönereglerade verken och 8 kronor per månad för befattningshavare i de nylönereglerade verken, dock att botten tillägg och barn tillägg tillsammans ej må uppgå till högre belopp än det procentuella tillägget för motsvarande tid.

3) Uppgår avlöningen för befattningshavare i icke nylönereglerat verk till mera än 620 kronor i månaden samt i nylönereglerat till 750 kronor i månaden, utgår å den del av avlöningen, som överstiger nämnda belopp, icke dyrtidstillägg.»

Slutligen hade herr *Forssell* i den av honom väckta motionen hemställt, att riksdagen ville besluta sådan ändring i grunderna för dyrtidstillägg för sta-

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

tens befattningshavare, att dyrtidstillägg skulle utgå även å den del av månadsavlönning, som överstege 650 kronor för oreglerade och 800 kronor för nyreglerade befattningar.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

a) beträffande befattningshavare, hörande under andra—åttonde samt tionde huvudtitlarna, med avslag å Kungl. Maj:ts förslag, i vad avsåge ändring av § 2 av kungörelsen i ämnet den 15 juni 1923 (nr 265), samt med avslag jämväl å ovanberörda motioner, I: 205, II: 250, II: 221, I: 206 och II: 212, de båda sistnämnda motionerna i vad desamma skilde sig från utskottets förslag, godkänna av utskottet tillstyrkt ändring i bestämmelserna angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, att lända till efterrättelse från och med den 1 juli 1926,

b) besluta,

att dyrtidstillägg åt befattningshavare och pensionärer vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk eller vid av nämnda verk övertagna företag eller inrättningar skulle utgå av de medel, av vilka verkets eller institutionens omkostnader i övrigt bestredes; samt

att, där arbetslönerna vid arméns och marinens verkstäder och fabriker m. fl. anläggningar vore uppdelade i grundlöner och dyrtidstillägg, kostnaderna för dyrtidstilläggen skulle bestridas från vederbörande underhålls- eller anskaffningsanslag.

Reservation hade avgivits av herr *Olsson* i Kullenbergstorp.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Wigforss**: Herr talman! Jag skall icke upptaga kammarens tid mer än ett par minuter.

Det gäller här dyrtidstilläggen till statens befattningshavare. Utskottet har mangrant avstyrkt Kungl. Maj:ts proposition och föreslagit bibehållandet av de gamla grunderna. Jag tror, att det kan vara av ett visst intresse för kammaren, att jag erinrar om vad Kungl. Maj:ts förslag innebar. Det innebar ingenting annat, än att vi skulle överge de nu tillämpade grunderna så tillvida, att man icke skulle räkna ut dyrtidstilläggsindex för en tid av 3 månader utan för ett helt år. Jag fann, att när priserna stabiliserats så mycket, som nu skett, var det icke längre rimligt, att det var tredje månad skulle i ämbetsverken räknas ut ett nytt index för att i fråga om dyrtidstilläggen tillämpas under följande tre månader. Jag föreslog därför, att man skulle taga ett genomsnitt för hela det föregående budgetåret och låta det gälla under det efterföljande budgetåret. Det är hela nyheten, men denna nyhet har förefallit statsutskottet så farlig, att statsutskottet har avstyrkt densamma, och efter utgången i första kammaren har jag icke någon anledning att här ta upp en större debatt.

Herr **Hage**: Herr talman! Endast ett par ord i denna fråga.

Jag har tillsammans med 21 kamrater i denna kammare och med understöd av herr Thorberg i första kammaren väckt en motion, som går ut på detsamma, som jag tidigare fört fram, nämligen att man bör återgå till de gamla bestämmelserna i fråga om dyrtidstilläggens utgående, varigenom bl. a. bestämdes en högre procentuell kompensation för de *lägre* befattningshavarna. Nu har genom en utredning, som skett, konstaterats, att levnadskostnaderna — eller rättare sagt en del av levnadskostnaderna, nämligen hyrorna — stigit med ett

procentuellt högre belopp för de *lägre* befattningshavarna än för befattningshavarna i *högre* ställning. Detta motiverar enligt mitt förmenande i ännu högre grad, att man borde återgå till det sätt för fördelning av dyrtidstilläggen, som vi hade före riksdagsbeslutet 1923. Från den utgångspunkten vill jag förklara, att jag anser mig ha ännu större anledning att stå kvar på den gamla linjen, och jag vill därför yrka bifall till den motion, som jag här har framfört. Dock vill jag samtidigt säga, att när nu statsutskottet, mot regeringens förslag på den punkten, har gått på den linjen, att dyrtidstilläggsprocenten skall bestämmas *kvartalsvis*, så vill jag icke yrka avslag härpå, utan jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag i detta avseende men i övrigt bifall till de i motionen framställda yrkandena, i den mån de avvika från de i statsutskottets utlåtande framställda yrkandena.

*Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)*

Med herr Hage förenade sig herrar *Lovén, Jeppsson, Bäcklund* och *Höglund*.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Det låter riktigt farligt efter de många instämmanden, som här kommit till stånd omedelbart efter herr Hages anförande, men jag skall icke låta fresta mig till att gå in på något bemötande av vad herr Hage här sagt. Jag vill bara konstatera, att det är icke så lätt att föra igenom ett sådant anslag i verkligheten, som det är att yrka bifall till detsamma, ty det går i alla fall löst på en rund summa av 9 à 10 miljoner kronor, det anspråkslösa yrkande, som herr Hage här gjorde. Nu vill jag icke säga, att det icke kunde vara väl använda pengar, men jag vill passa på att skjuta in, att vi hava kostat på denna fråga över två timmars debatt i statsutskottet för att fundera ut, vad som skulle vara det riktigaste och bästa ur olika synpunkter. Och vi kommo till det resultatet, att efter att i tre år hava praktiserat de nu gällande reglerna, var det icke gärna lämpligt att utan vidare gå på en ändring, vare sig på det ena eller det andra hållet. Jag har i utskottet också tillåtit mig framhålla, att enskilda arbetsgivare på närliggande områden icke heller gjort ansatser härvidlag, och personalen har icke heller sagt upp bestämmelserna. Då föreligger icke ens i det parallellfallet någon anledning att taga detta till intäkt för någon ändring på denna punkt.

Vad sedan herr finansministerns förslag beträffar, så vill jag bara inskränka mig till att erinra om — som jag tror, herr finansministern för övrigt själv gjorde — att första kammaren tagit utskottets förslag. Och för egen del vill jag endast tillägga, att om det är riktigt, som herr finansministern säger i sin proposition, att det icke blir några förändringar, då behövs heller icke den omräkning, som vi i utskottet hava gått ut ifrån. De förändringar, som skulle ske en gång i kvartalet, behöva icke heller då verkställas. Så att Kungl. Maj:ts förslag och utskottets äro på den punkten fullständigt likvärdiga, under förutsättning att ingen ändring i levnadskostnadsindex inträffar.

Herr talman! Jag vill icke nu gå in på någon utförlig motivering och tror icke heller, att det behövs. Alla inse, huru läget är. Jag skall därför inskränka mig till att yrka bifall — hoppas det blir så enhälligt som möjligt — till statsutskottets hemställan.

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! Det förvånade mig, att herr Hage fick så många instämmanden. Hans yrkande är ju reaktionärt. Jag trodde, att på den sidan skulle man bli en smula modern och kanske komma en liten smula framåt i tiden. Det tycker jag herr Hage eljest är. Jag förvånar mig mycket över att han härvidlag rider på den gamla kähpphästen.

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. fl.
Forts.)

Då jag såg, att herr statsrådet i statsrådsprotokollet, vad det gäller utgifterna för flera departement, har uttalat, att den anordning, han föreslår, skulle gälla fasta procenttal, ja, då hälsade jag det med stor tillfredsställelse, men när jag sedan läste i fortsättningen, tappade herr statsrådet själv fastheten på procenttalet. Jag trodde verkligen, att herr statsrådet skulle göra liksom företrädaren för två år sedan, ty han kom verkligen med ett förslag med fasta tal, som man skulle räkna med. Nu kan jag nämligen inte finna, att det är det minsta skäl i att rikta blicken så mycket tillbaka, att det i viss mån skulle vara så, att avgörandet ligger två år tillbaka i tiden beträffande vad statstjänstemännen för ett visst kvartal skola hava i dyrtidstillägg. Det vore synnerligen bra för staten och jag tror även för tjänstemännen, om herr statsrådet riktade blicken en smula framåt liksom hans företrädare gjorde 1924. Då kunde vi verkligen taga och diskutera denna sak en smula på allvar. Jag tror också, att detta tal om stabilisering, det håller inte, helt enkelt emedan så mycket har stannat på så olika punkter på det produktiva området, och man kan inte helt och hållet göra någon klyfta mellan statens löner och förhållandena inom det enskilda livet. Där är ännu inte stabiliseringen genomförd, men hade den varit det, skulle jag ha kunnat gå med på detta sätt.

Dessutom vill jag säga, att jag inte kan se just med herr statsrådets ögon beträffande ännu en sak, och det är, att jag har aldrig haft och aldrig får denna vidskepliga vördnad för socialstyrelsens indextal, som just detta uttalande från Kungl. Maj:t synes mig ange, att statsrådet har. Ty dess indextal var inte lagt upp med hänsyn till vad det här gäller, och i grunden för dess indextal ingå sådana saker, som ur synpunkten av det ändamål, vartill det nu användes, aldrig borde hava varit där. Därför vill jag rikta en allvarlig bön till herr statsrådet: sök att komma fram med någonting om en fastställd beräkningsgrund. För den saken tror jag, att herr statsrådet får ett synnerligen starkt stöd av stora grupper inom båda kamrarna. Men jag tror inte, att det går lyckligt, om man kallar det fast indextal eller fast procentsats, såsom herr statsrådet räknade. Därför, när nu saken ligger så, att jag godkände status quo i fjol, kan jag inte rimligtvis säga, att någonting har förekommit, som ger mig anledning att yrka avslag på det i år. Men jag hoppas, och jag anser också, att ifrån regeringen bör komma ett förslag om huruledes man skall komma på litet klarare och litet bättre bog med statstjänstemännens löner än blott genom socialstyrelsens indextal.

Herr talman, jag har intet yrkande.

Herr förste vice talmannen **Hamilton**: Jag hyser den uppfattningen, att innan man bestämmer sig för vissa belopp för framtiden såsom ersättning för dyrtidstilläggen, bör man hava klarhet, huruvida de uppgifter, som socialstyrelsen inhämtar för indextalens fastställande, verkligen äro i allt tillförlitliga. Vore det icke lämpligt, om socialstyrelsen, även då den samlar uppgifter, ville förhöra sig rörande kooperativa förbundets priser — detta förbund har ju sina handelsaffärer spridda inom hela landet. Visserligen tillhöra väl icke alla tjänstemän det kooperativa förbundet, men de hava rättighet att gå in däri. Jag håller före, att det kooperativa förbundets priser skulle kunna vara grundläggande för en övergång från det nuvarande till mera fasta dyrtidstillägg eller fast avlöning.

Jag har velat framhålla detta vid denna debatt, och f. ö. har jag intet annat yrkande att framställa än om bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen givit propositioner å de därunder förekomna yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 12.

Härpå föredrogs bankoutskottets utlåtande, nr 21, angående vissa ombyggnads- och inredningsarbeten inom riksdagshuset m. m.; och yttrade därvid

*Ang.
ombyggnads-
m. fl. arbeten
inom riksdags-
huset m. m.*

Herr **Osberg**: Herr talman! När nu detta utlåtande om byggnads- och inredningsarbeten i riksdagshuset föreligger till behandling, så vill jag här uttala en önskan, och det är den, att vederbörande, som skola företaga dessa anordningar, måtte i största möjliga utsträckning tänka på att utnyttja det utrymme, som finnes, på lämpligaste sätt. Tanken hos mig är nämligen den, att riksdagen under de närmaste åren torde fatta beslut om en annan arbetsordning här i riksdagen. Jag tror icke, att man i den demokratiska tid, vari vi leva, kan i tider som komma tillämpa ett så urkonservativt arbetssätt, som här förekommer. Landet skickar sina representanter hit för att i möjligaste mån göra sig gällande. Och när de komma hit, är det ett slags skärseld, som varje ledamot skall gå igenom. Han skall luttras, så att säga, innan han kan komma innanför en utskottslokals dörrar. Jag tycker, det skulle vara lämpligt, att hela arbetet fördelades på så många ständiga utskott som vore lämpligt, och att varje ledamot fick plats i ett sådant, det må gärna vara icke bara såsom ordinarie ledamöter utan även som suppleanter. Dessa personer, som skickas hit, de må vara nykomna, så komma de dock med friska fläcktar från bygderna. Om då även suppleanter hade yttranderätt i ett utskott, kunde de till detta bära fram sina tankar, och det skulle bli ett helt annat intresse med riksdagsarbetet och gå mycket bättre, än vad som nu är fallet. Här finns enligt min mening utrymme nog inom detta hus för att kunna vidtaga en sådan åtgärd, som jag tänkt mig. Och det är helt naturligt, att riksdagsarbetet däri- genom skulle främjas. Jag tror, att det också på detta sätt skulle gå mycket fortare att få fram frågorna. Vi kunna exempelvis tänka oss, att här sitter en äldre person i ett utskott, vilken representerar en viss gren av landets näringar. Han har kanske för många år sedan lämnat sin sysselsättning. Men så kommer en ung person, som är fullt uppe i aktivt arbete, och jag tror, att hans inlägg kunde vara väl värda att taga hänsyn till. Men här får denne kanhända gå i tio år, innan han får tillfälle att bliva vald till ständigt utskott ens såsom suppleant. Han skall först gå i ett tillfälligt utskott, som kanske handlägger 5 eller 6 motioner under hela riksdagstiden. Jag tycker, det är att rent av så att säga hålla borta de krafter, som kunna tänkas vara till någon nytta.

Jag har endast velat peka på detta och hoppas, att man tar hänsyn till att få lokalerna sådana, att de kunna lämpa sig för större utskott, och att det framdeles skall komma därhän, att hela riksdagen uppdelas på ständiga utskott.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 13.

Slutligen föredrogs vart efter annat första lagutskottets utlåtanden:

nr 11, i anledning av väckt motion om obligatorisk kontroll över förvaltningen av medel, som donerats eller anslagits för visst ändamål;

nr 12, i anledning av väckt motion om beredande i vissa fall av vidgad rätt för arrendator att av jordägaren erhålla ersättning för å täckdikning nedlagd kostnad;

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 6 kap. 4 § strafflagen; och

nr 14, i anledning av väckt motion om viss ändring i lagen om införsel i avlöning, pension eller livränta.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 14.

Avgåvos följande motioner nämligen:

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 185, angående ersättningar åt vissa befattningshavare inom utrikesförvaltningen eller deras rättsinnehavare för förluster förorsakade i samband med tjänstgöring i Ryssland:

nr 379 av herr *Björkman*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 130, angående bidrag till täckande av kostnaderna för Hans Kungl. Höghet Kronprinsens och Hennes Kungl. Höghet Kronprinsessans tillämnade besök i Amerika:

nr 380 av herr *Molander m. fl.*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 73, med förslag till lag om arbetstidens begränsning:

nr 381 av herr *Holmström* i Stockholm *m. fl.*;

nr 382 av herr *Karlsson* i Vadstena *m. fl.*;

nr 383 av herr *Dahlén m. fl.*;

nr 384 av herr *Röing*; och

nr 385 av herr *Hamilton m. fl.*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 72, med förslag till lag om vissa inskränkningar beträffande tiden för förläggande av bageri- och konditori-arbete:

nr 386 av herr *Hamilton m. fl.*; samt

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 81, med förslag till lag om arbetstiden å svenska fartyg (sjöarbetstidslag):

nr 387 av herr *Hamilton m. fl.*

Ovannämnda motioner bordlades.

§ 15.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från konstitutionsutskottet:

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Polen undertecknad förliknings- och skiljedomstraktat; och

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Tjeckoslovakien undertecknad förliknings- och skiljedomstraktat;

från sammansatta stats- och första lagutskottet, nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 § i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt;

från bevillningsutskottet, nr 64, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av rubriken 302 i tulltaxan;

från bankoutskottet:

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrade be-

stämmelser angående pensionstillägg åt vissa f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer samt angående pensions- och dyrtidstillägg åt vissa änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl.; och

nr 61, i anledning av väckt motion om årligt understöd åt f. d. intendenten Olof Granberg; samt

från första lagutskottet:

nr 62, i anledning av väckt motion om ändring i 12 § lagen om rätt till litterära och musikaliska verk; och

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1, 13, 14 och 23 §§ i lagen den 30 maj 1919 om rätt till verk av bildande konst.

§ 16.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 6, angående regleringen för budgetåret 1926—1927 av utgifterna under riksstatens sjätte huvudtitel, innefattande anslagen till kommunikationsdepartementet;

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av återbetalningsskyldighet beträffande oriktigt utbetalda ersättningar för åt tulltjänstemän lämnad tandvård;

nr 33, i anledning av väckt motion om ersättning till handlanden Fr. Ekman för på grund av monopolisering av vin- och sprithandeln förlorad näring;

nr 34, i anledning av väckt motion om ersättning till direktören Vilhelm Lagercrantz för förlust genom tobaksmonopolets införande;

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskrivning av viss del av statslån till Slite—Roma järnvägsaktiebolag;

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till fonden för räntefria studielån;

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under utgifter för kapitalökning gjorda framställning om beredande av medel för anskaffning av ytterligare två ångpannor för ångkraftstationen i Västerås;

nr 38, i anledning av väckta motioner om nedsättning av räntan för vissa lån från lånefonden för tjänstemannasamhället vid Mörby;

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående framdragande över svenskt område av väg från Kveli i Norge över Skogen till Tunsjö, jämväl i Norge;

nr 40, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för istandsättande av pansarbåten Oscar II:s pannor m. m.; och

nr 41, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående anslag till bestridande av kostnaderna för centrala skiljenämnden för vissa arbetstvister;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 13 december 1912 (nr 355) angående tullrestitution i vissa fall vid återutförsel av utländsk vara;

nr 19, i anledning av väckt motion om sänkning av tullen å skördegarn;

nr 20, i anledning av väckt motion om sänkning av tullen å stärkelse; och

nr 21, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av rubriken 57 i gällande tulltaxa;

andra lagutskottets memorial, nr 8, i anledning av remiss dels från första kammaren av motionen nr 194 angående vissa ändringar i lagen om försäk-

ring för olycksfall i arbete, dels ock från andra kammaren av motionen nr 187 med förslag till lag om ändring i samma lag;

sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lindring i arrendevillkoren för vissa arrendatorer av till ecklesiastikt ändamål anslagen jord och i anledning därav väckt motion; och

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lindring i arrendevillkoren för vissa arrendatorer av kronans jordbruksdomäner och i anledning därav väckt motion;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 17, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder till befrämjande av export av hästar till Sovjet-Ryssland m. m.;

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av mark från klockarbostället i Örkeljunga församling;

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett kronan tillhörigt område i Arbrå socken av Gävleborgs län; och

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbyte av mark mellan kronan och vissa enskilda personer i Boden;

andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning av väckt motion angående åtgärder för en effektivare personalbokföring i riket m. m.; samt

andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 1, i anledning av väckt motion, II:140, angående obligatorisk märkning av ägg, som införs till Sverige;

nr 2, i anledning av väckt motion angående vidtagande av sådana författningsändringar, att köpingarnas polisuppsyningsmän må såsom polismän och åklagare likställas med landsfiskalerna m. m.; och

nr 3, i anledning av väckt motion angående införande av sommartid.

§ 17.

Justerades protokollsutdrag.

§ 18.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Johansson</i> i Uppmälby	under	4	dagar	fr. o. m.	den	4	mars,	
» <i>Olofsson</i> i Digernäs	»	2	»	»	»	4	»	
» <i>Olsson</i> i Ramsta	»	7	»	»	»	4	»	
» <i>Lithander</i>	»	4	»	»	»	4	»	
» <i>Lindgren</i>	»	4	»	»	»	3	»	
» <i>Holmström</i> i Stockholm	»	4	»	»	»	6	»	
» <i>Öberg</i>	»	8	»	»	»	5	»	
» <i>Björnberg</i>	»	3	»	»	»	5	»	
» <i>Löfgren</i> i Stockholm	»	14	»	»	»	6	»	och
» <i>Herou</i>	»	6	»	»	»	4	»	.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5,29 e. m.

In fidem
Sune Norrman.

Fredagen den 5 mars.

Kl. 3.30 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 26, den 27 och den 28 nästlidna februari.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att riksdagsman *Oscar V. Sjölander*, Kungsängen, på grund av sjukdom — influensa — är förhindrad att tills vidare deltaga i riksdagsarbetet, intygas på heder och samvete.

Kungsängen den 2 mars 1926.

Dav. Liljeqvist.

Leg. läkare, prov.-läkare.

§ 3.

Föredrogs var för sig de på kammarens bord liggande motionerna; och re-mitterades därvid

till statsutskottet motionerna:

nr 379 av herr *Björkman*; och

nr 380 av herr *Molander m. fl.*; samt

till behandling av lagutskott motionerna:

nr 381 av herr *Holmström* i Stockholm *m. fl.*;

nr 382 av herr *Karlsson* i Vadstena *m. fl.*;

nr 383 av herr *Dahlén m. fl.*;

nr 384 av herr *Röing*; och

nr 385—387 av herr *Hamilton m. fl.*

§ 4.

Statsutskottets härpå föredragna utlåtanden nr 6 och 32—39 bordlades åter.

§ 5.

Vidare föredrogs var för sig statsutskottets memorial:

nr 40, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för iståndsättande av pansarbåten Oscar II:s pannor m. m.; och

nr 41, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående anslag till be-stridande av kostnaderna för centrala skiljenämnden för vissa arbetstvister.

De i dessa memorial föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

Andra kammarens protokoll 1926. Nr 14.

§ 6.

Bevillningsutskottets betänkanden nr 18—21, som nu föredrogos, blevo ånyo bordlagda.

§ 7.

Vid härpå skedd föredragning av andra lagutskottets memorial, nr 8, i anledning av remiss dels från första kammaren av motionen nr 194 angående vissa ändringar i lagen om försäkring för olycksfall i arbete, dels ock från andra kammaren av motionen nr 187 med förslag till lag om ändring i samma lag biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 8.

Härefter föredrogos, men blevo åter lagda på bordet sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets utlåtanden nr 1 och 2, jordbruksutskottets utlåtanden nr 17—20, andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 2 samt andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtanden nr 1—3.

§ 9.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herrar *Lövgren* i Nyborg och *Törnkvist* i Karlskrona, nr 388, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 81, med förslag till lag om arbetstiden å svenska fartyg (sjöarbetstidslag); samt

herr *Lindman m. fl.:*

nr 389, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 73, med förslag till lag om arbetstidens begränsning;

nr 390, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 72, med förslag till lag om vissa inskränkningar beträffande tiden för förläggande av bageri- och konditoriarbete; och

nr 391, i anledning av Kungl. Maj:ts förenämnda proposition nr 81.

Dessa motioner bordlades.

§ 10.

Till bordläggning anmäldes:

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fastighetstaxering år 1927 m. m. ävensom i ämnet väckta motioner; och

nr 23, i anledning av väckt motion om beredande av rätt för allmänheten att å motbok uttaga s. k. exportporter; samt

andra lagutskottets utlåtande, nr 9, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande åt samfällighet, bildad enligt 7 kap. vattenlagen, av tryggad rätt att av delägare utfå honom i visst fall åliggande bidrag.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

herr <i>Andersson</i> i Grimbo	under	5	dagar	fr. o. m.	den	6	mars,	
» <i>Svensson</i> i Betingetorp	»	3	»	»	»	8	»	
» <i>Nilsson</i> i Tånga	»	2	»	»	»	6	»	
» <i>Wagnsson</i>	»	5	»	»	»	6	»	
» <i>Johansson</i> i Krogstorp	»	6	»	»	»	7	»	och
» <i>Eriksson</i> i Grångesberg	»	den 6 mars.						

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,55 e. m.

In fidem
Per Cronvall.